

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Изази дванут месечно	Београд, 15. априла 1930.	Год. XLVIII — Број 8
Годишња претплата 150.— дин. На пола године . . 80.— дин. На три месеца . . 45.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати упутницом администрацији: Таксени Одсек О. Г. Б. Југовићева улица број 1.

СМРТ И САХРАНА ПАТРИЈАРХА ДИМИТРИЈА

— У име Београда са покојним главаром православне цркве опростио се г. Д-р М. Стојадиновић, потпредседник Општине Београдске —

6. априла ов. год. умро је поглавар Српске Православне цркве Патријарх Димитрије. Београд, као и цела земља, са дубоким болом примио је вест о смрти Оца свога православља.

Са исто толико неприкривеног бола и пијетета Београд, званични и незванични, испратио је посмртне остатке Патријарха до манастира Раковице, где је Патријарх сахрањен.

Највеће почести, које се могу ukazати, указане су при спроводу и сахрани почившег Патријарха.

Погреб је био 10. о. м. На погребу, опелу у Саб. Цркви као и спроводу, учествовали су Њ. В. Краљ и Краљица са Кнезом Павлом и Кнегињом Олгом.

Поред учешћа краљевске Владе и представника Војске, генералитета, највиших државних установа, науке, црквених веледостојника наших и страних, дипломатског кора, представника београдске општине, у погребу је спонтано учествовала и цела престоница, хиљаде и хиљаде Београђана.

По завршеном опелу у Саборној Цркви, на коме су чинодејствовали двадесет и шест архијереја, са Светим покојником при спроводу опростили су се у име Српске Православне Цркве црногорски митрополит г. Дожић, у име Краљевске Владе Министар Правде г. Д-р Милан Сршкић, у име свештенства прото г. Миливоје Петровић.

У име Београда и његовог грађанства опростио се са покојним главаром наше православне цркве г. Д-р Милослав

Стојадиновић, потпредседник Општине Београдске. „Општинске Новине“ као орган Београда доносе овај говор представника Београда и његове општине.

Пред отвореним гробом, у Раковици, пре спуштања говорили су г.г. прото Никола Божић, Д-р Штрандман, представник Руске емиграције, г. Милан Ђ. Радосављевић, претседник удружења резервних Официра и Ратника, г-ђа Мара Трифковић, претседница Народне Женске Заједнице и архимандрит Студенице г. Виктор.

Г. Д-р Милослав Стојадиновић, који се опростио у име Београда са почившим Патријархом, рекао је у главном ово:

Осећај тешког, дубоког бола обузео је цео наш православни народ који искрено и са њему својственом побожношћу оплакује смрт свога великана, Патријарха Димитрија, Првог Патријарха уједињене српске Православне цркве у недељивој Краљевини Југославији. Та жалост православља за својим архипастиром спољни је знак моралних и других преимућстава народа у оцени вредности својих великана, али тако исто она је знак и побожности народне која се излива широм целе наше отаџбине, допирући далеко преко њених граница, свуда где живи православље.

Данас, када се тело великог Патријарха предаје земљи, спонтано оживљује дух побожности народа у свој својој лепоти и слива се у један колективни осећај народног бола. То показује надмоћност духа над телом, онога духа који је био оличен у српском Патријарху и православној вери која у њему губи свога најјачег представника.

Дуг је био век који је проживео представник српског православља, велики су његови напори и борбе, а још су већа дела која красе његов живот, испуњен плодним прегнућима, жилавошћу расног духа који је у њему

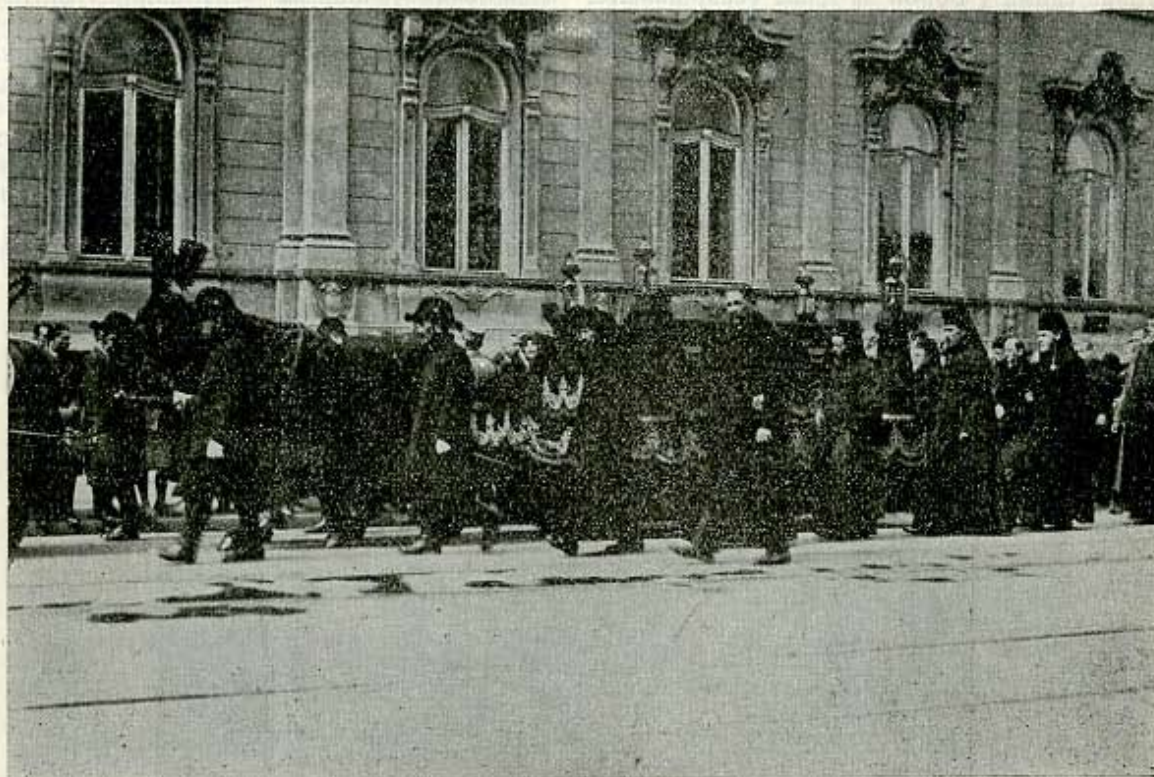
Њ. В. Краљ иза ковчега поч. Патријарха Димитрија.

нашао најјачи изражај и непрекидним стварањем, чији је сјај у толико привлачности у колико је то деловање праћено урођеном скромношћу једног у истини народног човека.

Поникао из једне скромне и сироте породице Патријарх Димитрија очувао је традиционалну радљивост и повученост човека ствараоца кроз цео живот. Приликом свог избора за Патријарха, он је уздигнута чела рекао и са топлом искреношћу којом се увек одликовао, да захваљује провиђењу што га је из скромног занатлиског дома довело на престо древних Патријарха. Његов пут постепеног дизања од скромног ученика једне сироте занатлиске породице до црквеног престола показује и све величину човека, чији живот, посматран и са те стране, пружа светао пример самостваралаштва. Све што је имао он је сам постигао, а то му је и стварало популарност код народа без обзира на сталешко и друго припадништво. Ове непрегледне масе народа које се данас тискају да своје Патријарху кажу последње збогом показују најбоље колико је велика љубав према њему и како тешко пада губитак за који с правом смемо рећи да се осећа и код наше браће других вероисповести. Јер, блаженопочивши Патријарх Димитрије, поред својих несравњених врлина у борби за српство и православље био је сав прожет вером у победу идеје нашег народног јединства, залажући се и сам целим својим бићем за ту велику идеју, која је у њему имала верног тумача и браниоца. И не само да се његов утицај испољавао на тој страни часне и увек доследне одбране југословенске мисли него је он, тако исто, био у најјачој мери агитан и на пољу општег сређивања свих односа у друштву и држави.

Г. Д-р Милослав Стојадиновић опрашта се са поч. поглаваром Православља у име Београда и његовог грађанства

Са погребѣ Патријарха Димитрија

Сав националан Он је у исто време био и социјалан, широкогруд и хуман у исто време. Његова љубав према ближњима огледала се у сталном додиру са најширим народним слојевима, које је обилазио, чувао и радовао се њиховом моралном и економском подизању. Не претерујем ако кажем да су економски мали људи ретко када имали тако искреног пријатеља као што је био Патријарх Димитрије у целокупном своме додиру са широ-

ким народним слојевима. Он је био и душом и телом везан за малог, социјално слабог човека и то му је прибавило симпатије ретких размера, услед чега и јаче наглашавање бола код слојева на овој страни који у њему гледаху свога народног човека.

Жеља за науком која га је увек привлачила била је од пресудног утицаја на његово опредељивање у погледу даљих студија у Србији и на страни, а она је тако исто и диван

Монахиње на погребу почив. Патријарха

путоказ свима у борби за даље усавршавање. Увек прожет тежњом да себе стави у службу народа, он се као Владика посвећује специјалном изучавању пољопривреде свесан тога, да је напредна пољопривреда извор материјалног благостања народа а у вези тога и духовног. Исто тако и као учитељ Патријарх Димитрије у сталном је додиру с народом са чијом душом бејаше у потпуности сроден у свима лепим изражајима расног човека.

повољних услова за њену широку активност у свима правцима верске, привредно-културне и социјалне делатности ми данас располажемо далеко јачом унутарњем сређеношћу, пуном верском толеранцијом, међу — племенском хармонијом и националним слободама кроз које ћемо даље ићи ка своме благостању и савршенству. Прилике у којима Патријарх Димитрије оставља свој народ битно се разликују од оних под којима је Он живео и

Архијерији на погребу почив. Патријарха

Народ за кога је Он живео и жртвовао се, у чију је велику будућност веровао и залагао се љубављу правог националног радника, наградио га је љубављу која се у овим данима опште жалости излива широм православља. Знамените 1918 год. када је синуло сунце слободе, захваљујући подвизима наше храбре војске, и када је постигнуто народно уједињење, српска православна црква била је фактички уједињена. Година 1920 бележи установљење патријаршије и васкрснуће старих снова народа, докле Закон од 1929 год. пружа српској православној цркви и формално уједињење. У свима тим историски значајним препорођајима и реформама улога Патријарха Димитрија велика је онако исто као што су велики и сви његови утицаји, које је непрекидно испољавао на целокупан ток народног живота. Данас, када се опраштамо са овим народним великаном, великим по делима својим као и по начину на који је крчио себи путеве од сиромашне колибе до црквеног престола, наша је света дужност да признамо и све оне тековине које нам Патријарх Димитрије оставља у наслеђе. Поред уједињења српске православне цркве и стварања

стварао, нарочито у оним тешким данима опште националне кризе коју је он подносио стојичком мирноћом чврсто верујући у боље дане народа.

Одајући заслужну пошту представнику српске православне цркве и поборнику народног јединства и препорода, ми се истовремено заветујемо да ћемо чувати скупло плаћене тековине наших великана, документујући и на тај начин да смо у истини велики народ, народ чија се права морају поштовати онако исто као што и он поштује права других.

У целој својој историји ми смо имали великане који су ницали из народа, живели за народ и умирали за његове слободе. Па и наши светитељи највећим су делом народни вођи и владари. У томе је величина и снага наша а тако исто и залага за трајност и стабилност националних установа. Стицајем историских прилика а у наслону на сва стваралачка преимућства нашег народа као целине српска православна црква добила је чисто национално обележје и као таква она је од вајкада била у служби народних идеала. Разумљиво је да су и њени пастири били на-

родни људи, па било да су се спуштали са владарских престола у низине простих маса, као што је то чинио велики просветитељ наш Свети Сава, било да су у наслону на споменику расна преимућства ишли из сиромашних

лико лежао на срцу и који је ту своју љубав према њеном свестраном напретку документавао својим старањем, љубављу и активном сарадњом у свима приликама, ја се у име Београдске Општине и Београђана клањем сени

Спровод посмртних остатака Патријарха Димитрија у ул. Милоша Великог

колиба на црквене престоле, као што је то случај са Патријархом Димитријем, кога ће народ свих слојева очувати у трајној успомени као свога право верског представника.

Опраштајући се у име Београда са Патријархом Уједињене српске православне цркве, коме је интерес наше престонице то-

великог народног Патријарха и са узвиком који нам намеће у овом часу општег бола искреност православног пијетета:

Нека је слава и хвала Патријарху Димитрију и нека је увек жива успомена на њега као народног великана!

Владислав Миленковић, новинар.

Београд и индустрија

Са јачом индустријализацијом земље наметнула се и потреба да наши водећи и велики градови измене своју привредну политику. И то у толико пре и јаче у колико је индустријализација напредовала. У индустрији је лежала економска база наших градова што се већ сада довољно јасно показује, а нарочито на примерима као што су: поједине вароши у бившој Србији и сам Београд. Ако посматрамо највећи део вароши у Србији видимо несумњиво опадање. То опадање је тако нагло да се одмах примети, да пада у очи. Нарочито су у тешком положају оне вароши, које немају никакве индустрије нити су, пак, важнији центри за извозну трговину. Затим долазе вароши са нешто индустрије и са развијенијим извозничким пословима. Ове су у нешто повољнијем положају од првих. Најзад долазе вароши које су успеле да привуку индустрију. Ових је најмање, али су оне данас у релативно најбољем положају. У сваком случају њихов положај знатно одскаче од положаја првих и других. Економска база наших градова померила се и све се више помера ка индустрији.

Београд је пре рата био привредни центар предрапне Краљевине Србије. Кроз њега је, такође, струјао цео економски живот земље. Скоро сва увозна трговина предрапне Србије ишла је преко Београда. Трговина на велико просперирала је одлично, а уједно је била и економска база Београда поред нешто индустрије. По ослобођењу и уједињењу ситуација Београда се из основа променила. Велики део индустријских предузећа, који је раније увозио у Краљевину Србију своје производе преко Београда, нашао се сада у једној заједничкој целини. Границе су се помериле. Државна привредна политика форсирала је индустријализацију. Трговина на велико у Београду све је више почела да губи своју подлогу, а сем тога, и индустрија је разним путевима почела да долази у директну везу са потрошачем. На место да своју робу продаје прво трговцу на велико, индустрија

је за детаљисту отворила своје централне продавнице. После тога почела је и са потрошачем да ступа све директније у везу.

Ове су промене биле врло крупне. Што је најглавније десиле су се у једном релативно кратком временском размаку и, може се рећи, под нарочитим околностима, које су онемогућавале да одмах буду уочене и да им се следи. Задатак је био комуналне политике да свој рад на привредном пољу добро оријентисе према новој ситуацији и доведе га у склад са новим захтевима и потребама. Има доста разлога зашто се то није и учинило. Али је мало таквих, који се могу узети као оправдајући. Овога пута не мислимо улазити у те разлоге, јер би нас то далеко одвело. Само подвлачимо факат, да се у новој ситуацији (насталој после рата) комунална политика Београда на привредном пољу није знала оријентисати, те да би свој рад развила у правцу стварања и проширења економске базе Београда. Када се овај факат има на уму онда се може разумети највећи део привредних и социјалних тешкоћа, које данас притискују Београд.

Рекли смо да се економска база градова померила ка индустрији. Да је то тачно, види се најбоље из настојања многих градова да на своју територију привуку што већи број индустријских предузећа пружајући им различите повластице. Као пример навешћемо Загреб и Осијек. Још прошле године у Загребу је, у крилу општинског одбора, образован нарочити комитет за подизање индустрије. Задатак је овог комитета да подељивањем разних повластица (земљишних, у погледу електричне енергије, воде, канализације, трошаринских) привуче што већи број индустријских предузећа на територију града Загреба. Ову политику није прихватио само Загреб. Њу данас спроводи највећи број градова у Савској Бановини. Али Осијек је, изгледа, у формулисању ове политике, као централног дела своје комуналне политике, био најјаснији и најодлучнији.

Осијек је први град у нашој земљи који је ту скоро донео нарочити статут у коме је предвидео све олакшице и погодности за развој нове индустрије на његовој територији. Тај статут је привредни програм комуналне политике града Осијека.

У погледу повластица у статуту је установљен принцип, да оне морају бити у сразмери са користи, коју ће град имати од дотичне индустрије. Као мерило за процену користи и размер повластица служиће: 1) у коме ће се опсегу изградити ново предузеће; 2) колико ће упослити домаће радне снаге; 3) колику главницу улаже; 4) шта ће производити и из којих сировина; 5) какве ће машине употребљавати и са којим погоном.

За свако ново индустријско предузеће безусловно се осигуравају ове погодности: 1) земљиште; 2) ослобођење или повлашћење у погледу плаћања градских даћа и намета. Што се земљишта тиче, оно ће бити давано уз знатно ниже цене, а, према врсти и опсегу предузећа, може се дати и бесплатно. Земљиште ће се по овим повлашћима давати: за фабричка дворишта и остале потребе, за фабричке зграде, складишта и канцеларије, за станове и дворишта радника и чиновника. Исти је принцип спроведен и код градских намета. Општина може ново предузеће ослободити сасвим или делимично, за вазда или на одређени број година тараковине и осталих градских даћа и то, како постојећих тако и оних које се у будуће буду увеле. Ове ће се повластице давати и то: 1) **Приликом подизања предузећа:** за грађевински материјал, за машине и све друге предмете, који су потребни предузећу; 2) **када предузеће почне рад и у току рада:** на сав материјал сировине и полусировине; 3) **превозна средства:** под повластице ће подпадати и сва превозна средства којима се предузеће служи за довоз или одвоз материјала.

Исто тако се предвиђа, да ће општина ослободити дотична предузећа за одређени број година или за увек и од градских намета, садањих, а евентуално и нових, који се одмеравају на основу непосредних државних пореза.

Трећа врста повластице тиче се електричне енергије, коју ће општина давати уз најниже цене.

То би била прва група повластица, које су сасвим природне ако се жели индустрија привући и унапредити. Али, осечка општина се није само на овоме задржала. У погледу повластица она је отишла још и даље што најбоље показује колико јој је стало да на своју територију привуче што већи број индустријских предузећа. Тамо се предвиђа и давање нарочитих субвенција. Према приликама и расположивим средствима, као и врсти предузећа општина ће давати субвенције у овим облицима: 1) у облику зајмова; 2) суделовањем у капиталу предузећа уделама; 3) субвенционисање може бити и на други начин у којој ће се прилици општина споразумевати са предузетником. Поред субвенција, предвиђају се и друге повластице, које долазе у ред изузетних. Тако се, на пример, код проширења и техничког усавршавања предузећа предвиђају и друге, нове повластице, које у статуту нису изричито побројане. На случај да општина не буде располагала са довољно властитог земљишта она обећава да ће настојати за експропријацију приватних земљишта, односно посредовати између предузетника и власника земљишта да дође до погодбе.

Изложили смо главне линије Осечког статута у намери да покажемо какве се све и у којој форми пружају повластице од стране једне општине овој привредној грани чији се развитак жели. Не сумњамо у то да ће овим путем поћи и остали наши градови, који су у положају да се у њима може развијати индустрија. То у толико пре, јер само у тој привредној грани могу наћи и створити себи економску базу. То исто важи и за Београд. За Београд смо рекли да је после рата изгубио добар део трговине ај гро. Он је све више губи и за кратко време изгубиће је у свима браншама које раде са типизираним производима малог броја врсти. Трговина на велико задржаће се још донекле само у овим браншама, у којима је велики број производа. Што се извозне трговине тиче она се у Београду и пре рата није могла развити, а после рата још мање. Остаје, дакле, индустрија којој Београд мора посветити већу пажњу и која представља, и данас и у будућности, његову главну економску базу.

Бранко Максимовић, архитект

КОМУНАЛНО-ТЕХНИЧКИ ПРОБЛЕМИ:

Политика зеленила и градских паркова Београда

На једном од ранијих урбанистичких интернационалних конгреса,^{*)} између осталих важних питања која су третирали актуелне проблеме урбанизма, расправљало се, као једна посебна тачка програма, питање „политике зеленила“. Начин на који је то питање третирано од стране најпозванијих стручњака, вртарских архитеката, обележио је савим нове правце и поставио нове захтеве у овом погледу. Ако би се доскора сматрало за потпуно довољно говорити о проширењима постојећих паркова и стварању нових, овог пута се тражило нешто много више.

Стручњаци по овоме питању постављали су на конгресу захтеве да се питање градског зеленила не може више решавати на начин на који се до сада решавало; да се паркови и остала зеленила не смеју више остављати случају и произвољним схватањима, него да читав развитак једног града има да буде упућен новим правцима и да буде тако подешен да питању зеленила буде посвећена много већа пажња и да му се да оно место које му припада.

Схватања прошлог столећа о градским парковима данас се с правом сматрају за преживела, за погрешна. Украсни паркови, разбацани без икакве међусобне везе, без обзира на потребе извесног дела града и његово становништво, код којих је главно било естетика и форма, — данас ће бити замењени једним непрекидним, повезаним сплетом зеленила, било то у облику паркова, дечијих игралишта или чак и зона са приватним вртovima — главно је да се спроведе принцип континуитета, непрекидности система зелених површина које ће моћи тек тако повезане вршити улогу резервоара свежег ваздуха.

У прошлом чланку видели смо како је овај проблем схваћен од стране општине Келна. Видели смо да се Келн не задовољава

са својих 16,5 милиона кв. метара зеленила, и да ће према новом програму та површина бити повећана на 43 милиона кв. м.

Беч је већ остварио један појас пошумљених и слободних површина, који опасује град, чија површина износи 4400 хектара. Закључено је да се ни на овоме не стане, него да се и даље, ван атара општине, откупљују површине које би улазиле у састав овога појаса, у чијим је границама за увек забрањено ма какво изграђивање.

Ма колико да се наш појам о Америци, њеним градовима и начину живота у њима, своди скоро редовно и искључиво на огромну финансијску моћ, индустрију, трговину и облакодере, — баш због таквог схватања неће бити без интереса да констатујемо да се тамо, у великим градовима америчким, Бостону, Чикагу и др., увидео велики значај градског зеленила, — али не у виду разбацаних паркова, него повезаних, континуалних појасева зеленила и да су их остваривали, често уз огромне издатке.

Тако је Чикаго, да би добио поред Мичиген језера нове паркове „приступни засипању језера у дужини од 14 км., а у ширини 2 и више километара, рушећи притом читаве блокове зграда, да би омогућио што бољи приступ парковима из града. Предрачун за ову акцију премашао је суму од 8 милијарди динара“.^{*)}

А затим, иде се све даље и даље у захтевима хигијене, траже се неприкидно све савршеније форме којима ће се моћи успоставити равнотежа између великоградског живота са безброј хигијенских минуса, и основних здравствених принципа, који морају бити задовољени.

Тако се још пре 30 година јавља у Енгелеској идеја о оснивању т. зв. „вртарских градова“, нових насебина у близини већих

^{*)} Интернац. урбанистички конгрес одржан у Амстердаму 1924.

^{*)} Dr. H. Kampfmeyer, Vortrag auf der Tagung der deutschen Gesellschaft für Gartenkunst, Wien 1925.

индустриских или трговачких центара, изграђених по унапред пројектованом плану где сваки дом има свој сопствени врт, и у којима је задовољен максимум хигијенских услова.

Овакве ванградске насеобине спојене су са градом dobrим саобраћајним средствима, брзим трамвајима, локалним железницама, тако да је њиховим становницима потпуно омогућено обављање свакодневних дужно-

тање, и који је, изграђен по унапред утврђеним типовима слободних зграда, проткан и окружен са свих страна зеленилом, почео привлачити пажњу стручњака из целог света.

Од тог доба до данас та идеја се развила толико да о њој постоји не само обилна литература, него постоји, што је много важније и битније, један велики број изграђених вртарских градова у свима напредним земљама. Колико год иде част Енглежима што је

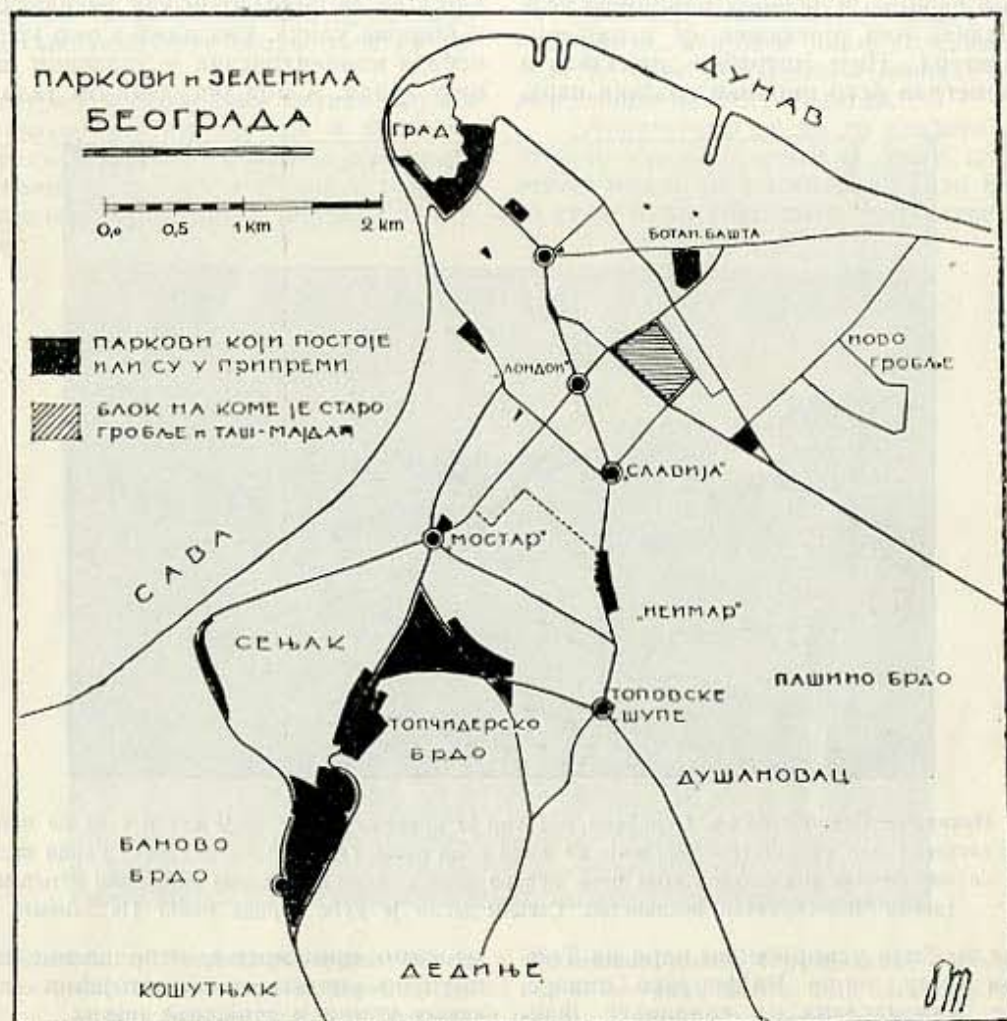

Схема зелених површина које су у употреби или припреми. Из схеме се најјасније види како је центар града не само оскудан у зеленилу, него га уопште и нема. Ботаничка башта, иако је означена као парк у употреби она још увек то није из више разлога. У целом свету су ботанички вртови уједно и јавни паркови, док је београдска, са једним јединим неутледним улазом, отворена само у извесно доба године у одређене часове, те просечно веома слабо посећена.

сти и послова у граду.

Ма да није редак случај да добре идеје остају само у теорији, дуже но што би требало, идеја о „вртарским градовима“ убрзо је постала стварност.

1903 основан је у Енглеској први вртарски град Лечворт, удаљен читавих 50 километара од Лондона. То је тада заиста био још само експеримент: оснивање једног града, који је тако мало лично на све дота-

ова идеја поникла у њиховој земљи, толико исто заслужује признање Немачка, која је после рата, нарочито од 1924 па на овамо, дала у томе правцу примере, који данас служе као образац и самим Енглежима.

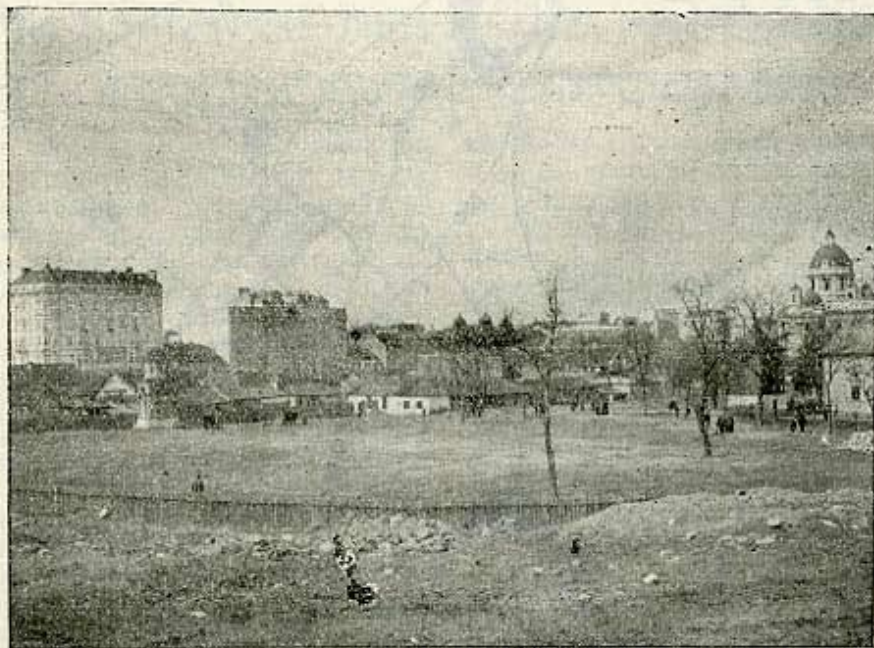
Када је реч о проблему зеленила Београда, онда пре свега морамо имати на уму то, да Београд, крај свега тога што је релативно веома слабо изграђен, још увек више хоризонтално него вертикално, и што има

малу густину насељености, — да се он крај свега тога убрајао међу градове са највећим процентом морталитета од туберкулозе, да је у почетку овог столећа морталитет био већи од наталитета, и да је најзад цифра општег морталитета Београда међу највишима у Европи. То су чињенице које морамо имати на уму када је у питању потреба Београда за зеленим слободним површинама.

Београд је остао без иједног централног парка. Оно паркова и зелених површина које Београд данас има, претежно су перифериског карактера. Није потребно доказивати да је Калемегдан исто онолико градски парк,

опасивали тадањи Београд „у шанцу“, на месту које су ти шанчеви заузимали и око њих, јавља се један слободан, незаузет и неизграђен појас, који се простирао од Дунавског краја до Саве.

У то доба, крајем шездесетих година и почетком седамдесетих, Београд почиње нагло да се развија ширећи се према истоку и југу. Главни приступни путеви: смедеревски, крагујевачки, вишњички и топчидерски почињу да се формирају као регулисане, праве и широке улице. Сва пажња око уређења Београда концентрисана је углавном на регулацију града. А под регулацијом тада се раз-

Некадање Старо гробље. Ограђени простор је црквено имање, које већ и сада не чини саставни део са општинским, које се види пред овим. Према Александровој улици види се низ барака и страћара које чине невероватан контраст са двама модерним зградама (десно Чехословачко посланство. Сасвим десно је кубе зграде новог Парламента).

колико ће то бити ускоро нови парк на Топчидерском брду, више Вајфертове пиваре. Растојање Калемегдана од данашњег фактичког центра града није ништа краће од растојања парка на Топчидерском брду. А баш та удаљеност, растојање које је потребно да се пређе од куће до парка, одлучивање у великој мери о ефекту корисности једног парка.

Ако је Калемегдан, крај свег свог перифериског положаја ипак веома обилно посећиван, то само потврђује колико становништво Београда осећа потребу за парковима, за одмором и разонодом у зеленилу, иако је то за многе посетиоце скопчано са великим губитцима у времену.

*

Када су у другој половини прошлог столећа уништени и заравњени шанчеви који су

ме само проширење, исправљање па чак и потпуно уништавање постојећих кривих и уских улица и стварање нових.

Међутим, имамо један леп доказ да је било тада људи који су имали и друкчија и савременија схватања о томе како треба уређивати Београд. Тој доказ налазимо у веома интересантној студији о уређењу Београда из 1867. Писац те студије Емилијан Јосимовић назива је скромно „Објасњење предлога за регулисање оног дела вароши Београда што лежи у шанцу“. Уз то „објасњење“ приложен је и план тадање „унутарње вароши“ са предложеном регулацијом, израђен пажљиво у размери 1:3000. То је у исто време и први план Београда којим се можемо служити са уверењем да у њему није унето ништа произвољно или нетачно.

Овог пута, ми ћемо се задржати само на

оним местима Јосимовићевог предлога где је он говорио о теми која нас у овај мах занима. Ма како да цео његов предлог за регулацију спада у историју развитка Београда, ја сматрам да је Јосимовић у тој својој студији рекао много таквих ствари које и данас, после више од 60 година, на жалост, имају исто оно значење које су и онда имале, ако не и веће. Колико морамо ценити огромну вољу, пожртвованост и љубав према Београду тог човека, када у његовом предговору прочитамо ове речи које скоро личе на оптужбу:

„Уз готово трогодишњи велики труд и дангубу око премерања вароши и предлогу за њену регулацију, — уз толике претрпљене неповољности са свих*) страна у том послу, — најпосле и уз знатну новчану штету,

посебно обрадио поједине проблеме Београда, па већ на стр. 3. говори он о „ваздушним резервоарима“:

„У толикој вароши нема ни најмањег местанцета за удовољство житеља и за прављење ваздуха... Док још бејаху Турци овде њихове многе баште, колико толико приносаху чишћењу ваздуха; од како пак они одоше, њихове се баште утаманише и варош оста и без то мало ваздушних резервоара,”

„...И сад санитарне околности нису најповољније... али биће још и горе, када се житељство буде умножило, а јавни се ваздушни резервоари не буду подигли.”

„Пропустимо ли ми то урадити сада, где је врло удесна прилика по томе, што толику земљу имамо на расположењу, то ћемо много теже моћи поправити таку погрешку доц-

Панорама са Ташмајдана према Панчеву и Лаудановом шанцу. Изграђивањем Битољске улице високим зградама (као две десно) ова ће панорама свакако бити онемогућена: исти проблем као и са Теразиским терасом — ограничење висине зграда!

коју сам њега ради имао, — мишљах: ово ће ми бити најмања жртва за тако користну ствар, ако још и ово објаснење пројекта издам о свом трошку, без икакве користи за себе...”

„А што Београђани... притом показаше тако слабо учешће, и што се на жалост, и с других страна опажа непојмљиво велика равнодушност, да не кажем немарност... то нека свако отуд на се узме и за то одговара, колико коме пада у део, — ја учиних што дојакмо могох и учинићу и даље колико још могу...”

Јосимовић је систематски рашчланио и

није, када већма будемо осетили потребу... и сва се она земља буде налазила у приватним рукама.”

Јосимовић затим детаљно излаже свој предлог на који начин да Београд дође до јавних паркова или, како их он назива, „садова”. Он предлаже „да се сва она земља у веругама шанца коју одсецају варошки венци, употреби на јавне садове”.

Према његовом предлогу, између „спољне и унутрашње вароши” (део у шанцу) било би шест таквих садова, који би опасивали унутрашњу варош и „који би, без сваке сумње веома приносили, колико бољем стању здравља толико и удовољству житеља и красењу вароши”.

*) Курзив у оригиналу.

Површине пројектованих садова Јосимовић је тачно израчунао и у плану их обележио. Тако садови почевши од савске падине према Дунаву имају ове површине: 3030, 3398, 7017, 11964, 18383 и 6137 кв. метара, тако да би само унутрашња варош имала паркова 50 хиљада кв. метара.

Оно што је у овом предлогу битно, то је чињеница да је највећи део пројектованих паркова заузимао „земљу дојакно неупотребљену или већином правитељствену.“

Јосимовић се не задржава само на теоријама и добрим намерама, него улази у саме детаље остварења својих замисли и објашњава на који се начин има извршити експропријација и процена приватног земљишта, предлажући да се накнада изврши „или у новцу или са онолико плацева колико треба“, подразумевајући ту слободно државно земљиште на другом месту.

Вредне су пажње речи којима Јосимовић завршава своју студију о уређењу Београда:

„Мој предлог ништа није мање но идеалан, него је само сушта, у најтешње границе сведена реална потреба. Далеко је пак заостао, на жалост, за оним што би од Београда по његовом срећном и важном положају могло и требало да буде и што бих ја знао од њега да направим.“

*

Од Јосимовићевих шест садова остварена су само два сквера: онај на Топличином венцу, код хотела „Палас“, и онај на почетку Позоришне улице. Да није било његовог предлога, можда би и те површине биле издане као што се десило са осталим, које су имале бити заиста паркови ужег Београда.

У плану Београда од 1878 видимо већ нови регулисани део града изван шанца, чије границе иду од „Мостара“ преко тадањег „Војничког поља“ (на коме су доцније изграђене зграде држ. болнице и медицинског факултета) на „Славију“, затим Београдском улицом, преко Тркалишта на Палилуду, где се граница изграђених блокова и улица губи у пространим пољопривредним добрима, која се простиру све до Дунава.

Ни у томе плану не видимо да се помишљало на стварање каквог парка у самом граду. Међутим, у то време је морало бити сасвим јасно и очигледно да се процес парцелисања и изграђивања дотадањих њива и мајура ничим не може задржати, и да ће се таквим изграђивањем за свагда онемогућити стварање једног централног парка, ако се не буде резервисао и откупио један слободан комплекс земљишта. Па ипак, ми у томе плану видимо да постоји један паркиран блок — то је тзв. парк Министарства Финансија, који је још до пре неколико година постојао.

Претварањем „градског поља“ у Калемегдански парк тадање потребе Београђана биле су колико толико задовољене, иако још Јосимовић, говорећи о Калемегдану, као месту разоноде и одмора Београђана, каже да им је сад и то ускраћено и да се „житељи или сасвим лишавају тог нужног удољства или долазе до њега тек неким, многим због даљине преседајућим трудом, излазећи у сад код касарне, који нам је тек од скоро отворен.“*) Да је, међутим, многим грађанима и Калемегдан био још тада удаљен, довољно је погледати план од 1878.

Даље стварање паркова сведено је само на случајно протекле, слободне површине. Тако су постали парк код железничке станице и Карађорђево парк, чија би вредност била много већа да немају периферијски карактер.

Почетком овог столећа постојало је једно слободно земљиште у центру града — звано Батал цамија. И ако је својим централним положајем могло бити ванредно искоришћено за стварање једног парка, то место се одређује као веома погодно за нову зграду Народне Скупштине.

После рата, један однегован парк се уништава,**) али се зато ствара један нов, пред зградама Универзитета. Простије речено: колико се добило у парковима толико се исто изгубило.

*

Свакоме је јасно да данас у Београду постоји још једна једина могућност за стварање једног централног парка. Та могућност је Старо гробље и Таш-мајдан. Истина је, да је Генералним планом предвиђено да се цео комплекс између улица: Александрове, Таковске, Битољске и Старине Новака резервише за будуће јавне грађевине и цркву Св. Марка, и да се остали део има паркирати. Али је исто тако истина да ће се грађењем црквених зграда на имању цркве Св. Марка, поред грађења Поштанске Штедионице потпуно блокирати главни приступ томе парку; да ће тиме изглед на њега из града бити потпуно затворен и онемогућен и да ће се оградивањем црквене порте не само изгубити један велики део тог комплекса, него ће тиме бити ако не онемогућен, а оно отежан приступ из Таковске улице будућем парку.

Осим тога од пресудног ће значаја по будућност овог јединог могућег централног парка Београда бити то, што ће он бити са свих страна опасан низом јавних или приватних грађевина. Део према Александровој улици имао би бити грема Генер. плану изграђен зградама Министарства Унутрашњих и Спољних послова и палатом Правде. Да ли

*) Доцније Ботаничка башта.

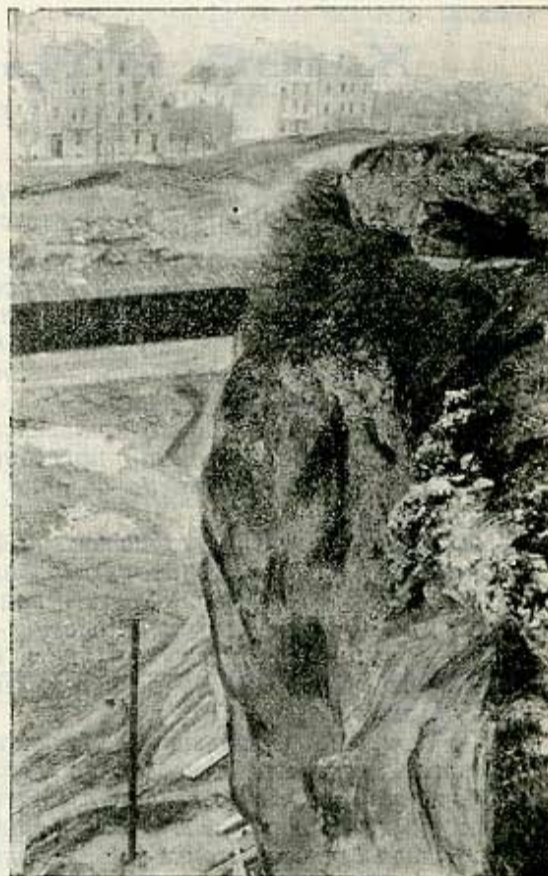
**) Код Министарства Финансија.

ће ове зграде баш овде бити изграђене и када ће бити изграђене, ствар је неодређена.

Али, ако то није одређено и док то питање не буде решено, да ли мора и даље ружити једну од најлепших улица Београда онај низ дрвених старинарских барака које чине на пролазнике већ годинама страхан утисак? Тај утисак је много страшнији од како је Александрова улица добила модерну калдрму и од како су се на супротној страни почеле дизати модерне вишеспратне грађевине (Чехословачко посланство и др.)

Земљиште о коме говоримо, има све услове да постане један необично пријатан и веома интересантан парк. Ако Калемегдан има један од најлепших положаја у Европи, не треба заборавити онај утисак који има посматрач панораме која му се пружа са платоа више Ташмајдана.

Висинска разлика између платоа и самог дна Ташмајдана не само да ништа не би сметала, него би могла бити искоришћена за веома лепе природне и артифисциелне ефекте. И данас већ посматрач, стојећи на рубу од-

Вертикални обранци Ташмајдана обрасли бујним зеленилом.

Уклањањем тих ружних барака и експропријацијом приватних имања постигло би се несумњиво много: све док се не би приступило изграђивању јавних грађевина, лева страна Александрове улице место данашњег веома непријатног утиска, привлачила би поглед сваког пролазника на себе и на широку перспективу Ташмајданског парка.

Ако је потребно и овом приликом говорити о финансиској страни, онда треба имати на уму да су трошкови око земљаних радова, паркирања и вртарских радова исувише незнатни према оној користи која би се добила претварањем напуштеног и забатаљеног Старог гробља у велики централни парк Београда.

сечних, вертикалних обронака, има оно осећање које понеки људи траже у далеким екскурзијама.

Није потребно нарочито говорити о томе и напомињати да овај парк не би смео бити уређен по старом принципу украсних паркова. Градски парк треба да чини пријатан утисак, треба да буде добро и стручно негован, и да служи и као украс граду, али пре свега мора да задовољи онај главни захтев: он мора бити тако уређен да задовољи потребе варошке деце, да један део буде одвојен само за њих и буде уређен по угледу на модерна дечја игралишта, којима се у целом свету поклања све већа пажња.

Д-р Свет. Стевановић, новинар

Хлеб и његове цене

— Зашто је у нас скуп хлеб —

II.

Наш сељак пре него што ће да расече хлебца прекрсти га ножем.

Од прастарих Мисирских гробница у које је остављано жито — као потреба чак и у загробноме свету — па до религиозне философије, која је унела хлебни императив чак и у молитве Богу: „Хлеб наш насушни дај нам за данас...“

Од јеврејске маце, па до хришћанске црквене нафоре; православног погребног и славског кољива, божичне чеснице и крсног колача!..

Од Аристотеловог прорицања: да ће добре Виле чаробнице ослободити робове од жрвњева — јер ће оне окретати воденичко камење док људи мирно спавају — па до данашњих циновских млинова са капацитетом од 100.000 килограма дневне поскупљавања.

Од свирепог некадашњег кинеског кажњавања несавесних хлебара, па до париских побуна, када је гладнима саветовано: „да несташицу хлеба замену земичкама“, и до бечкога устанка у 1911. години, због једне једине крајцаре хлебнога поскупљавања.

Од пиперскога слепог Ветерана, који је учио свог младог унука: да у боју на Морачи не баца хлебне мрвице, већ да му их сачува као драгоцен „лек“ од слепила, па до Шантићеве поеме, у којој босански кметови уздишу: „наш хљебе црни знојем поштрапани“!..

У свима тим временима и раздобљима хлеб је имао и сачувао своје фетишистичко значење. Његов култ и његова мистика леже у његовој неопходности за људе свих времена и свих култура! Хлеб је био и остао универзални инспиратор и коректор свих социјалних система старог и новог света: он ће то бити и у будуће. Хлебни значај није ништа мањи ни у нашем добу, које се одликује једновремено: ка-

надско-аргентинским житним циновским елеваторима, и смртоносном глађу кинеских милиона; међународним аграрним проблемима због хиперпродукције жита, и истовременим све већим научним увећавањем жетвених приноса...

Јевтино жито — скуп хлебца!

Цене брашна упоређене са ценама пшенице показују једну велику несразмеру, а цене хлеба према берзанским ценама брашна такође. Тако ми једемо скуп хлеб од јевтинога жита, због чега пољопривредници нимало не профитирају од варошке житне потрошње, па чак ни у овоме времену када им је инострана пијаца неприступачна.

По лако проверљивим подацима у штампи види се да су садашње берзанске просечне цене пшенице: банатској и бачкој, на Тиси и Бегеју, по 191.— динара, а да су просечне цене брашна: 0. г., 0. г. г., бр. 2 и 5 по 285.— динара. То, дакле, значи: да је брашно скупље од пшенице за 94.— динара по метру.

Млинар, истина, не може истерати из једне количине пшенице једнаку количину брашна. Јер, поред извесног малог „растура“ у млину приликом млевења, постоји и једно рабатирање издвајањем мекиња од брашна, а оне су јевтиније у својој продајној цени. Поред овога млинали класирају брашно у врсте, којима су различите и цене; оне се крећу по овој скали: 330; 290; 235; 175; 132 и 92 динара; а мекиње 78.— динара.

Колико ће млинар добити килограма брашна од ових различитих врста: 0. г., 0. г. г. Бр. 3, 4, 5, 6, 7 и 8, или које ће он од ових врсти млети, а које не, ми то не знамо, јер то питање спада у компетенцију млинара и мли-

нарских стручњака. Али, оно што је за све јасно, јесте факат: да су ујмови код речних воденица само 4—5 од сто самлевене количине или вредности. Воденице и поточаре немају онај производни капацитет који имају млинови с асвојим машинским инсталацијама; способним да самељу и по десет возова дневно. Због тога је млинарски „ујам“ код бољега, т. ј. хлебнога брашна — од читавих 49,21 на сто велики и, управо, непојмљив.

Узмемо ли у процену други, лакши случај, наћићемо следеће чињенице. За брашно бр. 5, од кога се прави најобичнији црни хлебцац, важи берзанска цена — данас — 235.— динара просечно. Дакле 44.— динара више од просечне цене најбоље банатске пшенице. Нека би проценат за мекиње био 10%, ипак би са укључењем мекињске продајне цене остао тај вишак 29.— динара, над ценом пшенице. То би био ујам за црно брашно. Рачун би био овакав: пшеница сто килограма, брашно деведесет, мекиње десет: $191:212 + 8 = 220$ динара. Или 15.18 од сто мељаве, а то је три пута више од оне коју наплаћују воденице.

Колики је утицај млинарства на скупоћу брашна и хлеба може се судити и по следећем напису, узетом из „Југословенског Лојда“ — број 255, од 5-XI-1929. године:

„Конференција војвођанских млинара на ујам.

У суботу одржана је у Новом Саду конференција војвођанских млинара, који мељу на ујам. На њој је с обзиром на ниске цене жита расправљано о увјетима мељаве на ујам, те је закључено, да се у будуће има рачунати 16 по сто за мељаву, 2 по сто на распршивање. Према томе из 100 килограма брашна имаће се мleti: 20 килограма мулера, 42 килограма бр. 8 и 28 килограма посија.

Конференција је надаље закључила, да се у будуће нема мењати брашно за пшеницу“.

Међутим, важнија, већа и фаталнија од ове берзанске је она фактичка разлика у ценама пшенице и брашна. По тврђењу хлебара, они плаћају брашно по 290, 350 и 380 динара сто килограма. Ако би ово било утврђено као факат, онда би просечна цена брашну, које они употребљавају у производњи хлеба: 0. г., 2, 3, 4 и 5, била не 220.—; већ 340.— динара.

Ево података које су хлебари изнели у својој званичној преставци (штампаној у „Занатлији“ 1-XII-1929. год.), да поткрепе своје захтеве код београдске општинске управе, и у новинарскоме чланку званичнога представника хлебарске организације (штампаном у „Занатлији“ бр. 11. од 15. марта о. г.)

За 300 кгр. хлеба треба брашна: Његове и хлебне цене

ХЛЕБНЕ КОЛИЧИНЕ И ВРСТЕ	Потребно килогр. брашна		Износ брашневих цена у динарима						Износ хлебних цена у динарима					
	у новембру по рачуну у новембру	у марту по рачуну у марту	Цена једноме кгр. брашна у новембру пр. г.		Укупна цена потребних ко- личина брашна		Цена једноме кгр. брашна у марту о. г.		Укупна цена потребних ко- личина брашна		Цена једноме хлебу у месецу новембру 1929.		Укупна цена хлебу добив. из нази. кол. браш.	
			дин.	п	дин.	п	дин.	п	дин.	п	дин.	п	дин.	п
Брашно за 150 кгр. црног хлеба	118.—	116	3 10	366	—	—	2 90	336	—	—	3 50	525	—	—
Брашно за 100 „ п белог хлеба	78.50	78	3 30	260	—	—	3 50	273	—	—	4 —	400	—	—
Брашно за 50 „ белог хлеба	39.100	39	3 60	141	—	—	3 80	148	—	—	4 50	225	—	—
Збир динара и килограма:	236.100	233		767				757				1150		1135

Пре него што пређемо на даље излагање ствари морамо се осврнути на неке од ових тврдњи хлебара. По њима је брашно за црни хлебцац било скупле у децембру него у марту за 7 од сто, а за полубели и бели хлебцац јевтиније за 6 и за 5 од сто. Ово је чудновато због тога, што су хлебари код фебруарског поскупљивања хлеба правдали то новим

и општим поскупљавањем брашна, на основу чега сада и једемо скупли хлебцац.

Исто тако је чудновата њихова тврдња о томе, да је сада јевтинији бели хлебцац, а да је полубели и црни на старој цени. Шта више, по овим њиховим подацима — које упоредно доносимо — сада је јевтиније и брашно и хлебцац, него што је било у децем-

бру прошле године! После овога било би врло смело ако би човек тврдио да разуме разлоге најскоријег поскупљивања хлеба у Београду!

Позната је истина да не постоји таква врста производње у којој би се стопроцентно искоришћавале сировине. Никада кројачу, обућару, бравару, дрводељу и другим произвођачима неће полазити за руком да из употребљених сировина добијају равну количину производа. Само је произвођач хлеба у стању да створи такав производ и да добије чак и више у количини него што је унео сировина у производњу. Благодарем води он добија 130, 135—140 килограма хлеба од сто килограма брашна. У овоме вишку производа налази се онај део вредности из којег произвођач хлеба истерује своју зараду и покриће за све своје производне трошкове. Због тога је за произвођача хлеба једино важно то: пошто ће се моћи да прода овај хлебни производни вишак. Јер, ако је 100 кг. брашна 100.— динара, а 130 кг. хлеба опет 130.— динара, онда ће производни вишак вредети равно 30.— динара. Међутим, ако је 100 кг. брашна 300.— динара, а 130 кг. хлеба 390.— динара, онда ће исти производни вишак вредети не 30, већ 90 динара, или три пута више него у првом случају кад је брашно било јефтино. Логично произлази, да скупо брашно значи већу зараду за произвођаче хлеба, јер при истим производним трошковима они добијају неколико пута већи вишак вредности за покриће трошкова учињених око производње. Обрнуто од тога бива када је брашно у појевтињавању.

Рекосмо да је овакав чинилац непознат у производњи ма које друге нехлебне врсте, због чега се сви други произвођачи боре противу поскупљивања сировина потребних им за производњу. Они то чине због тога: 1) што скупе сировине морају плаћати већим новчаним или кредитним износима; 2) што тако умртвљују свој већи капитал у времену сачекивања купаца; 3) што тако поскупљали производи умањују своју потрошњу.

Код хлебара није тај случај: 1) што процес рада код хлеба траје свега неколико сати; 2) што време продаје траје само један дан; 3) што је знатније умањење потрошње хлеба немогуће.

Хлебари обично узимају брашно на кре-

дит и „бескалатно“. Млинарима опет конвенира овако кредитирање, јер тако продају скупље. Они плаћају најбољу пшеницу по 191 динар, а продају најјефтиније хлебно брашно по 290.— динара. Хлебари имају интереса да подржавају овакав однос брашнених цена, јер само у хлебу створеном од скупог брашна налазе онај свој велики вишак вредности! Њих само негативно интересује јефтиноћа брашна, јер би им она могла само дискредитовати високе цене хлеба. Хлебари морају, због овога специјалног интереса, да буду велики и увек доследни поборници одржавања високих цена код брашна. И док сви други привредници воде неумољиву борбу за појевтињавање сировина, дотле хлебари и млинари могу само да констатују и негују међусобну солидарност интереса.

Тек се овако може разумети тврђење хлебара, да они плаћају 34.12 од сто скупље брашно, него што су његове цене на продуктним берзама. Али је онда јасно и то: где леже сакривени главни узроци скупог хлеба у Београду, на које треба да се обори интервенција законитости.

Последице од рејонизираних производње

Тражим ортака за нову луксузну пекару, са 12—15 хиљада улога...

(један оглас из „Политике“)

Са сваком стотином ново подигнутих станова на до скоро безграничној периферији београдској, и са сваким новим „продужењем“ појединих постојећих улица, изникну и нове хлебарнице. Пре електрике, водовода, канализације и калдрме, сустиже нове београђане фурунџија. Ово бива због тога, што је хлебач она људска потреба чију неопходност човек помиње чак и у молитвама, и што је његова употреба у свежем стању везана за близину свакога реонског насеља становника, потрошача.

Ова потреба за добијањем увек свежега хлеба долази у првоме реду отуда, што је квалитет нашег хлеба слаб, а после 24 сата стојања и врло рђав. Он се у бајатоме стању много дроби и под најоштријим ножем и постаје сасвим безукусан. То долази отуда, што је такав једноставан начин мешања и печења нашег хлеба. Још када се зна како ми једемо много хлеба, и како је велики број оних којима је он поглавита и главна храна, онда је

потпуно разумљива наша тражња и навика за свежим хлебом:

Да ли то у исто време значи да мора бити и много хлебара у Београду, и да рејонирана потрошња хлеба условљава и рејонираност хлебне производње?

Проблем снабдевања потрошача са фришким хлебом није у органској зависности од места његовога произвођења, већ је у зависности само од организације његове продаје, односно његовога разношења по кућама. Потребно је концентрисати хлебне радионице (слично ономе што имају месари са кланицом), и инсталирати уличне кијоске за продају хлеба. Уместо садашњих реонских скупих многобројних пекарница са инсталираним фурунама, амуртуцима, магацинима за брашно и дрвљаницима, потребно је одвајање производње хлеба од скупих киријских места његове рејонске продаје и потрошње. То одвајање би било у интересу хлебне хигијене, коју је овако, како је сада, немогуће контролисати, а економске добити би биле исто тако несумњиве. Јер, сами хлебари тврде да су им режиски трошкови неподношљиво велики. Они су у већ поменутим преставкама и публикацијама изнели о томе следеће податке, за чију тачност они носе одговорност.

По тим податцима — које ми овде упоређујемо — потребни су оволики издаци за производњу 300 кпр. хлеба:

Податци о свему осем брашна:

За потребну со	7.50	7.50
„ квасац	45.—	10.—
„ дрва (дневно)	105.—	83.—
„ воду и ђубре	12.—	3.50
„ радну снагу	100.—	100.—
„ кирију	122.—	100.—
„ осветлење	15.—	15.—
„ порезу (дневно)	15.—	15.—
„ осигурање радника	3.—	4.—
„ растур	6.20	6.—
„ чистоћу	—	5.—
„ отплату алата	—	10.—
„ хартију	—	10.—

Свега 430.70 369.—

Констатујући само ову чудноватост код података наших хлебара, где је за производњу једне и исте количине хлеба потребно за

квасац четири и по пута више у децембру, него у марту, и где су толико велике разлике код дрва, кирија и другог, ми ћемо тим пре упозорити на корисност одвајања производње од саме продаје хлеба.

Изази, према хлебарским податцима, да постојећих 500 хлебара плаћају годишње за кирије око осамнаест милиона динара. Овај би издатак могао бити неколико пута мањи, ако се неби као сада отимало за место и за сваки згодан угао сваке прометне улице, да се ту инсталира цела хлебарница, већ ако би се путем задружног старања хлебара вршиле заједничке набавке дрвета, алата, сировина и заједничких радионица у крајевима са јевтинијим киријама. Продаја хлеба требала би да пређе на уличне кијоске, чија изградња неби коштала више од 5—7 милиона динара, а могла би да послужи 10—20 година, уз годишњу кирију од 3 уместо садашњих 18 милиона динара.

Друга велика добит од задружног рада код београдских хлебара била би у великој заједничкој набавци брашна, па и жита преко заједничке мељаве у задружној режији. Београдски хлебари би тако могли бити најјачи утицајни фактори чак и на саму продуктну берзу. Они би могли у задружном режиму учинити велика унапређења у самој производњи хлеба и тиме знатно појевтинити његове цене.

Ова велика и планска еманципација хлебара од зависности према млинарима, и оваква модерна а неопходна рационализација у хлебној, иначе животној производњи, нека се започне са заједничком набавком брашна, за коју је довољан улог од по 20—30 хиљада динара, а нека се продужи у припремању задружних радионица и пекарница. Јер, само је то пут за појевтњавање хлеба нашег насушног, који је скуп и због изнетих аномалија остаће такав још дуго, ако се не промени садашњи начин скупе и нерационалне производње и оваквог набављања сировина. Без тога ће овако издробљена хлебна производња само поскупљавати хлебца, а увећавати профит млинара и имућнијих хлебара, и све то на штету становништва, остале привреде и подизања Београда као велике вароши...

Драг. О. Новаковић
шеф таксено-привредног отсека
Општине Града Београда

Таксе Општине Београдске

Надлежност, организација и рад таксено-привредног отсека општине града Београда
(Свршетак)

Тако је сада административно-таксени отсек подељен у дванаест одељака, који такође сви скупа чине једну неразводну целину.

Ти су одељци следећи:

I

Секретаријат

II

- 1) Одељак архивски,
- 2) „ геометарски,
- 3) „ за таксе на фирме,
- 4) Одељак за контролу музике, представља и т. д.
- 5) Одељак за таксе на странце (путнике из унутрашњости који се баве у Београду)
- 6) Одељак градоки инкасанти
- 7) Одељак извршни
- 8) Одељак финансијске спољне контроле
- 9) Одељак за књиговодство
- 10) Одељак контролни за предају по дневних прихода
- 11) Руковалац признаничких књига, новчаних и канцеларијског материјала и
- 12) Одељак за канцеларијске инкасанти.

Са овим је завршено у целости излагање организације таксено-привредног отсека.

Рад таксено-привредног отсека

Да прегледамо рад сваког појединог одељка.

I.

Секретаријат

Обавља послове административно-финансијске природе, стара се о правилном разре-

зу и брзој исплати дневних такса у отсеку, води контролу над особљем и целокупном администрацијом отсека, стара се, да се сви послови у току истог дана обаве као и све друго, које му шеф отсека у рад додели, а, у осуству шефа прима публику, представке и даје потребна обавештења.

II.

Рад појединих одељака:

1) Обавља све архивске послове: завод писмених и протоколних представки за уплату таксе као и друга акта, развод истих, регистрирање, фасцикулирање свршених аката, и остале мање административне послове, који се у рад од стране шефа отсека доделе.

Завод писмених представки обавља по одобрењу и парафу шефа отсека.

2) Одељак геометарски

Врши премер заузетог простора и улица, заузетих столовима, грађевинским материјалом и другим, даље врши премер локала у којима се приређују забаве, представе, свирају музике и т. д., ради класифицирања и подноси реферат за наплату таксе у смислу ТБр. 396., 396 а и 407. таксене тарифе а поред тога води и контролник извршених премера свију локала, кафана, механа пријављених за уплату таксе, и, евентуалне промене уводи и разводи по контролнику.

3) Одељак за таксе на фирме

Пописује све фирме за све радње и занимања, контролише промене на случај пресељења појединих радњи из једне улице у дру-

гу улицу, контролише отварање нових радњи, престанак и међусобно уступање већ постојећих радњи, сређује пописни материјал, стара се да свака радња буде уведена и разрез правилно извршен, води партијалник за фирме за задужење и раздужење, као и потребне контролнике, уређује картотеку на основи пописног материјала и доноси потребне одлуке, у смислу издатих налога од стране шефа отсека, на основи постојећег решења суда.

4) Одељак за музику, забаве, концерте, представе и т. д.

Обавља контролу дневну и ноћну по свима локалима, хотелима, кафанама, механама и друштвеним домовима, где се дају забаве, представе, где свирају музике и т. д. и, на случај не извршене пријаве и уплате подноси реферат за разрез и наплату таксе по ТБр. 407. таксене тарифе. Сем тога води списак ном завођењу и развођењу свију промена т. ј. ново пријављених и одјављених музика.

5) Одељак за таксу на странце

Води контролу дневну и ноћну о кретању и бројном стању путника по хотелима, механама, кафанама, приватним домовима као и другим местима, где се примају путници на преноћиште, контролише књиге, које је отсек нарочито устројио за увођење путника, савиђује бројно стање путника са полицијском књигом централно-пријавног одељења, подноси реферате за евентуалну неплаћену разлику у такси, ако се утврди већи број путника, као и реферате за кажњавање у смислу чл. 52. Закона о таксама.

Даље, води у канцеларији отсека партијалник за све хотеле, механе, кафане, и др. стара се да се редовно полаже наплаћена такса од путника за рачун општине, спрема реферате за уредну уплату као и за наредну уплату новца и врши развод такса по партијалнику нарочито за то устројеном.

6) Градски инкасанти

Једна од најделикатнијих служби у отсеку, у погледу наплате, то је служба градских инкасанаата, од чије умешности, углађености, опхођења и савесности у знатној мери зависе општински приходи, јер они прикупљају сами приходе близу 50% буџетом предвиђених.

Не мање је важна служба такође и пијачних надзорника и инкасанаата и класичног особља.

Они врше наплату по нарочито добивеним налозима — формуларима штампаним или списковима уредно закљученим и овереним за наплату већ разрезане таксе, предузимају брзу наплату, наплаћени новац предају особеним рефератом благајни привредно-финансијског одељења, означивши у сваком реферату суму као и спецификацију исте по сваком таксеном облику, уз одговарајућу партију и позицију, ради што бољег књижења.

Ова је спецификација уведена због тога, што се је раније дешавало, да приход од такса за локале — дућане пијачне, које наплате врше пијачни надзорници по ТБр. 397., а које су наплате у предајном реферату означавали са „дућанска кирија“, те исте наплаћене и предате суме, књижене случајно у корист партије „дућанске кирије“ управе добара, пошто и она најплаћује дућанску кирију са својих имања. Овако је књижење, изгледа, могло бити све до 1. јула 1929. г., док је овај отсек био у саставу управе добара. Особеним актом тражено је, ако би се могло извршити потребно раскњижавање и књижење у корист партија и позиција таксено-привредног отсека, а за прво полгође 1929. год., али је одговорено из главног књиговодства још средином другог полгођа 1929. год., да се, што је укњижено не може раскњижити накнадно; те се је на томе и свршило, и, зато се појављује код појединих других партија и позиција буџетских пораста, код којих стварно не би требали да се појаве, јер један објекат, који доноси извештај стални месечни приход за један месец, не може тај исти приход повећати за наредне месеце у дотичној години, изузев, ако се закупне цене од стране самог суда не повећају.

Пре но што се преда новац благајни, инкасанти сврше прво завођење код ликвидатуре, затим код државне месне контроле ради прегледа новчаних реферата и признаничних књижица и стављања потребне визе, па, тек онда предају новац благајни, која потврђује пријем у нарочито за то устројеној новчаној књизи. Раније су приликом свакодневне предаје новца добијали привремене признанице за сваки дан, и, сваких 15 дана у месецу, приликом предаје петнаестодневног извештаја, предавали исте привремене признанице, благајни, а, у накнаду за то, добијали потврду у новчаној књизи. Новац се предаје сваког дана и по извршеној предаји подноси се нов-

чана књига одељку за контролу посведневних наплаћених прихода, ради констатовања предаје наплаћеног новца, и, пошто се срани са преписима признаница и рефератом упућеним отсеку наређује се књижење, јер је онда утврђено, да је новац наплаћен и у предајном реферату означен у ствари и предан коме треба, т. ј. благајни привредно-финансијског одељења.

За раније уобичајену праксу, да сваких петнајест дана у месецу инкасанти спремају извештај о наплаћеним приходима отсек је мишљења сам да то није потребно, пошто је са уредном ознаком суме, партије и позиције буџетске на предајном новчаном реферату, омогућено одмах и свакодневно књижење.

На случај, да се деси, да инкасанти не могу извршити наплату, редовним путем, подносе о томе реферат отсеку и одмах се издаје налог извршном одељку таксено-привредног отсека, да предмет упути у смислу чл. 32. закона о таксама, у вези решења Суда АБр. 18460. од 27. VIII. 1929. године, извршном отсеку судског одељења, у цели егzekутивне наплате.

7) Извршни одељак

Примљене предмете по којима су инкасанти констатовали немогућност редовне наплате, уводи у контролник извршних предмета и упућује их са особеним налогом извршном отсеку судског одељења ради егzekутивне наплате у смислу чл. 32. закона о таксама. Даље, овај одељак води евиденцију свих послатих предмета за извршење егzekутивне наплате, а, по добивеним извештајима од стране извршног отсека, о извршеним наплатама, врши развод по контролнику извршних предмета и упућује књиговодству у даљи рад, ради развода и стављања у ред окончаних наплата.

Овде је важно напоменути, да овај отсек, пре него што упути предмете извршном отсеку за егzekутивну наплату, мора књиговодство најпре да провери, да ли је наплата извршена, и, ако јесте да ли је то примећено и по партијалнику, јер се дешавало раније, нарочито код такси за фирме, које се врше на основу спискова уређених по улицама, да је наплаћен новац уредно предат, али по партијалнику није разведено — раздужено а наплата се по други пут тражи и на тај начин се изазивају

оправдана негодовања од стране грађанства. То се је дешавало услед тога, што је партијалник за фирме у опште неуредно вођен, како у погледу разреза таксе и задужења, тако и у погледу раздужења по већ извршеним наплатама. Те су грешке највећим делом исправљене и сад се веома ретко појављују.

8) Одељак финансијске спољне контроле

Такође веома важан одељак, који обавља општу финансијску спољну контролу по личној иницијативи као и по наређењу шефа отсека, и врши преглед свију новчаних пијачних књига надзорника, инкасанта и кланичног подотсека.

Подноси реферате о свима неправилностима и појављеним злоупотребама.

9) Књиговодство

Води партијалнике за све таксене облике у којима се врше задужења и раздужења и подноси извештај о стању наплаћених и дугованих такса.

10) Одељак контроле прихода

Прима реферате од инкасанта и надзорника пијача са преписима признаница о извршеним наплатама, контролише обрачун и срањује са новчаном књигом, коју подносе градски инкасанти и са привременим признаницама пијачних надзорника, добивеним од благајне привредно-финансијског одељења, уверавајући се на тај начин, да су наплаћени приходи и предани коме треба; води евиденцију, да ли су сви органи финансијски, који наплату врше, прикупљали приход у току истог дана пријавили отсеку и предали благајни; сваку конкретну неправилност и неуредност доставља особеним рефератом шефу отсека, и, најзад спрема по истеку сваког месеца финансијски експозе о приходима, упоређујући их са приходима истог месеца у минулој години и о томе обавештева суд и привредно-финансијско одељење.

Сем тога шаље посведневно и извештај суду о кретању целокупних прихода у току сваког минулог дана.

11) Одељак магацински

Прима признаничне књижице по којима се има вршити наплата, новчане књиге, канцеларијски материјал, издаје исти по добивеним налозима инкасантима градским, надзорницима тргова, кланичног подотсека и по истима врши задужења и раздужења.

12) Одељак канцеларијских инкасаната

Врши наплату посведневних прихода по издатим налозима отсека и од таксених обвезника, који су позвани од градских инкасаната, а који не буду били на лицу места да изврше наплату и о томе обавештава надлежне инкасante ради личног раздужења.

Инкасант при таксено привредном-отсеку рукује и магацином.

Инкасант при централно-пријавном одељењу прима уплате за саобраћајна средства: аутомобиле, моторцикле, фијакере, бицикле и т. д. и води контролник пријављених и уписаних сопственика саобраћајних средстава.

II. Пијачни подотсек

Стара се о извршењу пијачног реда, устројен за град Београд. Размешта особље по указаној потреби, води дисциплински надзор над истим, контролише наплате, издаје пијачно земљиште под закуп, даље издаје тезге, дућане и друге објекте на пијацама по одређеној такси а у споразуму са шефом таксено-привредног отсека и одобрењу суда; прима отказе, даје дозволе за продају на пијацама придржавајући се, у важнијим случајевима, §§ 11. и 14. пијачног реда за град Београд и исте одузима, чини предлог по сви-

ма потребама за развијање пијаца и промета на њима и води статистику кретања о ценама свих животних намирница, подноси извештај привредно-финансијском одељењу и одељку општинских новина за штампу.

III. Кланџини подотсек

Стара се о реду и раду и чистоти у кланџинама којих има три: говеђа, телећа и свињска; контролише наплату прихода, прикупљање сточних пасоша при улазу у кланџицу и њихов пренос, чини потребне предлоге за кланџице, ради повећања прихода и што бољег отпиривања службе и подноси редовно извештај сваких недељу дана о целокупном раду како у погледу заклане стоке свих врста, тако и о величини прикупљеног прихода по на особ за сваку врсту.

Са овим је завршено целокупно излагање о надлежности, организацији и раду таксено-привредног отсека.

У виду броју приступићу излагању појединих таксених облика, карактеру њиховом, начину наплате уз узгредне личне опаске, у колико сам могао то уочити у току другог полгођа 1929., од када се налазим на положају шефа таксено-привредног отсека.

Д-р Марија Илић

Деца као носиоци будуће културе

— Београдско интеркомунално друштво:

„Пријатељи деце и младенци“ —

„Омладини предстоји велики задатак, да у живот доиста унесе: стварање и знање; њој је додељен онај дивни рад, који иде за тим, да узвиси основе душевне културе, да замени механичку цивилизацију душевном културом.“ — Рерих.

Свака установа мора бити искоришћена до њених максималних граница, мора дати највише што у својим приликама, материјалним и моралним могућностима може дати! То је њена сврха, то је оправдање њеног постојања и свих оних мањих или већих жртава, које се за њу доприносе!

Сама добит појединих установа је различитог карактера, као што су и саме установе различите: једне су створене у циљу, да дају непосредну, имедијатну корист, друге доносе корист тек посредним путем, након много дужег времена; једне су користи материјалне, опипљиве, друге моралне, које се не аперципирају физичким, већ духовним очима.

Тежина и величина ове друге категорије установа лежи баш у нарави њихових користи, које се — као не материјалне — теже опажају и према томе и од својих пропагатора траже много веће напоре у свакој одбрани њихова *raison d'être*. Оваквог су карактера многе установе, које служе просвети, ширењу знања и стварању душевне културе, јер коликогод је то посао велик, толико је и лаган, тражи један дуги период систематског, стрпљивог рада за који се не смеју штедети ни морална ни материјална средства. То је рад, који — фигуративно речено — сличи раду водене

струје, процесу, који је истина постојан, али чији су ефекти срачунати на дуги рок.

Па ипак уза сву ову лаганост у доношењу белоданог успеха, тешко је данас зами-

Бета Вукановић, акад. сликар:
„Мала Београђанка“

слити и најреалнијег управљача — узето у најширем значењу ове речи — који не схваћа или који би могао несхваћати, да је општа народна просвећеност услов не само народног угледа, већ и његовог економског благостања, да и најслободоумнија конституција уз народну непросвећеност нема велике

вредности. То је узрок због кога се данас и најмањи и економски најслабији народи труде да подигну ниво народне културе, ради кога су се сви напредни духови увек трудили, да стварају све нове и нове просветне центре; то је узрок, због кога стварање ових центара не сме бити занемарено ни у доба највеће економске кризе, а то је у исто време и пун разлог настојања да се просветни центри искористе до њихових максималних граница.

Бета Вукановић, акад. сликар:
„Мала Београђанка“

Београд не стоји само пред мноштвом проблема техничке нарави; он у исто време тражи и подизање многих просветних установа, тражи подизање и свог великог Градског Дома Културе, који ће представљати почетак једног новог периода живота, који по својој великој унутрашњој вредности неће заостати за добом, које је дало најлепше странице његове историје. То је огромни и велики посао, који тражи своје хитно решење. Он се тиче Београда, његовог поноса, могућности што бољег и што лакшег развоја његових младих генерација.

Базу тог будућег великог Градског Дома Културе сачињаваће Општинска Библиотека и Музеј, установе, које су данас просторно скупчене у толикој мери, да траже врло велику упорност за своје одржање!

Око сваке се просветне установе, па и најмање и просторно најскупљеније, по мало ствара извесни круг заинтересованих лица. Окренувши се грађанству, и ове су установе у њему нашле отклика. — У сарадњи с грађанством наша О. Б. и Музеј стоје пред једном великом и широко замишљеном акцијом за ширење просвете уопште, а нарочито за стварањем свих оних установа, које иду за моралним и интелектуалним развојем наше деце и младежи. Носиоц те акције биће друштво: „Пријатељи деце и младежи“, друштво интеркомуналног карактера, у чијем ће и акцијоном и Саветодавном Одбору седити и представници саме општине, које ће у Београду радити у најтежњој колаборацији с Београдском, а у другим градским и сеоским центрима с осталим месним општинама.

Већ и најкраћи поглед у правила тог друштва одаје, да је овде замишљена велика и снажна акција, која ће уз истрајан рад и љубав неминовно донети велике плодове.

Бавећи се дечијим питањем, као једним од главних социјалних питања, стојећи пред сазивом конституирајуће скупштине београдског друштва „Пријатељи деце и младежи“, а у оправдању и разјашњењу саме ове акције, покушаћемо одговорити на питање: колико деца по својим душевним квалитетима допста оправдавају веру која се у њих данас полаже и да ли се од деце доиста може очекивати нешто ново и боље.

Да би дали документовани одговор, анализираћемо све оне моменте, који су било с ког гледишта за њ одлучни, огледаћемо оне моралне и материјалне вредности, које се троше на дечији одгој — било да имају свој извор у његовој најужој околини представљеној у обитељи, мајци, или у друштву, друштвеној акцији, дотаћемо се дечијег законског положаја и законом признате могућности његовог развоја, огледаћемо дечији однос према одраслом човеку, према главним душевним вредностима.

У целом низу питања, којих се овде морамо дотаћи, заузима несумњиво прво место питање односа мајке и детета, анализа самог појма материнства.

„Што значи постати и бити мајка“ — пита једна од сарадница „Про Јувентуте“, познатог часописа за проучавање дечијег пи-

тања, Ема Блох, дајући одмах одговор из ког следи, да бити мајка значи:

Примити у себе семе новог човека, од себе саме створити азил за оног, који још није дошао на свет, хранити га и носити у себи док не постане довољно јак, да сам сноси земаљско светло и ваздух, а кад се роди, новорођенче хранити соковима свог сопственог тела, чувати га, хранити и одевати, прислушкивати свим његовим потребама, интуитивно гледати и схваћати, стављати све своје

би било савршено. Материнство није само радост, коју осећамо прихваћајући нежне, крхке дечије ручице, проматрајући онај његов мили, упорни, безазлени дечији поглед, или слушајући његово равномерно дисање и осмехивање кроз дечији сан, оно је и много више и много дубље, оно је и брига и страх за дечију будућност, који су симболизирана у сузама оне дивне Мајке Божје од Каулбаха, или у оном упорном, визионарном погледу мајке с дететом нашег сликара Голубовића. Материнство је данас уздигнуто до највишег по-

Бета Вукановић, акад. сликар: Београдска деца. — Вињета друштва „Пријатељи Деце и Младежи“.

душевне и интелектуалне снаге у службу материнских дужности и то не само за своје дете, већ за цео људски род уопште!

Ова дефиниција појма материнства иде до његове саме сржи, показује сву величину, сву компликованост, сву велику одговорност материнског позива уздижући га високо над пуким инстинктом до највиших граница разумног самоодрицања у корист другог. — Овако схваћено материнство је синтеза природног, оног што нам сама природа даје, и оног до чега долазимо путем науке, знања. Материнство, које би било основано само на једној од ових двеју великих компонената не

жива за који је исто толико потребна велика спрема, као и за сваки други позив. То ново схваћање довело је до оснивања данашњих градских школа за мајке, њихових саветодавница, узрокује ону данашњу све већу пажњу, која се у смеру што савршенијег изграђивања будуће мајке посвећује женском детету од најранијег доба кроз читаво њено школовање уводећи је у нови позив не као експериментатора, већ као оног, који је потпуно свесан што и како треба да ради. Што је та и таква мати детету, то је изнад домашаја наше могућности изражавања, ту се мати диже до молитве, која се без речи осећа дубоко у човечијој души, до највише

уметничке креације, која налази свој пандан у оној дивној скулпторској радњи Ивана Мештровића: „Моја мајка“.

Након смрти руског и светског великана пера Достојевског из његових дела издвојена су она места, која се односе на децу и која су за децу. Та је књига позната под насловом: „Достојевски даја дјетеј“, издана под редакцијом Ореста Милера.

Достојевски, као ненадмашиви психолог, као онај, који је осетио све људске боли, ушао је у дечију душу, осетио и њихову патињу износићи је на много места својих главних дела: „Злочину и казни“, „Браћи Карамазов“, „Пишчевом дневнику“ на начин, који га у овом правцу ставља упоредо с највећим дечијим пријатељима.

Београдске скауткиње

У том споменутом зборнику: „Достојевски даја дјетеј“ налази се и прича из „Пишчева дневника“ — „Малчик у Христа на јелке“ — Дечак на Христовој божињој јелци — у којој Достојевски прича, како се шестогодишњи сеоски дечко пробудио једног јутра у влажном градском подруму. Било је хладно, дрхтао је. Седео је у углу на старом сандуку. Да би заборавио глад и досаду, пуштао је пару из уста, но глад је ипак била већа од ове скромне забаве и дете је неколико пута прилазило месту, где је на слабом креветцу са старим завежљајем под главом лежала његова болесна мајка. Кад је у мраку напицао њезино лице, зачудио се, што је студено, што се мати уопће не миче, дахнуо је на своје прстиће, који су се од додира с мајчиним телом још више смрзли, промислио је, да је у соби сигурно одвише хладно — што је смрт још није разумевао, — потражио је врата која воде на улицу и наједном се нашао у мору светла великог града.

Све је било у овом граду друкчије него у селу из кога је он дошао с мајком: широка улица, велики свећњаци, маса људи, велики расветљени прозори, а иза њих тамо у чистим собама лепо одевена деца и да није било страшне глади, која га је мучила, дечко би сигурно заборавио, да је сасвим сам у сред улице огромног, непознатог града, но глад га мучила, а прстићи се све више и више кочили од студени. Покушао је, да уђе у неку дивну радњу, где се по његовом схваћању сваком бадава делило слатко јестиво, но богате госпође, које су тамо седице и које су се свима смешиле, кад су виделе малог сиромашног дечака, завикале су на њ и отерале га. Опет је пошао даље. Очи су му биле пуне суза, но много је чудеса у великом и богатом граду и дете се опет зауставило пред једним излогом: иза стакла играле су лутке, дивне, велике лутке, као да су живе. И дуго би дечко гледао, да му није пришао неки одраслији покварени дечак, зирнуо му у лице, безобразно га и зло ударио по глави подметнувши му ногу, тако да је морао пасти.

Преплашено сеоско дете, пало је и дигло се и полетило тражити какво склониште. Нашло га је у некој шупи, где се шћућурило. Ту у тој шупи наједном му је постало добро: престале су га болети и руке и ноге, однекле је дошла нека топлота, осетио је, како му се сан намиче на очи и чуо мајчин глас, како пева: „Мајко, ја спавам, ох, како је ту лепо спавати!“ Уз тај тако познати и мили глас мешао се неки други, нечије су се непознате руке савијале око његова тела. — Дођи к мени на божињне дрвце — говорио је глас, а руке су га високо уздигле над земљом и понеле некуд далеко.

То је био Христос, Велики Максвелов Христос, Христос пријатељ деце, који на дан свога рођења на небу скупља сву децу која су се, како су то на небу приповели нашем бедном дечаку: „смрзла у својим кошарицама у којим су их оставили пред туђим вратима, која су умрла у разним находиштима, на пресахлим мајчиним грудима, која су се задавила од смрада у пренатрпавим вагонима трећег разреда.“ Ту су деца тако их је сад видео наш дечко, као анђели живели на небу и окруживали Христа, који је стајао посред њих, благосиљао и њих и њихове мајке. Мајке су стајале подаље и плакале,

но деца су им са смешком прилазила и уверавала их, да им је сад добро, сасвим добро...

Дечка су сутрадан нашли смрзнута у шупи, а исто тако и његову мајку у дну старог, влажног подрума...

Људи не само једног оделитог народа, већ сво човечанство скупа сачињавају коначно једну јединствену велику обитељ; нас увек дира овако неправедна судбина дечија, као и судбина његове несретне мајке, буди се осећај солидарности, који увек тиња у људској души. Тај осећај солидарности, који од

— скраћено U.I.S.E., које је прошле 1929 год. у децембру славило своју десетогодишњицу. Душевни је вођа и инспиратор ове заједнице била Енглескиња Miss Eglantine Jebb, која је ради својих великих заслуга за децу добила надимак: „Света“, док је непосредни вањски потицај за њено оснивање дала катастрофална глад, која је 1922 завладала у Русији и изложила милијоне људи и деце могућности најстрашније смрти. Чланом ове интернационалне заједнице може постати свако национално удружење за заштиту де-

Београдска мајка

туђе боли ствара нашу сопствену, удружен с разумом, који логичним путем доказује, да беда ближњег не може бити наша корист, створио је од дечијег питања не лично питање најближе околине, већ: народно и међународно питање у чијем решавању учествују данас и одрасли и она деца, коју је судбина поштедила дозвољујући им миран и нормалан развој.

Најлепши израз људске солидарности на овом пољу створен је оснивањем Интернационалног Удружења за заштиту деце — Union Internationale de Secours aux Enfants,

це. Сврха је удружењу: практични и теоретски рад у корист деце.

Руски је писац Зинзинов дао у својој књизи „Безпризорније“, што значи: деца лишена надзора, уз узбуђујући опис живота ове деце и опис акције, коју предузимају сама деца, да помогну својим друговима.

Зинзинов се ограничује на Русију, на онај тамошњи милионски кадер ове деце, но безпризорних има свагде, зато се и дечија акција у корист деце јавља у једном или у другом облику и у другим земљама. — У Аустрији је 1908 год. основано дечије дру-

штво „Дечији Пријатељ“, коме је циљ, да заједнички приређује недељне излете, концерте, дечије библиотеке, да подпомаже децу у свим правцима. Основао је ово друштво редактор једног радничког листа у Грацу — Антон Африш, који је и сам био радник, па према томе добро упућен у све материјалне и душевне потребе сиромашнијих друштвених слојева.

Пионирка друштва „Пријатеља деце и младежи“,
г-ђица Б. Тодоровић.

У Берлину је слично друштво основано на иницијативу Д-р Курта Левенштајна, писца неколицине књиге о деци. Још интереснија су берлинска дечија друштва „Цугшарен“, „Хилфе“, италијанско друштво „Фамилија Кооператива“. — Сва су ова друштва под протекторатом и помоћи социјалних дирекција варошких општина!

„Цугшарен“ је искључиво дечије друштво. Организирали су га и воде га деца. Прошле године славило је ово дечије друштво десетогодишњицу свога рада, те је том приликом издало у властитој наклади свечану брошуру из које се види, да мали чланови овог друштва издржавају:

- један дечији врт,
- две дечије колевке за сто деце,
- дом за младеж
- дом за децу,

да сами организирају дечија опоравилишта,

дечије екскурзије, међусобну помоћ, помоћ у дечијим судовима.

Друштво „Хилфе“ сачињава круг младих људи, који — како сами кажу — из осећаја реципрочне одговорности врше социјални рад међу децом.

Чланови овог друштва, њих сто на броју, поделили су се у неколико група од којих свака група ради у извесном делу града. Они посећују сиромашну децу, помажу их и материјално и морално. Интересантно је споменути, да је ово дечије друштво проширило своју акцију и на старце. Посећујући своје другове, они посећују и све оне домове у којима живе стари људи, обављају место њих и за њих све оне ситне послове, којих има много и у свакој старачкој кући. Лако је могуће замислити психичко дејство ове пажње, а и њен велики самоодгојни значај за саму младеж. — У 1928 год. „Хилфе“ је помагало преко 35 стараца.

Укупни број чланова ових дечијих друштава у Немачкој одлази на стотине хиљада.

Дечије друштво „Фамилија Кооператива“ у Италији — основано на иницијативу професора Давида Леви Моренос — сачињава дечију радну кооперативу. Сваки члан ове дечије кооперативе има свој мали врт док се продукти продају заједнички а из добитка издржавају нови сиромашни другови. Ова дечија радничка колонија — први национални покушај у Италији једног јединственог полудјелског одгоја — броји 250 деце, која самостално обрађују преко 53 хектара земље по обалама Тибра.

Међу другим дечијим установима и удружењима, заузимају важно место тако звани Киндерцелтлагер, дечији шаторски табори, који у истину сачињавају дечије државе у којим стотине и стотине деце живе извесни део године сасвим слободно по законима, које сами стварају у својим дечијим парламентима под управом свог дечијег претседника.

У Немачкој је први покушај оваквих дечијих држава учињен у Брауншвику са 200, а касније код Кила са 2.500 деце. Ови први покушаји наишли су на све већу и на све ширу примену. У њима је постигнут онај идеал, који тражи сликар Рерих: **сва акција**

лежи у рукама деце. Одрастао човек у овим дечијим државама није над њима, он је њихов друг према коме се они односе као равн према равном. — Кад је претседник немачког парламента Лебе посетио ове дечије државе, деца су га једноставно другарски ослављавала и називала: „ујак Паул“.

Кад одрастао човек помаже слабијем од себе, изгледа то сасвим природна ствар, што је и у истини; но кад дете помаже детету, онда човек не осећа само радост, већ се у човеку буди и вера, да људи долазе на свет са божанском искром љубави и милосрђа, коју само треба даље гајити, да би донела велики плод. Како се дете ипак увек несећа, или боље рећи несхваћа, ако само живи у добрим околностима, да друго дете може бити гладно, то је у овоме данашњем увођењу деце у социјалну акцију за помоћ деци велика добит. Дете помажући другом детету постаје и само боље, место оног поквареног дечака, који у причи великог руског писца удара напола смрзнуто дете, појављује се друго које га диже и води.

Као социјални радник у ширем смислу, и законодавац све више показује интерес према дечијем питању; положај је детета данас реформиран и подлежи константној реформи и у цивилном и у казненом праву, а донет је и цео низ нових, раније потпуно непознатих закона, чија је сврха што већа заштита детета.

Грађански је закон с обзиром на дете највише измењен у односу према ванбрачном детету, дакле у односу детета, које нема законитог оца. — Док је старије законодавство, које је почивало на Наполеоновом цивилном кодексу негирало скоро у целости сва права ванбрачног детета, данас је законодавац — полазећи од правилнијег расуђивања питања индивидуалне одговорности — законски положај ванбрачног детета скоро у целости приближно законском положају брачног детета намећући подједнаку одговорност за његов просперитет и на ванбрачног оца, као и на ванбрачну мајку.

У казненом праву у односу према детету учињена је највећа реформа померањем доба казнено-правне пунолетности, потпуне криминалне одговорности, те завођењем омладинских судова за малодобног починитеља,

дакле завођењем једне институције, која нема само непосредно значење, већ и велику посредну вредност, јер је она у вези са специјалним проучавањем разлога дечијег криминалитета, много допринела интензивнијем проучавању целог комплекса питања, која се односе на децу, особито дечије психологије.

Међу дечије законе најновијег типа долазе на прво место закони за социјалну заштиту деце. Модел је овим законима немачки

Голубовић: Портре београдске девојчице

Дечији закон за социјалну заштиту — из 1922 г. који је међу активне факторе социјалне дечије заштите увео и највише државне и локалне институције, Министарство унутрашњих дела, као и све градске и сеоске општине.

Да би дечије законодавство било што прегледније, да би се што јасније испољила потреба реформе и надопуне у појединим законским одредбама, које се односе на децу, данас се пројектује и стварање специјалних дечијих кодекса. То ће у новом дечијем законодавном раду свакако бити једна од најлепших тековина.

Из литературе о дечијем питању, као увек свежа, увек нова лектира, долази у првом реду у обзир велики број часописа, који излазе као орган појединих или удружених министарстава, великих градских општина и

других институција, разних хуманих и каритативних удружења.

Већ смо раније споменули лист „Про Јувентуте“ — За младеж. Лист излази у Цириху упоредо на: француском, талијанском и немачком језику, а орган је истоименог, опште познатог швајцарског хуманог друштва за дечију заштиту. И овај лист, као и лист »Revue Internationale de l'Enfant«, који излази у Женеви као орган Интернационалног удружења за дечију заштиту, доноси богате чланке из свих подручја дечије социјалне заштите, о свему што стоји у директној или индиректној вези с децом.

Претежно дечијем питању посвећен је и лист »Freie Mohlfahrtspflege«, који излази у Берлину, као орган Немачке лиге за слободну социјалну заштиту. Дечијим законодавством бави се одлично редиговани лист: »Zentralblatt für Jugendrecht und Jugenden ohlfahrt« — Централни лист за омладинско право и омладинску социјалну заштиту — у ком сарађују људи од највећег ауторитета (на пример познати проф. у Франкфурту на Мајни, Клумкер).

Дечије питање данас заузима и једно од главних места у данашњим комуналним листовима, листовима појединих градова, као и у листовима савеза градова. Ту се нарочито илуструје оно ново схваћање о задатцима локалних управа, које иде далеко над пуким материјалним стварањем и ка новим душевним вредностама. И тријански: »Rivista mensile della città di Trieste« — Месечна ревија града Трста, Болоњски: »Il Comune di Bologna« — Болоњска општина, као и Римски: »Cospitolium« често су пута у целини посвећени обради разних дечијих питања дајући на тај начин нове директиве рада не само општини као таквој, већ и свим њеним каритативним и хуманим друштвима.

Наши листови овога карактера, дакле градски листови: „Београдске Општинске Новине“ већ од почетка свога излажења у данашњем свом облику савремене градске социјално-политичке ревије, будно прате дечије питање у вези са комуналном просветно-социјалном политиком, а исто тако из овог подручја доноси чланке и лист нашег националног Савеза Градова: „Савремена Општина“, која је ово питање обрађивала и у свом

великом енциклопедиском делу: „Наше Село“, т. ј. првој нашој енциклопедији села и сељака.

Од других стручних листова с овако једног широког становишта третира се дечије питање у „Гласнику Црвеног Крста“, „Полицији“ и т. д. — Сви ти листови скупа сачињавају данас потребан материјал за проучавање дечијег питања, те су доказ велике пажње, која се данас овом питању посвећује, но док се у свим тим листовима и њима сличним публикацијама говори о деци, постоји и једна богата литература, која је као и у почетку споменути зборник из Достојевсковљевих дела намењена самој деци, у којој деца живе, у којој су главни протагонисти и која је у стању да нам даде најбољи одговор на питање, да ли деца по својим душевним квалитетима заслужују пажњу која им се данас свестрано указује, да ли у њима доиста можемо гледати носиоце нове културе!

Под редакцијом проф. Брауншвига штампан је 1911 и 1910 у Паризу зборник дечије прозе и поезије: »Récits en Prose pour l'Enfance«, »Poemes pour l'Enfance«. У зборнике су ушле песме и фрагменти прозних састава најзнаменитијих француских књижевника и песника: Виктора Иго-а, великог песника француске романтике, који носи и назив: »Poete de l'Enfance«. — Дечијег песника, Ламартина, Де Мисеа, Жорж Сандове, Ромен Ролана, Лихтан Бержеа, Анатола Франса, Додеа..... Код избора песама редактор је нагласио, да му је био главни циљ, да с тим зборником помаже развијању дечијег »avant gout des joies esthétiques«, које ће дете касније у целисти осетити.

„Дете не може“ — вели професор Брауншвиг — „схватити оно што је поглавито песничко у поезији, јер у свом кратком животу још није имало времена, да у својој души прикупи доста успомена, да би стихови могли на њих деловати својом мистериозном моћи евокације; на дете не делује ни поезија будућности пуна радосних и тужних визија, јер дете живи инстаталним животом, који је сав у садашњости“, — а затим одмах додаје, да дете ипак воли стихове, јер осећа њихову хармонију, њихову меланхолију, да су му потребни, јер они — како је већ речено — делују на развој његова естетског укуса.

Брауншви́г је у својим зборницима извршио систематизацију паралелно с дечјим развојем. Најпре долазе песме за сасвим малу децу, за доба кад је дете сво сконцентрирано у самом себи, затим долазе песме за старије доба у ком се дечији интерес шири и протеже преко самог себе на најужу околину: чланове обитељи, као и животиње које види: мачку, псето. Зборник би имао одговорити потребама деце у доби од 5 до 13 године. Поднаслови су Зборника:

Дечији живот, Обитељ, Животиње, Дечија размишљања, Школа, Ферије, Дечији портрети, Прве боли.

— Најмистеријозније је, а према томе и најинтересантније буђење човека, стварање свести, његово одређивање првих импресија, његове прве жеље и потребе.

Из овог најнежнијег дечијег доба дао је један дивни приказ француски књижевник Лихтанберже у својој познатој књизи: „Мали Тро“. Тај Мали Тро је сасвим мали, ал он ипак поимље, што је добро, што је зло, тако лик мајке, дадиље за њега већ у почетку значе добро, јер му годи све што за њ раде: прија му млеко које му дају, мило му је кад га успављују, певају, носе и ако он још несваћа што су те велике особе њему.

Брауншви́г је свој циклус песама почео са старијом дечијом добом. То је онај први споменути циклус песама, који носи поднаслов: „Дечији Живот“ у који су ушле и познате песме Виктора Игоа „Дете које спава“, Роземон-Ростанова песма „Божићни Сан“ у којим песница износи, што желе мала деца:

Да се песак претвори у драгуље,
да мајка добије крила,
да кућа постане из шећера,
да га анђели однесу у небу, где се не
учи азбука.....

У другом циклусу Брауншвигове антологије дечијих песама налази се позната Виктор Игова песма његовој малој ћерци:

„Имала је обичај у својој раној доби,
да у моју собу дође мало свако јутро,
чекао сам је као што се чека сунчани траг,
Улазила је и говорила: Добро јутро, мој мали оче!
Узимала је моје перо, отворила моје књиге, седела
На мој кревет, дирала моје папире и смејала се;
А онда је на једном нестајала као птица, која
пролеће.

Ја сам се одморнији поновно прихватао

Остављеног посла и све пишућ,
У мом рукопису налазим често
Веселе арабеске, која је она нацртала,
Многе беле странице, које је она изгужвала.

У циклусу „Дечији портрети“ налази се опет Виктор Иговљева песма, коју никад није могуће заборавити, кад се говори о деци. Оноси се на једну епизоду из 1871 године, из времена комуне. — На једној барикади било је ухваћено и једно дванаестогодишње дете. На питање, да ли је и он усташ, одговара с пуно поноса да јесте. Официр одређује, да мора бити стрељан скупа са осталим одраслим побуњеницима. Побуњеници падају један за другим, дете гледа нетремице, а кад је дошао ред на њега, он се обраћа с молбом, да му дозволе пре смрти однети мајци сат за успомену. Пустили су га и ако су веровали да ће побећи. Дете се међутим вратило и мирно стало на своје место! То је тип детета јунака, који је симболизиран у Малом Французу из Авињона — Вијала. Много типова овакове деце сусрећемо и у нашој историји!

Дечији песник није заборавио ни на децу, која су лишена дечије радости, која место игре, сунца — раде дуги, — мучни дан, за коју би се могло рећи са Сили Придомом: „Ова се деца нису требала родити, јер је њихово детињство одвише тешко.“ —

У циклусу „Прве Боли“ налази се песма: „Деца која раде“, песма која почиње питањем:

„Куд иду сва ова деца, која се не смеју?
Ова њежна бића, које мучи врућина?
Ове девојчице од осам година, које иду саме? —
Они иду на рад, који траје 14 сати.

Како су бледа, лица су им пепељасте боје,
Једва је свануо дан, а они су већ уморни.
Не знају ништа о својој судбини!
Чини се да говоре Богу: С нама овако малим,
Оче, погледај што раде људи.”

Брауншви́гов зборник прозних састава дели се у три књиге:

I Дете у својој околини

II Дете које сања

III На путу према реалности —

тако да прву књигу сачињавају: —

разне дечије сцене, приче о животињама, слике из природе, сећање из детињства; другу: —

приче о вилама, авантуре, легенде; трећу: лица великих људи, историјске епизоде, путничке успомене. — У ову су књигу ушли и фрагменти о раније споменутом малом „Тро“ Лихтанбержеа, чије књиге:

„Мој мали Тро,
Тротова мала сестрица,
Лин,
Наша Мими“

сачињавају читаво откриће из дечијег света.

— Уз литературу о деци све је данас већа ова литература за децу. Јасна је велика социјална страна овакових радова. Она не оплеменењује само своје мале читаоце, она боље упознаје и одрасле с децом. — Песник, књижевник, уметник уопште, као онај, који располаже великом способности познавања људи, продирања у њихов интиман живот, познаје и децу боље од других. Он им приступа као посебним малим индивидуама, које имају свој свет и своје сваћање, своје жеље и тежње.

Уз песника и књижевника дететом се бави и сликар и скулптор. У предговору што га је написао Моро-Вотје за албум „Дете кроз Векове“ у коме су дани сви главни шедеври дечијих уметничких портрета, примећује писац, да је појава детета као индивидуалне личности у скулптури и сликарству релативно новијег датума и тумачи ту чињеницу тим што младост, свежина и грација траже искуство, зрелост и виртуозност у раду и да је за то дете било дуго онај тврди орах, тешки успон „екијеј“ пред којим је остало узалудно настојање уметника, да су све школе у почетку оклевалe пред дечијим ликом, пред његовим осмехом, кретњама, да је за то дете морало чекати велике мајсторе. Прва су деца — тумачи даље Вотје — у уметности имперсонална. Занешени уметник антике изобразије у детету или малог генија или крилатог амора, који је увек спреман да одлети са земље. Након пропасти паганизма дете и даље дуго остаје изнад реалности. Оно је анђео без мана. Тек за време ренесансе престаје дете у скулптури и сликарству бити имперсонално, постаје нетко, но модели су ове прве деце већином владарска деца, или деца високе аристократије. Сиромашна деца тек много касније добијају право грађанства у уметности.

Идеја стварања албума дечије уметности крунисана је великим успехом. Ретко је и тешко наћи нешто лепше од оваких књига дечијих портрета, деце у слици. Од једне стране другој смеше се, или озбиљно гледају дечије очи, приказују се разни дечији типови почињући од Барохијева портрета малог принца, Бронцинијевих, Валаскеових, Мурилових дечијих типова, па даље — идући преко дивне дечије галерије северне школе: Рубенса, тога пар екселанс дечијег сликара, Франц Халса, Ван Дајка — француској школи са Грезом и свршавајући са енглеском школом и њеним преставницима.

Завршујући свој предговор албуму „Дете кроз Векове“ Моро Вотје се обраћа читаоцу речима, које су есенција мисли, која се јавља код проматрања овог дивног рада:

„Гледајте добро ова млада лица, приучите се да их разумевате, стеците пријатеље у овом музеју. Не заборавите, да — створена за радост очију — уметничка дела говоре пријатељским очима, онима који их гледају са љубави и симпатијом, да портрета одаје много интимних ствари и о свом моделу и о свом аутору“. И доиста, као и у поезији и у прози писаној за децу, гледаоц у дечијем уметничком музеју не види само уметничку креацију, већ подједнако осећа, како му и живот и психа тих малих људи, који се као живи дегажирају са сваке поједине слике, постају све јаснији и ближи.

Рубенсова „Дечија Глава“, Франц Халсова „Девојчица са сламнатим шеширом“, „Мали Свирачи“, Ван Дајков „Син Карла Првог“, Рембрантова „Девојчица на прозору“ — то је толико малих душа приказаних на платну!

У скулптури су познати радови о деци: Донателијево „Попрсје Дечака који се смеје“; „Св. Иван Крститељ као дете“; Дела Робини „Дечаки у болници невиних“ у Фиренци.

И код нас у Београду уметници у својим радовима све чешће обрађују дете. Једна дивна слика девојчице — Мона Лизе у минијатури — од сликара Голубовића виси у музеју Принца Павла. На истом је месту и позната Бјелићева слика „Девојчице с кошарицом“. Госпођица Зора Петровић дала је цео низ разних типова девојчица из своје школе. Међу свом том децом наших слика-

ра, који дају диван материјал и за наш уметнички дечији албум, морамо се нарочито зауставити пред два мала београђанка госпође Бете Вукановић. Једна је оличење пркошљивости, друга смирености; једна би — са својим огромним црним очима (у исти ни сва је: црне, велике очи!) — могла временом постати Шарлота Кордеј, док ће друга увек потсећати на Тенисонову Мери, или Фаустову Маргариту.

Утицај је средине огроман у свим периодима људског живота, човек јој често и бесвесно подлеже, па ипак код деце видимо у овом смеру једну нарочиту отпорност, видимо, да деца властитим силама стају над својом средином и постају велики људи и онда, кад је цела средина водила баш противним путем!

Данашња раширеност већ споменутих дечијих градских друштава, као и соколских, скаутских и других организација олакшава дечију борбу са често несоцијалном средином, те је и у томе њихов велики разлог постојања, но највећа је вредност свих

тих организација и друштава, што се у њима изграђују савремени, нови тип детета, који представља синтезу између индивидуалног и колективног духа, детета, које је и индивидуално и социјално, атрибути, који савременој деци дају нарочито право, да они ударају темеље новом добу, новом времену, основе вери да ће они у широке народне масе унети више лепоте, више знања, остварити Рерихов свет. Та деца показују примерима, да у човеку доиста постоје елементи, који воде прогресу не само материјалне, већ и духовне културе. — Остаје само, да се у раду с децом не заборављају они педагошки принципи, које је јасно и концизно формулирао професор Леви Моренос стварајући дечију кооперативну обитељ у Италији: дисциплина и лична иницијатива; слобода и одговорност; педагошки надзор и самоодгој; осећај за заједницу и подупирање индивидуалности.

Београдско друштво: „Пријатељи деце и младежи“ чека широко, потребно, дивно поље рада.

Проф. Д-р М. Јовановић - Батућ

Београд са здравственог гледишта почетком овога века

(Студија — јавно предавање, одржано у сали Вел. Школе 29. фебруара 1904.)

(Свршетак)

Београд је на крајној ивици Истока и Запада — дакле управо на раскрсници две разне културе — а то се опажа и на животу његових грађана. Поред свега конзервативизма у неким погледима и навикама они ипак источњачки — вођени, одушевљено и без критике — прихватају сваку новину, која им у сјајном, шареном и лакој руци са Запада дође... па за то често забасају и у талог, у шљам праве културе! зато их култура често само нечистим репом шине слепо, мајмунско имитовање и неоправдан раскош преотимљу мах, па полако сахрањују наше старе породичне врлине — нашу народну индивидуалност. У томе смо често тако страсни, да ћемо од својих најпречих животних потреба, од својих уста откинути — само да угодимо сујети, страсти владајућим струјама — моди. Многа жена наша радије ће гледати своју рођену децу и голу и гладну, своју трпезу празну, своје огњиште хладно, свог мужа где се очајно бори са вечитим меничним протестима... него што ће се одрећи какве забаве, нове хаљине, какве стране бање или каквог феши-небл зимовања... Колико је наших ситних чиновника или других „ланких домаћина“, који ће се непрестано задуживати — само да може сваки дан по два пута на пиво, а по три-четири пута у кафану — на разговор, шах, партију домина или карата. Јесте ли ишли ноћу нашим главнијим улицама, и јесте ли запазили, из колико се јавних локала чује свирка, песма, дрека, теревенки и урнебес; на колико се места игра шах, доmine, томболе, и карте — као да и оваком прелива, и као да цео Београд не зна за дуг и меницу!? Јесте ли рачунали, колико је у опште механа, кафана и кафаница у вароши, па јесте ли се запитали, какви су то локали: — како се држе; — шта се у њима гостима за јело и пиће служи, ко служи и у чему?.. Тесни, ниски, мрач-

ни, влажни, чађави простори; густ, тежак запаран, дуванским димом zasiћен једва провидан ваздух; зими усијане пвоздене пећи са исквареним сулундарима, који се пуше; неочишћене чађаве лампе; испљуван, глибав, кваран и труо патос; промукао, потпирен и подбухнут газда закрвављених, дремовних очију; испијен, мршав, кашљав, јектичар или сифилистичан келнер... а око голих или прљавих, исполиваних трпежњацима застртих стола мењају се гости — по декада баш и из заражених кућа. Сваки је попустио те ноћи небројено цигарета; мешао свакојака пића; узимао по пет-шест пута црну каву, „жив се кидао“ што му никако карта не иде; помамо се од чуда, шта је све очима видео или ушима чуо... па је онда једва једном пред зору кући пошао, ако га друштво није још навело да у загрљају какве заражене блуднице достојно заврши тај дан... Ако баш у таквим приликама и није своје лично здравље оштетио, окрњео је тиме здравље своје породице. Дошао је празна цела кући. Потрошио је оно, што је требао за најпрече животне намирнице употребити... па се онда са женом кавка, што она толико млеко деци даје; што у пећ троши; што за најслабије дете и парченце мяса тражи „кад се нема"... Потребе се нагло множе; приходи споро расту; утакмица све већа и несолиднија; борба за опстанак све тежа... а ми још несређени и неспремни... па часом залутамо оним страницицама, које је права култура већ давно напустила. У том лутању смо страсни. Улажемо све скове својих живаца; напрежемо све снаге своје до исцрпљења... па је ли онда чудо, ако се брже истрошимо и похабамо; ако брже старимо; ако пре времена малакшемо; — ако било телесно било морално посрнемо...

Сличну а баш и исту појаву срећамо и у јавним приликама београдског живота — па

баш и оним, које се тичу нашега здравља. Дивна идеја слободе код нас се по гдекада изметне у самовољу и безобзирност најниже врсте. За то је готово свугде мало реда, слабе дисциплине и врло ретко правог дубоког осећаја за дужност према другоме и према заједничким интересима. И она мало здравствених правилника и закона, што их имамо (неревидираних више од 20 година!) слабо се поштују — по гдекада најмање баш од оних, који треба у поме да предњаче; који треба да их врше... У најживљим улицама смештен је н. пр. магацин са сировим кожама, а одмах пред његовим вратима (често баш и на самом тротоару) растоваривају се и претресају грдне бале непране вуне и т. д. Сад прођеш поред отворене дридарнице, где се стари, може бити и заражени јоргани и јастуци дридају, са којих се прашина диже и пола улице захвата, а сад опет поред дућана са тако ниском настрешицом, да можеш о њу главу разбити... или поред раскопана тротоара да врат сломити. Зими се снег испред кућа не чисти, а кад је поледница, дешавају се озбиљни несретни случајеви... Још ни сумрак не падне, а по гдекада баш и по дану преноси се жуљичка нечистоћа, и то тако да целим путем оставља и видљива и осетљива прага... А колико је кућа, па баш и јавних места, где се жуљички и не чисте, него се по гдекада и преливају!... Сепите се само наших варошких ђубретара, њихова одела, њихове обуће, њихових кола и целе опреме и или баш и наших дезинфектора... па се онда нећете чудити, зашто се заразе по Београду тако шире. Колико је механа и других јавних места, где се ђубре годинама не износи; колико је дворишта, из којих се помије и свакојаке друге спљачине на улицу пуштају и тамо слободно разливају?! Колико је кућа са оном кобном таблом: „Овде има заразне болести“ а свет ипак широм у њих улази и по гдекада баш и поред стражара! Колико је проваца, који отрова и лекова продају и ако је то забрањено; колико је баба и надри-лекара, који болеснике и породице упропашћују; колико је по купатилима и хамацима трљаја, које злочине на женама врше; колико је лончара, који земљане судове глеђеришу отровним глеђом или казанџија и цигана, који бакар калајшиу сувише оловним калајем и т. д. и т. д.! Колико је у опште свакојаким озбиљних преступа против здравља, а нико се на њих и не осврће!?

Па и сами лекари постали већ према тим појавама неосетљивији, те их слабо и пријављују. Али кад их и пријаве шта им вреди... пријава им махом остала без успеха. Богаташе и људе од положаја и „из странке“ не сме нико за „таке ситнице“ на одговор да позива и казни, а и сиромасима се такве кривице узимају само онда у поступак, кад полицији буду потребни н. пр. при каквим изборима или

за друге какве партијске и котеријске ујдурме...

Је ли ко занимао, какве су нам учioniце; какав наставни прибор; колико је у Београду јектичавих наставника и наставница или фамулуса усред ситне деце и има ли отуда какве опасности за школску младеж? Шарлах бесни, а целе зиме ни најинтелигентније грађанство не да се усаветовати, да не иде по славама, сватовима, сахранама и т. д., или да и само бар за овај мах не „држи славу“.

III.

ШТА БИ ВАЉАЛО ЧИНИТИ?

Према таквом неразумевану својих личних и општих интереса; према тако неправилном схватању грађанских дужности и права сасвим је природно, да ми Београђани још мало имамо правих здравствених установа, каквих је у већим општинама, а нарочито у престоницама просвећеног света. Или ако их баш и имамо, да их често једва издржавамо, а још чешће толико запустимо, да управо више не одговарају својој задањи. Ако ћемо право судити морамо признати, да се још до данас нисмо побринули ни да имамо „своју“ „варошку“ болницу у правом смислу те речи, а камо ли да н. пр. имамо: нарочиту болницу за заразне болести, кварталске станице за прву помоћ; уређену ноћну службу лекара; поликлиничке амбулаторије; општинска исто-варишта за прибор и справе око преноса и неге рањеника и болесника; централу за позајмицу потребног прибора око породиља сиромашнијег грађанства, школоване и извезбане нудиље и двориље; школске ковчеге за прву помоћ; школске кухиње и трпезе за сиротну децу; грејалишта и трпезе за сиротињу зими; дадиљашта и игралишта за децу; општинске речне купаонице и општинско топло и парно купатило; диспанзере за јектичавце; склоништа за туберкулозну сиротињу; уређена преноћишта за оне који немају свога стана; радничке станове; азиле за пијанце и неизлечиве болеснике, друштва против ширења полних болести; наводишта за напуштену новорођенчад; склоништа за ванбрачне породиље и пале девојке и т. д. и т. д. Колико је школа у Београду, које одговарају и најскромнијим хигијенским захтевима, а баш нам је у деци не само сва милост и сва радост, него и сва будућност. Калдрма се једнако претреса и опрања, силан се новац на то троши на ипак је Београд још тако лоше калдрмисан, да се управо и не може чисто држати. Шта вреди, ако се лети по гдекада која главнија улица пред вече полије, кад се из свих суседних квартова слегне толико прашине, да човека „удави“... Ево се већ скоро 20 година боримо да добијемо канализацију... од тога доба изгубисмо бар 5000 грађана више, него што би их изгубили, да смо тај посао одмах озбиљно прихватили и довр-

шили, па ето се још и данас даavimo у сопственом гаду и гледамо, како нам се тај гад у куће увлачи те их влажи... Једва смо дошли и до водовода, па и то смо извели тако, да већ неколико година лети немамо довољно воде... Подигосмо завод за дезинфекцију, али ваља погледати само његова кола и његове дезинфекторе; ваља знати да партаје гдје-када по недељу дана чекају, док на њих „ред дође“... и да се дезинфекција не врши строго према потреби и природи сумњивих објеката, него према некој прописној тарифи, неким таксама, за које се саме партаје — према своме нахођењу решавају („хоће ли велику или малу дезинфекцију“); па ћемо одмах моћи пресудити, како тај завод функционише, и зашто су се — и поред њега — толике заразе код нас тако рећи одомаћиле.

И у санитарским уредбама смо прилично заостали. Немамо управо још ни правилник, који би обухватао целокупну санитарску службу у општини. Наш санитарски закон је још из г. 1882. а баш од тога доба је коракнула социјална медицина и комунална санитарска служба тако далеко у напред, да је он у многим својим одељцима сада већ застарео. — Нарочито би се то могло рећи за ове одредбе које се односе на сузбијање зараза, дакле баш оних болести, које се често у Београду јављају. Израђени су додуше раније неки посебни правилници за санитарску службу у општини (н. пр. правилник за институцију, правилник за дезинфекцију, грађевински закон, правилник о потрошњи воде из водовода и т. д.), али је већ и за њих ревизија потребна. Немамо још ни правилника за рад на јавним трговима и за контролисање намирница, за продају и промет јела и пића, за рад у фабрикама и радионицама, за употребу деце и жена — нарочито трудних — у заводима и занатима, за рад на комад у стану самог радника, за рад преко одређеног времена, особито ноћу, за држање и поступање с млађима, за продају и употребу судова за јело и пиће, за исправност децјих играчака, за изношење ђубрета и т. д. Немамо још ни званичног санитарског годишњака престонице општине, из кога би се могао видети биланс нашег живота.

Не стојимо боље ни са приватним удружењима и установама, којима би била задаћа, да се старају око чувања и унапређења нашег здравља. Толико чиновништво, толики студенти са Велике Школе, Богословије и Трговачке Академије; толика трговачка омладина; толике младе занатлије и други радници, па је ипак ретко кога од њих видети, да у дивној божјој природи потраже залога и освежења свом истрошеном и замореном телу. На Калимегдану је додуше, у извесно доба много света, али се сва та маса збила у онај круг око шедрана или у ону крајњу алеју крај Саве

(Фићир-дану) и дигне толику прашину, да је горе него по улицама. Ретко ћеш видети кога да се шета и свеж ваздух тражи баш и кад заиђе споредним стазама, а у Топчидеру сваки одмах са трамваја седа за гостионички сто и поручује — пиво... Кад смо видели повеће друштво или бар групу младићких људи по јоним дивљим шумарцима на падинама топчидерског брда, Торлака и Авале? Све то пусто и за време најлепшег пролећа, а сва младеж варошка збила се у загушљиве, прашљиве и задимљене кафане. Не склапа друштва и клубове, где ће своје тело вежбати, своју вољу челичити и свој карактер формирати, него тражи партијске једномисленике и политичке зборове. Велосипедско и клизачко друштво за млађу интелигенцију као да и не постоји, а о удружењима за јахање, лов, веслање, пливање, рвање, борење, мачевање, пеничење, утрживање, шор-лопту, крикет, лонг теннис, дискус, „ски“ и друге корисне игре и забаве једва који из тих кругова и помишља...

Из наших школа нестало је, управо и наставе у гимназији и систематском телесном вежбању (играма), а и док је још постојала, многи су родитељи нарочито лекарску сведојбу тражили — само да своје дете од „те лудофрије“ ослободе. „Душан Силић“, истина, ради и понекад се јави, али и он као да хоће да забаса у параде: — у атлетику и војничко равање. „Соко“ једва даје икакве знаке о свом животу, а баш је у духу српског народа, да се телесно вежба. Нико ваљда и нема лепших и кориснијих гимнастичких игара од нас, али их ми варошани слабо познајемо... Потрошачка Задруга за набавку добрих и здравих животних намирница као да се једва држи; млекарска задруга ни приближно не одговара својој правој задаћи — бар у здравственом погледу, а и болничке касе нису још код нас ухватиле таква корена, као што би било потребно...

Немамо ни задругу за производњу чиста, здрава и стерилисана млека, а баш је то нашем грађанству прека потреба. Немамо друштва за прву помоћ при несретним случајевима ни за избављање живота („Самарићана“); друштва за подизање и одржавање скверова и паркова и ако их имамо врло мало; друштво за напуштено децу, која имају своје родитеље; друштво за изашивање слабуњаве и болешљиве деце на море, у шумовите висове, у феријалне колоније и т. д.; друштво за набавку тоглог одела и дрва за сиротињу, а нарочито друштва за грађење здравих и јефтиних станова за средњу класу и сиромашније грађане... Чак ни друштво за сузбијање алкохолизма није нашло довољно одзива!... А ова та друштва у другом свету напредују и велике користи доносе. Баш тој

¹⁾ Берлински „Тиргартен“ сам има 260 хектара површине, берлин пратер 781, Jaitmouons-пар у Филадельфији 1200... а наш Калимегдан и Карађорђево парк?

приватној иницијативи својих грађана имају многе велике вароши и престонице да захваље, што им се здравствено стање у последње време јако поправило.

IV.

КО ЋЕ ТЕ ПОСЛОВЕ ИЗВРШИТИ?

Могао бих вам још дуго низати таквих невоља, које нам сатиру здравље, али ће и ово бити довољно. И по њима можете видети, да смо нашим неповољним здравственим приликама понајвише ми сами криви. У нашим домаћим и породичним навикама и обичајима; у нашим особитим погледима на друштвени живот, лежи узрок великом делу тих здравствених недаћа. Нарочито се у томе истичу три појаве, и оне су од одсудног значаја у томе питању.

«Les fluctuations de le mentalité sont dues à l'ignorance bien plus qu'à la misère» — рекао је један француски научник¹⁾, па та истина вреди и за Београд. Има још у Београду врло много грађана, који су толико необавештени; толико својим штетним навикама, обичајима одани, а старим предрасудама и заблудама заслепљени, да или не виде праву вредност здравља за човечји напредак, или су у недоумици, којим га начином ваља чувати и неговати. Док су здрави, ослањају се на случај, на судбину, а у лекарско знање и вештину слабо верују. Држе га онако — као и. пр. праљу или пожарника... Траже га само онда, кад им је невоља, као што траже праљу, да им кошуље опере или пожарника, да им пожар гаси. —

Друга врста Београђана су они саможиви и лакомислени типови, који ће — било за коју незнатну материјалну корист, било за које сумњиво уживање и задовољство — заборавити и себе и другога, и сатрти своје и туђе здравље. У њима се не буди савест, да их од тога злочина сачува, они гледе само себе, траже само задовољство, па ма их шта стало...

Најпосле има међу Београђанима тако сиромашних становника, да од материјалне невоље не могу ништа за своје здравље учинити, ма како то потребно било, и ма како да су о тој потреби уверени и упућени...

У свима тим приликама ваља, дакле, помоћи, а то може само заједница: — друштво и држава!

Необавештена, неука и празноверна ваља поуком и примером на прави пут извести, а то је у првом реду дужност школе и просветних радника. Њима је задаћа, да лучом праве истине необавештена и залутала ослободе од заблуда и мрака. Властима је задаћа, да их у томе помажу, и да их на дужност упућују, ако би у томе пропустили. На старије је у томе правцу тешко утицати. Деца су пријемљива;

деца су нови нараштаји, и баш ти нараштаји треба у живот да унесу здравље и напредне погледе а не празноверице и заблуде из мрачних векова. Из школе и просвећенијих кругова продреће онда та светлост и у поједине породице, а временом и у све слојеве народа. Само морам одмах нагласити, да се измене и поправке у томе правцу споро изводе. На сталан и трајан успех мора се стрпљиво чекати. Треба низ генерација, докле се искорене заблуде и из основа измену погледи једнога друштва.

За оне, који из своје користи безобзирно и несавесно упропашћују и своје и туђе здравље, постоје власти. Кад власт има право, да казни човека, који је гладан па ситом другу украде парче хлеба, зашто не би имала права, а баш и дужност, да казни лакомислена, самовољна, безобзирна и бездушна грађанина, који је својим неразложним или себичним поступком општење здравље својих грађана. Напредни народи иду тим путем, па до носе у томе правцу већ и позитивне законе.

Нема сумње, да је најтеже с онима, који из немаштине не могу да негују своје тело и да чувају своје здравље. Њих није велика вајда само поучити, јер најзад, „гладан трбух не слуша ни најлепше придице“. Исто тако не би било ни упутно, ни оправдано да се на њих примењује строгост закона за дело, за које они не носе никакве кривице. Једино, што се у таким приликама може учинити то је: да се постарамо за стварну материјалну помоћ тим бедницима у одбрани њиховог живота и здравља. Док ми не будемо у нашој општини створили и за сиротињу такве прилике, да и она може скромном својом зарадом бар тако живети, да се телесно не сатире и морално не упропашћује... дотле ће она бити богат плен свима болестима и пороцима, а тиме и непрекидна и двострука опасност за имућније грађане. Такав издатак не брани, дакле, само сиротињу, него и цело грађанство.

Па ко да прими на себе те три задаће и да полако и постепено изведе све оно, што је потребно?

У првом реду — само општинска управа. Општина је позвана, да се стара за здравље својих грађана. Њој је дужност, да ауторитетом своје власти, својим извршним органима и својим материјалним средствима управља свим главнијим пословима око здравственог унапређења ове вароши. Од ауторитета и заузимања општинских власти; од средстава којима општина располаже; од знања, разумевања и савесности њенога одбора и њених извршних органа зависиће много, хоће ли Београд и даље тако тихо изумирати, да већ никако и нема староседиоца... или ће му се здравствено стање тако поправити, да буја и расте као потквашено тесто. Ако општина не буде имала потребне спреме, енер-

¹⁾ M. Canelierier! „Demographie de la Franc.

гије, угледа и власти, да својим наредбама увек зајамчи и тачно извршење; ако она не буде имала довољно средстава, да бар најглавније здравствене послове што пре предузме и посврши; ако међу члановима њеног одбора и међу извршним органима њених буде и таквих, који су недорасли за своје положаје или који своје дужности врше нехатно и несавесно — према партијским и котеријским интересима — онда се не можемо бољитку надати.

Али ни најбоље уредбе, ни најбоље **ВЛАСТИ НЕ МОГУ СВЕ...** Сви општински органи и све општинске санитарске установе имале би врло тежак положај, врло слаб успех, ако их у томе не би потпомагало и само грађанство. Најбоље идеје пропадају, ако не нађу плодно земљиште; и најбољи се закони изјављују ако их грађани не разуму и својски не прихвате. Тек кад и сами осетимо, да тако треба чинити; тек кад и ми сами дођемо до уверења, да је здравље онај капитал, којим се стиче и осваја све друго; који, дакле, треба чувати, јер се без њега не може напредовати и срећан бити; тек кад ми у томе уверењу будемо драговољно потпомагали послове и напоре, којим се здравље одржава, а болест сузбија: — тек онда ће и општина моћи у томе правцу успешно радити.

Па и то још није све, што могу и треба да учине свесни грађани наше лепе престонице. Од њих као првих грађана у земљи тражи се још више. Они треба да служе другима за пример и углед. Није довољно, да скрштених руку чекају, док им власти што не предузму или не нареду и да, дакле, све само од њих ишчекују... (оно наше: „Нема ко да нареди“), него треба још и својим личним заузимањем — приватном иницијативом — да поједина нова здравствена питања покрећу и решавају. Приватна иницијатива може врло много припомоћи; може половину тих задаћа и послова на себе примити, па полако и постепено једну по једну здравствену установу у живот приводити; једну по једну лепу идеју у грађанству ускрснути, оживети и одомаћити. Сваки у свом — ма и најужем кругу може већ на тим задаћама радити, а ако се још и удружимо у удружења са нарочитим циљевима, удружили смо снаге, удружили смо средства, па смо онда и вићенији и моћнији. На тај начин моћи ћемо најбоље неуким и необавештеним упутивати, нехатне и несавесне опомињати и гонити, а сиромаше и материјално слабије помагати. На тај начин моћи ћемо

и с поља утицати на радове у општини, и с већим успехом их контролисати... А и законодавство ће више пажње обраћати погледима и правцима једног великог моћног удружења, него назорима, жељама и захтевима појединих лица — ма они били и најугледнији грађани, најкомпетентнији стручњаци. Ако у томе будемо потпуно успели, онда можемо сасвим поуздано ишчекивати, да ће и закони и установе и извршни органи, којима је дужност да се за здравље старају, правилно функционисати, па у скорој будућности и успеха показати. Онда се тек можемо надати, да ћемо и општу смртност наших грађана и специјалну смртност од заразе — нарочито од туберкулозе — свести на оне мере, на које су — истим тим начином — оне сведене и у другим светским престоницама, и у другим, уређеним варошима. Другим речима: — онда нећемо смрћу губити сваки дан по једног грађанина више, него све друге вароши.

*
* *

Кад ово споменух, паде ми на ум једна лепа, а с хигијенске стране врло поучна легенда.

Беше некад нека прастара престоница у крају неког језера. Из тог устајалог и смраднотог језера јављаше се свако вече страшна неман — нека аждаја — и тражаше од грађана по једну девојку за вечеру. Јадни људи немаше куд од оне опроне аждаје, него јој са сузама испраћаху из дана у дан при заходу сунца по једну од својих кћери. И неман их слатко прождираше...

Потраја та несрећа неко време, покоси толику младост, док најпосле не дође ред и на старешини кћер, да и њу спреме аждаји за вечеру... И већ да је предаду, кад у последњи час дојезди млад витез на коњу и понуди се старешини града, да му кћер од аждаје отме. Цар га одвраћаше од те опасне намере, и саветоваше му да узалуд не губи живот... али млади витез не хте послушати... Кидиса јуначки на неман, и после дуге и тешке борбе зарину јој копље дубоко у несите чељуст и избави цареву кћер...

Тај млади, јуначки витез беше Св. Ђорђе. И наша је судбина слична судбини оне древне престонице крај кужног језера... И ми дајемо сваки дан по једног од својих суграђана некој немили у чељуст. Хоћемо ли и ми бити онај млади витез, да ту неман савладамо и сатremo, или ћемо неодлучно чекати, док не дође ред и на оно, што је сваком најмилије,

Манојло Петровић, новинар.

Стална изложба хигијенских станова у Прагу

— Изложба ће сачињавати ново предграђе малих вила модерних типова —

У Прагу се спрема једна нова изложба, која ће не само бити од велике важности са гледишта развоја савремених градских насеља, већ која ће се одликовати и по томе, што то неће бити комплекс зграда подигнутих да би за време од неколико месеци или за извесно доба године кроз њу прошли толико и толико хиљада гледалаца, већ што ће уједно одмах послужити сталној практичној намени, што ће то бити изложба, чији ће објекти говорити најречитијим језиком, језиком свакодневног и редовног живота.

Са тога гледишта, изложба „Савремени Стан“, коју под протекторатом прашког председника општине Д-р Карла Баксе припрема „Чехословачки Савез Стваралачког Рада“, биће једна од најоригиналнијих изложби нашег доба. Она ће спојити два циља: приказивања најновијих типова савремених, укусних, практичних и јефтиних станова, а уједно дати престоници братске државе ново и лепо предграђе.

Иницијатор ове изложбе јесте професор арх. Јанак, који је већ прикупио велики број пројеката, све младих и најмлађих архитеката. Избор пројеката већ је довршен, па се само још очекује да прашка општинска управа ревидира општи нацрт предграђа изложбе са гледишта општег регулационог плана, па да се отпочне са самим грађењем.

Као место за ово ново предграђе, изабран је велики брежуљак звани „Баба“ у Дјејвицама, на крајњој периферији Прага. Град Праг је већ предузео мере, да до изграђивања новог предграђа — изложбе продужи до Дјејвица, односно до предграђа Подбабе у непосредној близини будућег насеља, трамвајске и аутобуске линије које се крећу у том правцу, тако да становници изложбе, купци нових вила, и у колико неће имати властитих аутомобила, од самог почетка добиће обезбеђен саобраћај са централним крајевима престонице.

Сам брежуљак „Баба“ сав у зеленилу, пружа диван изглед на долину Влтаве и на велики део Прага. Нацрт предвиђа да све виле буду фронтном окренуте према јужној сунчаној страни.

Што се пак самих тих вила тиче, то већ и назив изложбе „Савремени Стан“ указује на претпоставку, да се ради о типовима зграда новог, и конструктивног архитектонског правца, који ће подједнако водити рачуна о савременим прохтевима удобности, естетике и штедње. Биће то угледна манифестација нове, практичне архитектуре. Према садашњем пројекту, предграђе — изложба на Баби обухватиће у први мах око четрдесет вила.

Покретачи ове лепе замисли истичу, да се не ради искључиво о пропагирању новог грађевинског стила. Ради се осим тога првенствено о томе, да се манифестује корисност мале, а лепе, удобне и јефтине виле за поједну породицу, на супрот грдосијама од вила, што се у последње време често граде, а које су можда архитектонски често лепо успеле, али које по својим практичним користима ни у колико не оправдавају уложени знатни капитал.

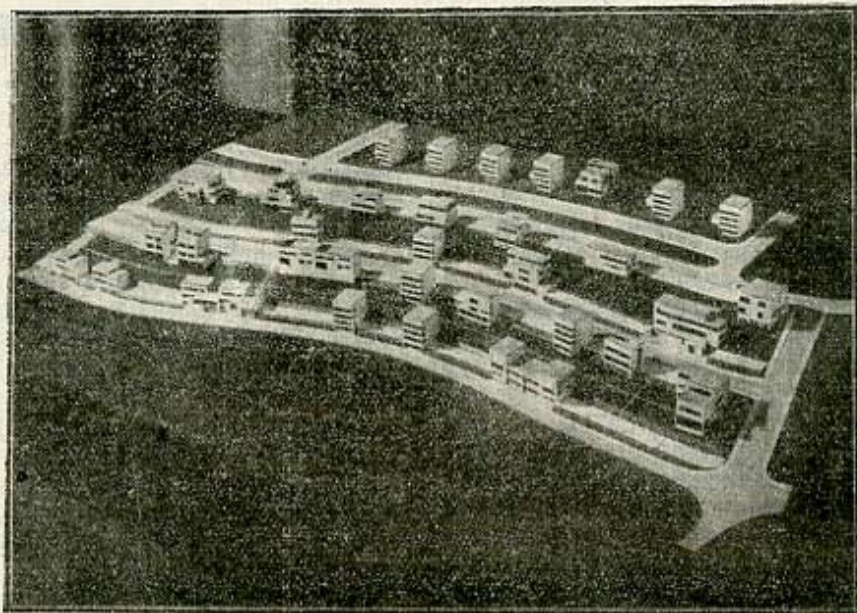
Осим самог главног иницијатора, проф. арх. Јанака, радили су на плановима за ове виле г. г. архитекти О. Новотни, Ј. Гочар, О. Стари, Ј. Махон, Јиржи Кроха (Брно), Фр. Керхарт, Ј. Кула, Хонжик-Халвичек, Хермина, Кучерова-Завеска, Ј. Крејчар, Ј. Мудри, Ј. Кавалир, Б. Фукс (Брно), Ј. Штепањек и Ј. Жак.

Колико год у спољним линијама и конструктурама има разлике, толико исто сви ови типови вила по унутарњем уређењу подсећају на модерни калифорнијски „бенгало“ („bungalow“), каквих у тој некадашњој земљи злата, а садашњој земљи недогледних воћњака или великих филмских атељеа на обали Тихог Океана има јна хиљаде. И онај који иначе ни најмање није пријатељ многих америчких настраности и карикатура савремене цивилизације, радо ће признати да је тај калифорнијски „бенгало“ прави идеал јефтиног, а при том удобног, хигијенског и укусног становања.

Разнолики у појединостима и извођењу, сви планови за виле на Баби предвиђају као највеће оделење зграде пространу собу за седење преко дана, типа америчког „living-“

гот«-а или »sunparlour«-а. Ту су огромни прозори, кроз које ће у великим млазевима продирати сунчана светлост, прави дар Божи. Потребни простор уштедеће се на трпезарији, која ће бити сразмерно мала. Прошла су времена великих трпезарија, раније предвиђених само зато, да би се четири или пет пута у години достојно могли дочекати гости на ручку или вечери, а да иначе често укућани морају да седе у тој соби, неудобној за становање. За изузетне случајеве гостију за столом лако је преуредити главну собу за

себи разуме. То ми ни најмање не споримо, али при том морамо нагласити, да је Београд који сад има једва четврт милиона, који је пред рат био град од једва 100.000 становника, а уз то делом ратом порушен, лакше подићи по модерним грађевинским начелима, него ли Праг, град од преко 800.000 становника, чија је главнина одавно изграђена, а у коме према томе често преовлађује унутарњи распоред старијег типа. Уз то је Београд и на другим пољима лакше но други градови извршио скок из патријархалне примитивности

Наша слика приказује модел пројектованог модерног „предграђа-изложбе“ на Баби код Прага.

(Слика јасно показује, да ће виле овог предграђа на падини брега Бабе бити све окренуте сунчаној страни, као и да ће бити поређане у три улице, која једна другу степенасто надвисује).

становање, а да се иначе свакодневно може збиља ручавати и вечеравати у трпезарији, што се у многим кућама са великим трпезаријама редовно избегава, а због несормерног посла око спремања и чишћења тог расипкућски пространог и недовољно коришћеног одељења.

Сви планови у месту велике спаваће собе за све чланове породице предвиђају по две мање, а светле спаваће собе, једну за супружнике, а другу за децу, једну чланове породице.

Само се по себи разуме, да је велика пажња обраћена на собе за млађе; излишно је рећи да хигијенски уређена соба за млађе представља социјалну потребу нашег доба, о којој је сувишно и дискутовати. Спавање служавке у кухињи није хигијенски ни са гледишта послодавца ни са гледишта млађих. У собама за млађе предвиђени су свуд зидни умиваоници („лавабо“) а код појединих планова и мали тушеви.

Напоменуће нам се можда, да подвлачимо ствари, које су у новијим београдским вградама усвојене као нешто што се само по

себи најсавременијим уређењима и установама.

Но да се вратимо будућем прашком предграђу — изложби на Баби. Остало нам је још да подвучемо, да су кухиње предвиђене са најмодернијим уређајима за прање и одлив воде америчког типа, што уштеђује много труда, напора и повишења око „рибања“ са четком или крпом, много соде и изношења кофе са прањом водом.

За аутомобиле предвиђене су делом посебне гараже за поједине зграде, делом заједничке гараже са становима за управника гараже и механичара.

Цела насеобина биће подигнута амфитеатрално, груписана у три улице, које ће, једна изнад друге да се нижу падином брежуљка Бабе. Биће сва у зеленилу, пошто план и за најмање парцеле оставља довољно простора за мале вртове.

Предграђе — изложба на Баби, веде иницијатори, биће кутак цветне и сунчане Калифорније на ивици индустријског, неуморно вредног и стваралачког славенског Прага.

Јован Ђорђевић, професор историје

БЕОГРАД У XVIII ВЕКУ

(Два пута га освајала Аустрија и два пута га враћала Турцима).

(Наставак)

VII

При крају XVIII в. Аустријски Цар Јосиф II и руска царица Катарина II створише савез за заједничко ратовање и уговорише план о деоби турске царевине на Балканском Полуострву. Они су ову деобу прикрили под именом „грчки пројекат“, јер су предвидели да на југу Европе, јужно од Албаније, створе слободну грчку државу без Солуна. И цар Јосиф II и царица Катарина позваше све хришћанске народе у турској држави да приступе уз њих и да дижу буне противу Турака, обећавајући им „богату награду и заштиту“. Пре но што је почет рат, у Београдском пашалуку је, по царској наредби, тајно прикупљао и уређивао добровољце „фрајкорце“ пуковник Михаљевић а у Босни пуковник Кнежевић. Срби су веровали у своје ослобођење од Турака, јер је уз Аустрију била и Русија и радо су се јављали за добровољце — „фрајкорце“. Тајно су прелазили преко Саве и ступали у „фрајкорце“, који су били под командом немачких официра. Али је тада у Београдском Пашалуку било и засебних народних чета под својим старешинама. Када је рат отпочет (1788. год.) ове народне чете под својим старешинама воде борбе са Турцима. Од ових народних старешина најзнатнији је био капетан Коча Анђелковић из села Пањевца, близу Јагодине, па се по њему овај рат у Србији и памти под именом „Кочина Крајина“.

Врховни заповедник царске војске био је генерал Лаудан. Помогнут нашим народом — „фрајкорцима“ — он се пребаци преко Дунава на брдо које се и сада зове „Лауданов шанак“ и опколи Београд са сува, док га је друга војска тукла са орске стране. Јуришем је заузео варош. По том је опколио тврђаву у којој се био затворио с војском Осман Паша. Опкољен са свих страна, и одсечен од остале турске војске, која је била приморана да се повлачи долином реке Мораве ка Нишу и Краљеву, Осман Паша је пристао на пре-

дају града. Преговори око предаје Београда почети су били 7 окт. (по новом датуму) а завршени су у подне 8. октобра 1789. год. Турци су изашли из Београда са ратном спремом и ситним оружјем кроз „Стамбол капију“ и улогорили су се крај Дунава а царска, немачка, војска је на исту капију ушла у тврђаву београдску. Турска војска је, по том, Дунавом отишла у Видин.

Са немачком, царском, војском је у Београд дошао и генерал Лаудан.

Цар Јосиф II и ако је у ово доба, због болести, био у постели, веома је се обрадовао када му је јављено да је његова војска заузела Београд.

Како је Београд због опсаде и борбе страдао, фелдмаршал Лаудан је издао наредбу војсци: да уклони рушевине, да очисти варошке улице и да, у колико је могуће било, поправи тврђаву и нека утврђења око вароши, која су била разрушена за време борбе и да се што пре створи могућност за што већи саобраћај Београда са другим градовима у царевини. Поред војне команде у Београду, фелдмаршал Лаудан је поставио и привремену варошку (градску) управу (магистрат) од самих Немаца.

За војском царском напреду је био многи свет из околине, па и из даљних места, у Београд и настанјивали се. Тада су дошли и многи калуђерски редови. Тада је велика турска цамија претворена у католичку цркву. Звона за ову цркву донета су из француског манастира из Будима. Освећење и прва миса у њој одржана је децембра 1790. год.

После фелдмаршала Лаудана и други заповедници града Београда, генерали, су хитали и радили да се Београд што пре подигне, порушени и напуштени делови (квартови) града, доведу у ред, јер су се Турци из „дорњола“ били готово сви иселили при повлачењу турске војске, и да се град насели српским и отраним живљем. Због овога је војна

команда у Београду одобрила (фебруара 1790. год.) да се најми 6000 радника да раде на поправи утврђења и проширењу њиховом. Ну ове радове прекиде претња тадашњег пруског краља, као и даље ратовање противу Турака.

Од Дрине до Тимока, од Београда до Ниша наш је народ, „фрајкорци“ и друге усташке чете, издржао највеће тегобе и борбе са Турцима. Царска војска тада заузео све крајеве до Сталаћа, Крушевица и Краљева. Ови успеси изазваше пруског краља Фридриха Вилхелма I. те затражи да се Аустрија измири са Турском и да се одрече савеза са Русијом. У томе времену умре (20. фебруара 1790. год.) цар Јосиф II а на престолу га наследи млади брат Леополд II. Стога цар Леополд II није више могао да мисли на продужење рата са Турцима и увидео је био да неће моћи задржати ни Београд нити који други део освојене земље у Србији. Због овога је и био наредио тадашњем заповеднику у Београду, фелдмаршалу грофу Валису, да из Београда постепено извлачи велике топове и други ратни материјал и шаље у град Варадин. Уједно му је цар наредио да за „политичке и јуридикчке“ послове одреди једног ђенералштабног мајора и једног војничког аудитора. Народ није знао за горепоменуће политичке прилике и претње пруског краља, те су трговци и занатлије тражили, да се уреди стална управа у Београду и да им се осигурају грађанска права. У овоме смислу они су послали и молбу цару Леополду у Беч. На ову молбу цар им је, преко војне команде у Београду, одговорио: „да се све магистратске, политичке и јуридикчке установе суспендују и да се београдски трговци и занатлије имају сматрати да иду за војском и да се имају подвргнути војној јурисдикцији“.

За насељаване у Београду било је много пријава београдској Војној Команди од Немаца из Виртемберга, Пфалца, Штајера и из других места, и они су молили да се, са породицама, насеље. А било је и таквих, који су долазили са тапијама да су им предци за време аустријске управе у Београду (1718—1739. год.) имали имања па су та сада тражили да им се врати. Али о насељавану у Београду из Беча је Ратни Дворски Савет наредио Војној Команди у Београду: да свакоме не допусти насељаване но да се примају имућни људи и трговци, и добро опробане занатлије. И многи са оваквим условима, нарочито раније избегли, сада су се вратили у Београд и ту населили. Немачке су власти у Београду радије примали раније изслугене војнике не гледајући на народност. И велики део досељеника био је махом из тих елемената, јер су они били за власти најпоузданији људи, пошто је рат још трајао и Београд се сматрао као ратни логор. Стога су безброј

молби других пријављеника за насељаване остављане нерешаване »ad acta«.

Сви покушаји дакле, да се у Београду грађанска власт организује, да се градска аутономија успостави, као што је, поменуто је, била од 1718—1739 год. нису довели до циља. Стога власти нису допуштале ни подизање цркава, ни свештеницима образовање ма и привремених парохија ни веће насељаване у Београду. Грађани су у свима овим потраживањима одбијени под изговором: да се мора чекати закључење мира.

Тада је и тадашњи београдски митрополит Дионисије Поповић молио цара и у молби изнео: „да се он и његова паства, која је за време рата поднела многе патње, и у борби храбро истрајала, налазе врло срећни што су ослобођени и што уживају под царском заштитом безбедност свога имања; моли, најзад, да му се изда потврда његовог чина и достојанства које је раније добио од цариградског патријарха и отоманске порте“.

Ну већ се почело поговарати да је примирје са Турцима закључено, што је јасно било да ће убрзо доћи и мир. То је престравило народ, јер ће царска војска тада да напусти Србију а наш народ да се опет врати у ропство и изложи освети турске војске, што је био устао противу султана. Стога је наш народ кренуо, са породицама, Сави и Дунаву не чекајући да се закључи мир. Већ 2 септембра 1790. год. јавља командант Београда, фелдмаршал гроф Валис дворском ратном Савету у Бечу да се мноштво народа скупило на десној обали Саве и Дунава и да моли да пређу у Срем, Бачку и Банат. Њихово пресељење је одобрено и избеглице из Србије са Саве пребачене су у Руму а оне са Дунава на острва према Смедереву и дало им је се издржавање за неколико дана. Србе су радо насељавали по граничарским областима као сигуран, дисциплинован и поуздан народ.

Из Београда је сто породица молило за пресељење и преселили су се у Земун, Нови Сад, Петроварадин и у друга места јужних покрајина аустријске државе. Ту је било доста и Црка и Јевреја са породицама. Аустријски цар је, преко Војне Команде, у Београду, уверавао Србе, да их Турци неће злостављати и неки су поверовали и остали у Београду на својим имањима и дочекали повратак Турака.

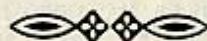
Београдски митрополит православних хришћана, поменути Дионисије Поповић, је тада такође молио, да му се допусти пресељење и да му се даде парохија. Његову је молбу нарочито препоручио командант Београда, фелдмаршал гроф Валис са напоменом: „да је то заслужно што је овуда у народу протурио царев позив (манифест) за устанак на Турке. (почетком 1778. год.) Цар је уважио молбу митрополитову и наредио је, да му се даде епархија која ће остати упражњена предстојећим избором српског,

карловачког митрополита. И када је убрзо по том будимски владика Стеван Стратимировић изабран за карловачког митрополита избегли београдски митрополит Дионисије добио је за будимског владика.

За ово време пак аустријски цар Леополд I је пристао на тражење пруског краља и прво се измирио с њим (јула 1790. г.) За то време водио је преговоре о измирењу с Турцима и с њима је уговорио мир у Свиштовцу („свиштовски мир“ 4. августа 1791.) По томе миру Турској су враћене све освојене области у Србији и западна Влашка. Аустрија задржа Оршаву на Дунаву и земљу на левој обали реке Уне у Босни. А да би аустријски цар заштитио јужну границу своје државе од јаничара (недисциплиноване турске војске), које турске власти нису могле да спрече да не пљачкају трговце и тиме ометају трговину са аустријским градовима на Сави и Дунаву, он уговори са султаном: да се у Београдски

Пашалук они више не враћају, јер су пре овога рата у њему живели; да султан, по својој великодушности, опрости учешће у рату Србима у Србији, Босни и Црној Гори и да допусти слободну трговину у Београдском Пашалуку. Турци су ушли с војском у Београд 5. октобра 1791. год. и султан је поставио овога пашу за Београдски Пашалук са седиштем у Београду. Тако у овом пашалуку настаје наново турска владавина али је сада султан завео спољливу управу, много човечију и блажију но што је била ранија. Таква је управа трајала скоро десет година. И тада је се на једанпут, изненада, претворила у насилну и крваву владавину те је и изазвала, у почетку 19. века, устанак Срба у Београдском Пашалуку противу такве турске управе. Тај устанак је и почео стварање нове наше државе, у којој Београд постаје престоница као што је и некада био. А како је се то збило, изнећемо у чланку за јовим.

(Наставиће се)

Из последњих година власти полумесеца у београдској тврђави

Посета код Фазли паше, турског команданта београдске тврђаве, у лето 1850. год.

На овом смо месту говорили о трагичним данима Београда августа 1521. год., кад је данашња престоница Југославије као предстража Запада после дуге и херојске одбране потпала под власт султана, да под њом остане са кратким прекидима (1688./60., 1717.—39, 1789./90. год.) све до Светог Андрије 1806. год., кад је славни врховни вожд Карађорђе донео Београду сунце слободе. Овом приликом ћемо пак дати скромни прилог из последњих дана владавине полумесеца у славној тврђави на ушћу Саве у Дунав.

Познато је, да је после стварања Српске Кнежевине у почетку прошлог столећа у Београду био остао неки кондоминијум. Док су у вароши, као и у осталој земљи владали кнез Србије и српски закони, док се на високој катарци пободеној на савесном пристаништу вила српска тробојка, у београдској тврђави (као и у седам других тврђава Србије) још је седео турски гарнизон под командом турског паше, а на бедемима се лепршала црвена застава са белим полумесцем. Том стању, које је худило пре достојанству и спољном престижу земље него ли њеној стварној самосталности, учињен је крај на Цвети 1867. год., предајом градова кнезу Михаилу и одласком турских посада.

Седамнаест година пре то што ће последњи турски војник за навек напустити Београд, у лето 1850., посетио је београдску тврђаву чешки књижевник, а велики пријатељ нашег народа, Сигфрид Капер. Ми смо већ једном писали о његовим путописним белешкама из Београда.*) Том приликом је Капер говорио о српском Београду, о контрасту између полета младог народа, жељног напретка и цивилизације, с једне стране, и последњих остатака туђинског источњачког господства. Да видимо шта вели о посети главном средишту тих по-

следњих остатака, већ осуђених на нестанак, тврђави и резиденцији Фазли паше, тадашњег њеног турског команданта.

Овом или оном читаоцу кога ће можда заинтересовати ови редови, свакако ће изгледати, да је од тог доба прошло не осамдесет година него куд и камо више, кад представи себи укусне и китњасте зграде и примерно чисте касарне Горњег Града и најновији део Калемегдана, који све дубље продире у зидине старославне тврђаве, те је на путу да постане један од најлепших паркова у Европи. А колики је с друге стране контраст између оног доба и судбоносног часа кад је 29. августа 1521. год. Пири паша као победник ушао у Београд!

Ево шта између осталог вели Капер о првим својим утисцима при посети београдске тврђаве у лето 1850. године:

ЗАПУШТЕНА ТВРЂАВА СА БЕДНОМ ПОСАДОМ.

„.....Очитљиво је и за војника, да је ова тврђава некад морала бити врло јака и отпорна. Сад је међутим толико запуштена, да из године у годину све већма пропада. Зидине су местимично обрасле у коров који човеку допире до преко појаса, капије и приступни мостови у немогућном су стању, зидине околних делом су срушене. До душе по редутима је пуно топова. Међутим, незграпни и примитивни изграђени дрвени лафети толико су им запали у коров, да никако не бих могао да се закунем да у цевима нема маховине или да из отвора за фитиљ не извирује „жабље млеко“ или што слично.

„Исти утисак страховите запуштености пружају и војници, распоређени као стражари на појединим капијама, које као да су поставили пре да би прекратили време хватањем мува него чувањем тврђаве, о којој и онако нико од њених претпостављених не води рачуна. То су вам препланули младићи, че-

*) Види „Општинске Новине“ од 17. децембра 1929. године.

сто носави или са ретким брчићима. На глави им је фес са плавом кићанком, која је зач причвршћена неком месинганим плочицом. Носе плаве чохане копоране са црвеним око-вратником и испусцима, беле платнене чак-шире и незграпне ципеле на голим ногама. Као да незнају за чарапе или обојке. Опасани су црним опасачем са тешком фишеклијом. Немарно су пребацили преко рамена пешачку пушку. Ова униформа до душе је скрозива, али је практична, а кад је у добром стању мо-жда и није ружна. Међутим, сви ти турски војници тако рећи су од главе до пете као уваљани и с прста дебелу нечистоћу, држање им је невојничко и немарно, оружје делом зарђало и запуштено, те су у стању изазвати само гађење и сажаљење. Погледајте у грозно нечисте, полусрушене стражаре, па ће се тај утисак само још појачати. Где су ти некад славни зелени шатори, који се оно у два маха ширећи страх и трепет на све стране, поја-више и под самим Бечом? Виђа се још по који по загађеним рововима, а пред њим по нека ћорава рага лено пасе траву, не марећи много за славу бесних хатова, чији су јакани некад гледали торањ цркве в. Стевана.

У ПАШИНОМ КОНАКУ

.....У унутарњем тврђавном кругу нема много зграда, а оне су, осим пашиног ко-нака и џамије, све искључиво војничке при-роде. Осим посаде, паше и његове личне прат-ње нико не живи стално у тврђави. Као и све остало у тврђави, тако и ове зграде, изузев џамију и неку новију касарну, пружају изглед опште запуштености. На све стране трава и коров....

Кад сам ступио у унутарњи тврђавни круг, изгледало ми је као да је све помрло. Потпуна тишина. Нигде живе душе. Пођох пут зграде, за који ми је Моша*) био рекао да је пашин конак. Била је то велика зграда, делом од дрвета, некад можда и импозантна, али сад на све стране оштећена, запуштена, па и склона паду. Ни овде није било живе душе. Претпостављајући међутим да у конаку оваквог турског великодостојника не може бити само духова, дадох се на тражење. Баш на супрот улазу на који сам био ушао, дола-зећи са спољних степеница, наиђох на нека отворена врата. Уђох без куцања. Први успех: пронашао сам прво живо биће у овом дому. То се живио биће било шћућурило у неки утао

собе, потпуно празне, без икаквог намештаја и било је до ушију умотано у неку ћебад. Пришавши ближе, утврдих да то живо биће на жалост спава. Пошто нисам могао знати, да ли је овај што спава неки капидија или пак неки важан пашин доглавник, који би имао власт да ми се љуто освети ако бих га пробудио, пустих га да и даље спава и сања о Седмом Небу, изађох из собе, решен да на-ставим тражење или, боље речено, трагање. Већ сам почео да верујем да ме је Моша у место у пашин конак одвео у неки напуштени чаробни замак из Хиљаду и Једне Ноћи, а да је онај што се тамо увио у ћебад, заспао још пре пет стотина година, кад зачух неки нео-бичан звекет. Пошавши у правцу одакле је допирао тај звук, реших се да отворим нека мала, нечиста вратанца. Уђох у неку мрачну одају, у којој је била прострта слама, а преко ње неколико ћебади. Ту су седела двојица и коцкали се.

Један од њих, висок, сув, преплануо, арап-ског типа, таман је хтео да баци коцке. Угле-давши ме, заустави руку и упита ме на српском:

- Шта си хтео?
- Да ли је прсветли паша код куће?
- Ту је.
- А коме треба да се јавим, да бих упи-тао може ли да ме прими?
- То треба да питаш Ахмед ефендију.
- Лепо, а где могу наћи Ахмед ефендију?
- Хајде да га тражимо. Ево ја ћу с тобом.

Кракати Арапин скочи на ноге, навуче пануче и поведе ме у ходник. Тек што смо били изашли, кад низ степенице наиђе неки ситни човечуљак са фесом на глави, у неком црном мундиру оплетеном гајтанима, погу-рен, а интелгентног израза лица.

— Ево, то ти је Ахмед ефендија, рече Арапин и врати се да настави коцкање, не водећи много рачуна о свом претпостав-љеном.

Ахмед ефендија ме врло љубазно поз-дравља речима:

— Guten Tag, womit kann ich Ihnen dienen?

Хтео је очигледно одмах да ми да на зна-ње да са њим могу разговарати и на немач-ком језику.

Пошто сам му рекао који сам и шта сам и да бих по могућству хтео да будем прим-љен код паше, Ахмед ефендија ми рече:

— Мислим да ће Његова Екселенција моћи да Вас прими. Одмах ћу Вас пријавити. Изволите само самном на први спрат.

Ахмед ефендија оставља Капера у чекаоници и одлази да га пријави. Капер описује ту чекаоницу као велику и мрачну одају без икаквог намештаја, у коју воде много врата и вратанца. Његово је присуство убрзо привукло радозналост пашине по-слуге и појединих његових службеника. Улазе један по један у чекаоницу, једни одевени чисто турски,

*) У доба кад је Капер ово писао, педесетих го-дина прошлог столећа, униформе већине европских војски биле су још прилично китњасте и — непрак-тичне: У Француској су и редови носили велике чо-хане (првене) нарамнице и ваздан разних гајтана, аустријска пешадија (изуев граничара, који су носили плави копоран) још је носила свој традиционални бели мундир и огромни качкет са месинганим орлом и т. д. и т. д. М. О.

*) Дечко, Шпањолац, који је Каперу за време боравка у Београду служио као „чичероне“.

други полузападњачки. Једни седају на под, узимају бројанице, а гледају у госта, док други, сакупљени у групу, нешто шапућу и намигују на незнатог посетиоца. Међутим убрзо њиху пажњу привлачи пашин кафеџија, који им, кроз отворена врата свога малог одељења, дискретним знацима даје на знање да мисли, да их на рачун паше почасту кафом. Таман су се „ситна господа“ спремила за кафу кад се из пашиних одаја појављује Ахмед ефендија. На лицима се запажа општи страх и неизвесност, да ли ће да изда неку наредбу која ће покварити наумљено опште „кафвеџиџање“. Затим Капер наставља:

ФАЗЛИ ПАША

„...Ахмед ефендија међутим није имао ни појма о овој кафеџијској завери и позвао ме је да пођем за њим у пашин салон. Пред вратима је Ахмед ефендија извуо ципеле, те је ушао у чарапама. Ако и велим „салон“, то ипак ову одају не треба замислити по мерилу западњачке елеганције за одељење за пријем каквог великодостојника. То вам је била велика, светла, али ниска дворана. Зидови су били попличани дрвеном резбаријом, а дуж њих су се унаоколо штовали миндерлуци, покривени материјом са десетима крупних цветова. Осим тога су се у соби налазила још два канабета и две наслоњаче, све то доста старинског типа.

У једној од тих наслоњача седео је Фазли паша, човек од својих четрдесет година, отмених, племенитих црта. Одбијао је густе димове из своје наргиле. Очигледно је човек који много полаже на своју спољашност. Брада му је брижљиво потпишана; на њему је велики фес од фини материје; под црвеним кафтаном, оперваженим белим крзном носио је елегантно западњачко одело најмодернијег кроја.

Ахмед ефендија ме позва да седнем у другу наслоњачу, поред које је већ била спремна наргила, а сам је сео на миндерлук, лево иза паше.

Пошто паша није знао немачки ни српски, а ја нисам знао турски, то је Ахмед ефендија служио као тумач.*)

— Његова Екселенција би радо знала одакле долазите.

Рекох да долазим из Аустрије.

— Његова Екселенција пита из кога сте дела Аустријског Царства и које народности; да ли сте можда Мађар?

Рекох своју јуку домовину.

*) Вероватније изгледа, да је Фазли паша знао бар српски (тим више што је, ако се не варамо, био Херцеговац пореклом), него да се држао обичаја турских великодостојника, да, кад примају кога странца у свом званичном својству, говоре само турски и преко тумача. Тога се обичаја држао за све време своје владавине и, пр. султан Абдул Хамид, који је знао добро француски, а изгледа да се тога и дан дањи држе неки турски великодостојници, и ако знају по неколико страних језика. М. О.

— Значи да нисте Мађар. Нисте учествовали у минулом рату у Мађарској?

Одлучно порекох и једно и друго, да не би паша помислио, да сам дошао да потражим у ком било виду помоћи од представника Блиставне Порге, те понових што сам већ био рекао у ходнику Ахмед ефендији: да путујем само ради свога задовољства и ради својих студија, те да не тражим ништа друго осим допуштења да посетим војну болницу и још по неку установу у пррђави, пошто су ми, рекох, по иске од тих установа са аустријске стране похваљене као лепо уређене.

Пошто је Ахмед ефендија објаснио на турском паши шта тражим, овај је одмах по турски, одмахивањем главом дао свој пристајак, па ми је после преко Ахмед ефендије рекао да му је мило што у Аустрији имају лепо мишљење бар о овој или оној турској установи. Рекао је даље, да мени као „хеџимбаши“ (***) допушта да се на лицу места обавестим и о најмањим појединостима, које би ме могле занимати, и да ће ми бити захвалан, ако бих после хтео да му доставим своје утиске стечене приликом тога разгледања.

Пошто ми је Ахмед ефендија то превео, разговарао је нешто дуже и живим тоном са пашом, па ће ми после рећи:

ИДЕЈЕ КОЈЕ ЋЕ СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА ДОЦНИЈЕ ПРИВЕСТИ У ДЕЛО ГАЗИ МУСТАФА КЕМАЛ ПАША

— Његова ми Екселенција наређује, да вам кажем, да по пашином мишљењу у Европи у опште немају правилан суд о уставима и општем уређењу у Турској. Обично нам пребацују да смо у застоју и да зазиремо од реформи. Тачно је да смо у савињању са многим народима у велико заостали. Али исто је тако тачно, да ми ту чињеницу увиђамо и да се својски трудимо, да постигнемо оно што смо до сад пропустили. Међутим, при том раду нам не могу служити као углед друге земље и њихово уређење, као што се ни наш рад не може ценити по мерилу других народа. Наш је положај сасвим другојачији, и то несравњено тежи. У другом свету народи захтевају савремене реформе, те са тим својим захтевима имају да се боре против отпора својих влада. Код нас, на против, влада тежи реформама, а има да се бори против отпора народа. У другом свету народи дижу револуције, док би код нас много пре било потребно да се влада у неку руку одлучи на револуцију. У другом свету често упорност владајућих кругова кочи напредак, док се код нас напредак и тежиња ка савременијем уређењу сукобљава са празноверјем, ако хоћете баш, и са читавом вером нашег народа. Код нас политика није одвојена од вере. Од

**) Као што је често бивало са странцима који су у оно време прелазили преко Саве и Дунава, и за Капера се у Београду био пронео глас, да је лекар.

вајкада је ислам био извор и утока наше политике, па је и сад још тако. Наши закони, наше државно управно уређење, наше судство, све нам је то прописано нашом вером. Све док наш народ не буде схватио — а делом ни сама наша интелигенција то још не схвата — да су вера и државна управа две сасвим одвојене ствари, дотле код нас неће бити сигурне основице за какве било озбиљније и трајније реформе“.

Зар се из речи овог умног турског генерала-дипломате, који је пре осамдесет година својим очима меланхолично гледао стални напредак младе Србије и савиђавао га са пазатком и пропадањем Турске Империје, не издијају мисли, какве су наших дана руководиле смелог и петровски строгог и одлучног реформатора Турске, Гази-Мустафа Кемал пашу? Него да не прекидамо разговор између наше и његовог госта. Капер наставља:

„Допустих себи примедбу, да с обзиром на садашње стање ствари у свету можда неће тако скоро доћи до развоја прилика какав Његова Екселенција прижељкује. Док ислам упућује народ на отпор против реформи, рекох, хришћанство храбри своје присталице на напредак и усталаштво, из простог разлога што сматра да и оно само још може дочекати даљи и савршенији развој. Указах на чињеницу, да се та тежња ка напретку опажа и код хришћана, који су поданици Турске Империје, а нарочито пак код хришћанских народа у већ слободним државама, које су само још васали султаноци. Рекох да слобода и савремене установе у младој Србији и код Срба у Аустрији морају оидом околности код хришћана који су још непосредно под Турском, појачати жењу за истом таквом слободом и напретком.

ТУРЦИ И „РАЈА“.

— Донекле сте у праву, рече ми Ахмед ефендија, пошто је био изменио неколико речи са пашом. Тачно је, да се у том погледу Турска Царевина налази пред тешком дилемом. Знамо ми врло добро шта би смо све требали да предузмемо, да би смо били правични према својој раји. Међутим, захтеви раје у толикој су савршеној супротности са тежњама турског народа, да се на неки компромис не може ни помишљати. Ако се један део раје, као н. пр. овде у Србији, устанком и борбом властитом снагом ослободи, Турчин то прима фаталистички, готово равнодушно. Види у том просто „к'смет“, вели „да је тако било писано“. На против, Турчин никад не би трпео, да његова властита влада из сопствених побуда учини рају у Турској грађанином равноправним са њим. Према томе, турска влада је стављена пред алтернативу да бира, хоће ли да се ослања на рају или на народ, из кога је и сама произашла. Међутим, ни цела наша историја, ни наша нарав не допуштају нам да се ма и за један часак

колебамо у том избору. Никад раја не би могла бити поуздан ослонац Турске Царевине. То је извесно, јер знамо куд су упућене симпатије раје*). Не остаје нам дакле ништа друго него да по најбољем знању и умењу припремамо реформе, у колико нам их овакви односи допуштају и у колико их можемо потпуно и неосетно привести у дело, а да њима не дражимо свој народ. Можда ће једног дана наш народ ипак почети да увиђа вредност тих реформи, па ћемо онда моћи да радимо бржим темпом.

ЧИБУК И КАФА. — О СПРСКОЈ И ТУРСКОЈ ПОСЛУЗИ.

Овај политички разговор, двоструко занимљив, с обзиром на околности под којима је вођен, прекинуо је чибук, који не сме да фали ни при најобичнијој посети (нарчила је сматрана више као редовна потреба, а чибук као посебна пажња посетиоцу).

„Унесоше га петорица слугу у плавим копоранима, оперваженим гајтанима. Један ми предаде чибук у руку, други је положио поред мене на земљу: лиму пепелјару, трећи ми угарком потпали лулу, док су остала двојица остала да стоје поред врата, као свећа укочени, да чекају, да ли за њих неће бити какве наредбе. Пошто је сваки од оне тројице био извршио свој део услуге око чибук-ка, сва се петорица пофронтише поред врата, прекрстише руке преко груди, поклонили се, тачно сложивши своје покрете, по војнички се окренуше „на лево-круг“ и изађоше. За њима уђоше петорица других, који су нас исто тако церемонијално послужили црном кафом“.

Капер се не упушта у разматрање о контрасту између овакве многобројне, добро одевене и дисциплиноване личне послуге пашине и бедног изгледа његових војника у граду, али зато вели:

Не могу а да том приликом не поменем, да је начин којим турски служитељи, као у осталом и српски, обављају свој посао, како примају наредбе, како нуде услуге, примају ствари дате им на остављање или одношење, толико гибак и дискретан, готово љубак, да је у тим већој опреци са неки пут толико примитивним начином изражавања тих људи. У том њиховом раду има толико тачности, обзира, готово нежности, у њиховим покретима толико склада и лепоте, да би наши западњачки послужитељи могли много што-шта од њих научити. Једино што при том квару лепи утисак, јесте можда њихово европеизовано одело, које Турчину не стоји, које га

*) Познато је, да су у оно доба хришћани из Турске, не само Срби, већ и Грци, Цинцари, Јермени и др., кад би као печалбари, трговци, бегунци и т. д., код александарског „џумрука“ прелазили на српско тло, падали на колена и љубили слободну хришћанску земљу. М. О.

готово умикајуће. Уз сликовите покрете личи сликовито одео. Једно без другог измеће се у карикатуру.

QUID NOVUM IN OCCIDENTE?

— Његова ми Екселенција наређује да вас питам, шта има новог у Европи, рече Ахмед ефендија, пошто смо били попили кафу.

Ако нисам био рад веровати да Њ. Екселенција сматра да Београд не лежи у Европи и да је за њега овај наш континент исто што и Америка, Аустралија или Сендвичка Острва, то сам морао да претпоставим, да се по источњачком начину изражавања земље ван садашњих или доскорашњих граница Турске Империје, насељене искључиво неумуслиманима, а наполе савремене западњачке земље, називају кратко „Европом”. Међутим, не могадох себи лако објаснити циљ питања, необичног, или постављеног са неког нарочитог, високог становишта. Зар можда пресветли паша не зна за догађаје нашег доба, за актуелна питања данашњице? С обзиром на важни, или бар деликатни и експонирани положај који је заузимао, тешко је било тако што претпоставити. Пошто је био у сталном личном додиру са београдским консулима европских сила, то је на против морао и више сазнати него обичан смртни могакова. Да ли је Њ. Екселенција можда хтела да чује мој суд о појединим питањима и догађајима. Мислио сам да је тај суд и сувише безначајан за даљи развој ствари, да бих могао сматрати за пристojно да пресветлом паши досађујем излагањем својих политичких погледа на свет. С тога рекох, да Њ. Екселенција треба да ме извини, што се тога тиче; већ сам, рекох, неколико недеља на путу, те не могу служити новостима од неке важности. Сматрао сам да на пример чињеница да у Немачкој, желимој уједињења, влада више раздора но икад, није никаква новост, већ „стара прича” за пресветлог пашу. Да бих међутим избегао каквом питању, које би ме могло довести у

још куд и камо већу неприлику, ја сам врдао све дотле, док нисам успео вратити разговор на тобож многохваљене турске војне установе.

Вероватно се Капер бојао, да га паша, с обзиром на порекло посетиоца, не стане испитивати о расположењима Чеха после тек минулих бурних револуционих дана 1848./49. год., о Славенима у Аустрији у опште, о симпатијама за Србију и „Москове” и т. д., што би евентуално, а с обзиром на честе дискретне везе између пашине околине и суседних ц. к. војних команди у Земуну и Петроварадину, могло за њега имати и врло непријатних последица.

Убрзо пошто је тако избегао тугаљивим питањима, аудијенција код паше је завршена:

... „Паша даде Ахмед ефендији неки знак, на што ме овај позва да пођем на разгледање појединих војних установа у граду.

„Паша ме је отпустио исто онако како ме је био примио, седећи и пушећи, али љубазним климањем главом. Ахмед ефендија пак предаде ме неком Турчину, — ако се не варам био је то неки хоџа или дервиш — да ме овај прати при мојој „инспекцији” по дворјави.

О самој посети у војној болници, Капер се изражава врло дискретно. Вели, да је по изласку из града имао да оде на ручак код неке српске породице, па да ближим описом оног што је видео у граду неће ни накнадно да поквари апетит себи и другима. Нарочито, вели, не би, с обзиром на предстојећи изванредни српски ручак, било пристojно, кад би го-
ворно о болничкој кухињи, где су тројица мрких турских низама, окупљени око неког казана, рукама „што годинама остадоше жељне воде” увијали некакве сарме.

Много је, вели благодарније, говорити „о кухињској вештини српског народа, који и у овом погледу, као и у појничком, спада међу прве народе у Европи”.

О овом српском ручку, који је Капера толико одушевио, као још о неким његовим доживљајима и утисцима из тадањег Београда, говорићемо можда другом приликом.

ЈАВНА ГОВОРНИЦА

Милорад Марковић, пуковник у пензији

НАШИ БУЛЕВАРИ

Под рубриком „ЈАВНА ГОВОРНИЦА“, „Општинске Новине“ ће од сада као орган Општине Града Београда пустати све написе, критике и питања из редова грађанства, која се по својој садржини буду односила на комунално-социјалне проблеме наше престонице, а својим тоном имала карактер апсолутне непристраничности и објективне начелности. За објављене написе у ЈАВНОЈ ГОВОРНИЦИ „Општинске Новине“ ће плаћати сто динара од написа. Сви написи морају бити потписани.

Када у рано пролеће наши дрвореди улицама почињу да пупе и да своје путољке развијају у свеже бујно зеленило онда сваки један нас са раширеним плућима и раширеним зеницама посматра ову благодет божју, коју нам наши дрвореди самилостиво пружају, пружају нама, осуђеним да живот проводимо у зидинама београдских палата, које својим величинама заклањају светлост и зрак, тај највећи — дар божји! У тим нашим, београдским дрворедима, који нису толико обилни, буђење природе из зимског сна даје нам импулса, даје нам снаге, да се у свакодневној борби за живот, макар и за моменат пренемо, и да видимо, да поред те борбе за насušни хлеб и трубе реалности постоји нешто што је лепо — идеално лепо, а то је природа.

И ми, који нисмо те среће, да са јавом буђења природе излетимо и сами по вигама на Топчидерском брду и околини Београда, у природу, и који смо те среће, да нас часови рада стриктно везују за канцеларије, магацине и радионице; ми смо благодарни, да од куће да наших пословних просторија, бар за неколико тренутака напајамо очи и плућа зеленилом наших дрвореда.

А кад лети настану несносне врућине, без поветарца, без даха; када ваздух трепери у сијан од сунца, зидина и врелог асфалта — у данима пропске жеге; тада ови исти дрворе-

ди својим гумастиим крунама и лишћем, примајући на себе сажижуће сунчане зраке, општају под том силном жегом своје лишће; али милосрдно праве хлада и заклањају нас јед убиствене жеге и смртоносних сунчаних зрака... Тада, излазећи са рада у подневне жеге и после кратког одмора враћајући се на рад, чежњиво гледамо да се докопамо бар 2—3 корака благотворног хлада, што нам га наши, градски, дрвореди пружају.

Дрвореди су у великим градовима од неограничене благодети. И, уколико се у једном велепраду води културнија комунална политика, утолико се више обраћа пажња на хигијенске услове и утолико се градови увијају у све већа зеленила; те да и иначе тешку градску атмосферу разблаже и учине многољудном становништву живот што сносљивијим.

Али, како је градско становништво саставни део народа и државе у којој је тај град, а из редова становништва бира се управа, која управља комуналном политиком; то је природно, да од карактерних особина становништва, односно народа, зависеће и схватање градских управа, па и извођење комуналне политике.

Иако је наш народ земљораднички, живи у природи, у зеленилу, у шуми и воле природу; не можемо рећи, да је по рођењу, благородан према растињу, као што је благородан према живим створовима. То је потпуно разумљиво. Наш је народ у томе стадијуму културе, и њему треба још доста времена да стигне и прими културне особине народа, који су се развијали у култури — мирним животом, док је наш народ та столећа проводио у борби са варварима — противницима сваке културе.

Београд под Турцима имао је зеленила по баштама и двориштима од воћа. За градске дрвореде нису марили. Међутим, наши стари који су управљали комуналном политиком Београда, још од самог почетка српског обележја, имали су љубави према растињу и

имали су свести за потребом, да се београдске улице украсе дрворедима, и да Београд који није бриљирао у санитарним и хигијенским приликама, бар тим путем помогне.

Први који је показао разумевање у естетском и хигијенском уређењу Београда био је Атанасије Николић, родом из Брестовца у Бачкој — 1803. год. свршио технику у Бечу и око четрдесетих година прошлог столећа прешао у Србију, где је заузимао угледне положаје у Министарству Унутрашњих дела и био поверљива личност Кнеза Михаила. Његовим настојањем засађени су били чувени Теразијски кестенови, и дрвореди испред двора. Он је засадио јабланове у Абациској чаршији и Краљице Наталије улици, затим тополе на Топчидерском друму. Најзад, његово је дело и Топчидер, који је још 1830 године био под баруштинама у трски и рогозу.

После Атанасија Николића није се ништа радило на подизању градских булеvara. Све је пажњу тадање Београдске управе апсорбовао Топчидер, а доцније Калимегдан.

Осамдесетих година прошлог столећа почела је општина да обраћа пажњу на уређење градских улица. Али није било разумевања. Отишло се у крајност. Тадања управа сматрала је за потребно да све улице пошуми, без обзира да ли те улице по својој ширини колотрага и ширини тротоара, дозвољавају подизање дрвореда; тако, да су дрвореди постали сметња саобраћају. Поред тога што избор дрвета није одговарао намени, она није могла услед саобраћаја да се развијају и остала су кржљава; те нити су служила циљу коме су била намењена, нити су била украс градским улицама. Овакви су већином дрвореди на тадањим перифериским улицама Београда — на Енглезовцу и свима улицама Источног и Западног Врачара, као и у Палилули.

Са доцнијим уређењем Београда, Душанова улица и улица Краља Александра, требало је да добију изглед булеvara, и покушало се је, да им се да изглед западноевропских булеvara. Није се успело. И једна и друга улица, остале су са дрворедима закржљалим, искривљеним и ружним, да је услед тога и цео изглед тих двеју улица рогобатан и неукусан.

Заинтересован за узрок неуспеху, обратио сам се једном нашем старом стручњаку из народа и љубитељу украшавања зеленилом наше престонице, и он ми је дао овај одговор:

— Има ту доста узрока. Ја их делим у две групе: у групу која је независна од нас, и у групу која се може отклонити, јер зависи од нас. Највећи непријатељ нашег растиња и наших булеvara јесте географски положај Београда и његова кошава. Други не мањи непријатељ је чувена „Београдска прашина“. Друга група је наша нестручност и незнање, из кога

може да се поређа читав низ узрока. Први човек који нам је делом показао, да Београд може да уђе у ред културних градова био је инжењер Леже. Скверови из Теразијама и стручно булевардизање Кнез Милошеве улице његова су дела. Штета!... Рат је прекинуо ове радове...

— На будућност гледам са пуно оптимизма. Са модерним зидањем Београда: асфалтирањем улица и проширењем водовода, један од природних непријатеља наших булеvara и паркова — „београдска прашина“, побеђена је. Наука и школа пролаћуће срество и за кошаву, а међу првим биће пошумљавање Источног Врачара око Лаудановог Шанца. Што се тиче друге групе узрока, она је у рукама г. Крстића. Не познајем га лично, али његова дела знам, и ценим их. Ако му се буду пружио средства и оставила иницијатива, верујем да ће од Калимегдана направити рај...

Опажања овог стручњака из народа потпуно су тачна и ми можемо по његовим речима да будемо у пуном смислу оптимисте за наше уређење Београда у будућности. Али, поред свега тога, нама је потребан још један елемент: културно васпитање становништва нашег града. Ми смо још далеко од културе становништва великих, западних градова. Ми још немамо оног осећања према растињу, кога имају западни народи. Ми још сматрамо да је растиње без живота, без осећања. И све док, док наше суграђане не васпитамо да буду на том степену културе, да растиње сматрају живим бићем; све док не умети ценити њихов живот и потребу тих бића, која ничу, расту и живе изас ради и ради освежавања нашег здравственог стања. Кад будемо до тог културног схватања дошли, онда ћемо умети и ценити и знати важност и вредност дрвореда и булеvara у нашој престоници.

Не узимајући у обзир варварске и криминалне случаје упроташавања дрвета по престоницима улицама, навешћемо неколико примера бесвесног уништавања.

Зими, кад дрвеће спава, и када је најосетљивије на повреде, редовно се дешава, да приликом истовара цепаница из кола и камиона, немиле се бацају на тротоар и на стабла дрвореда, без обзира, да ли те цепанице ударају о дрво и да ли му чине повреде. Није редак случај, да тако набацане цепанице ређају се до самих грана. И нико, ни власник куће, ни полицијске власти, ништа не реагирају, на ово бесвесно упроташивање дрвореда, за шта је требало да прохује читаве деценије, да се они подигну.

Приликом најновијег калдрмисања Београда коцкастом калдрмом, ово се је исто дешавало, са много тежим последицама. И месецима је то камење кубичирано око уличних дрвореда, гушило и гулило стабла, због чега су многа дрвета страдала.

Имали смо прилике да будемо очевидци,

када момак из једне фирме чији је и капитал и шеф са стране — тресе тепихе и чистаче ногу, лупајући их о младу стабљику, и то у моменту када наилази шеф радње, који то посматра као културал човек, без иједне примедбе.

За време великих снегова, чистачке колоне најрадије своје лопате и грабље отресају о стабла градских дрворада.

Увече, или у рано јутро, када млађи уређују и чисте радње, локале, канцеларије, редовно се прљава вода после прања, или уопште загађена вода сипа на корен стабла, нарочито од како су улице асфалтиране.

Један мој пријатељ жалио ми се, да је баш ових дана био инсултиран од једне групе младића само за то, што је ставио примедбу једноме, да не повија младо стабло уличног дрвореда, око кога су се били окупили.

И оваквих случајева могло би се ређати у бесконачност. Све су то узроци који изазивају сушење појединих стабала у случају јаче повреде, или кржљавост код оних који су мање повређени. Треба да смо свесни, да свака повреда на дрвету изазива болове као и код живих бића, а ови изазивају болести, које ако се комплицирају настаје сушење.

А како су дивни примери људи од културе, људи од саосећаја и благородства. Нећемо узимати примере са Запада, тамо су они редовни и обични, узећемо један пример из наше средине, један пример који је збиља за похвалу, и који је на нас учинио нарочити утицај. Једнога дана иђаше Поенкареовом улицом покојни Влада Матијевић, чувени филантроп и творац нашег „Привредника“. Пред једним младим дрветом у реду дрвореда заустави се, и са пуно бола у души, посматраше

једну грану, коју је вероватно нека некултурна душа преломила до пола, и која уз само стабло висаше. Влада се маши руком за цеп, извади перорез, отвори га, и тешком муком, пропињући се на прсте, дохвати грану, и до самог прелога је одсече. Посматраше је један тренутак, а за тим је бољичиво, као орган каквог живог бића полако спусти на земљу.

Другом једном приликом — бејаше пролеће, јапанске руже поред дворске оgrade набујале са новим ластарима, који вирашу на улици. Покојни Матијевић зауставља се код дворске оgrade и све те ластаре полако и са великим стрпљењем обавија око гвоздених шипака. Колико душевности, колико културе, колико појимања о општој својини и благотворном утицају растинја на велепрадски живот.

Наша комунална политика у погледу булевара, скверова и паркова у добрим је рукама; али би наша жеља ипак била, да у избору дрвета преовлађују багрени и липа, који би нас својим заносним мирисом блажили и освежавали у мајским и јунским вечерима.

Завршујући овај наш чланак, кога написасмо у најбољој намери, имамо једну само жељу: За нас који силазимо низ степенице живота, чије срце није још оплеменено, и који немамо осећаја према биљу и растинју, за нас неоправимо — поштрите законске мере, јер ће нас само оне одржавати на културном нивоу садашњице.

Ми прелазимо у прошлост, у историју. Али зато посветимо сву нашу бригу садашњости и будућности. Васпитајмо нашу омладину. Уписујмо нашу децу у друштва за заштиту биља и растинја. Нека се облагорођавају, нека се оплеменеју, те да бар наши нараштаји уђу у ред културних народа.

Комуналне занимљивости

ГРАДСКА ЦЕНТРАЛНА КЊИЖНИЦА У ЗАГРЕБУ

Градски начелник Д-р Стјепан Сркул издао је ових дана декрет, којим је у претседништву градског начелства основана Централна књижница за све одсеке и уреде градског начелства. У књижници ће се у првом реду прикупљати закони и сва стручна литература, коју мора пратити чиновник савремене комуне, која је собом донела читав низ нових проблема. Осим градском чиновништву, ова књижница има служити и градским заступницима, а временом ће бити дозвољена употреба књижнице свим грађанима, који се баве комуналним питањима.

АКЦИЈА ЗА СПОМЕНИК КРАЉУ ПЕТРУ ОСЛОБОДИОЦУ У ЗАГРЕБУ

Износ да сад прикупљених прилога за подизање споменика Краљу Петру Ослободиоцу у Загребу био је при крају прве недеље фебруара о. год. прешао је један милион динара.

ПРОШИРЕЊЕ ТРОШАРИНСКОГ РЕЈОНА У СКОПЉУ

Суд Општине Града Скопља, сходно одредбама чл. 94. Закона о Општинама, приступа ових дана проширењу трошаринског рејона града Скопља, а да би исти довела у склад са садашњим стварним приликама средишта Вардарске Бановине, које се у току последњих година силно проширило.

НАПРЕДАК СУШАЧКЕ ГРАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

Ових дана поднет је сушачком општинском одбору извештај о раду сушачке Градске Штедионице. Из тога извештаја може да се види, да је ова општинска установа врло лепо напредовала у току минуле 1929. год. То се може видети и на следећим података о раду Градске Штедионице у 1929. години, упоређених са одговарајућим подацима за 1928. годину:

	1929. г.	1928. г.
	динара:	
Стање благајне на дан 31. дец.	866.962	183.099
Промет благајне за целу год.	199.555.011	119.598.335
Улози на књижице 31. XII.	9.551.161	5.906.722
Улози на тек. рачуне 31. XII.	11.229.720	8.170.370
Менице 31. XII.	3.966.640	2.425.150
Дужници по тек. рач. 31. XII.	4.947.150	2.015.450

Као што се види, укупно стање улога — на књижице и на текуће рачуне износило је на дан 31. де-

цембра 1929. год. 20.780.881 дин., те је у савишењу са стањем 31. децембра 1928. год. порасло за 6.703.790 динара.

У току прва два месеца 1930. године уложи код сушачке Градске Штедионице порасли су за нових 1.500.000 динара. С обзиром на овакав нагли одзив улагача, који сведочи о општем поверењу што га је успео стећи овај општински новчани завод, сушачка Градска Штедионица ће још у току ове године почети са давањем и дугорочних зајмова. Исто ће тако у току текуће 1930. године приступити подизању властите зграде, која ће представљати нов украс убог града Сушака.

ГРАД ЗАГРЕБ ЗА РАЗВОЈ ИНДУСТРИЈЕ

Пре кратког времена одржана је у загребачком градском поглаварству конференција шефова одељења тога поглаварства, на којој је решавано о новим мерама, које би се могле предузети, односно о уступцима, који би се могли учинити у сврху подупирања оснивања нових индустријских предузећа на земљишту града Загреба. Решено је да сви одељења израде писмене експозеје о уступцима, што би их сваки од њих могао учинити у кругу своје надлежности, н. пр. финансијски одељак у погледу ослобођења од појединих такса, пољопривредни одељак у погледу уступања земљишта и т. д.

СПЛИТСКИ ОПШТИНСКИ БУЏЕТ

Буџет општине града Сплита, чија се дискусија у финансијској секцији општинског одбора ових дана завршава, износи око 30.000.000.— динара. Независно од инвестиција, које ће се извршити из средстава зајма, овај буџет предвиђа неколико мањих инвестиција, које ће се извршити из редовних буџетских средстава.

УРЕДБА О СПАЈАЊУ НОВОГ САДА И ПЕТРОВАРАДИНА

Градском Савету Града Новог Сада достављена је уредба Претседника Министарског Савета о спајању градова Новог Сада и Петроварадина. Главне одредбе ове уредбе јесу следеће:

1.) Општина града Петроварадина престаје постојати као посебна управа оди. самоуправна јединица и спаја се са општином града Новог Сада, на коју прелазе сва права и дужности општине града Петроварадина;

2.) Лица која су на дан 12. октобра 1929. год.

имала завичајно право у Петроварадину, самим тим стичу завичајно право у граду Новом Саду;

3.) Бан Дунавске Бановине одмах по ступању на снагу ове уредбе извршиће потребне измене у представништву града Новог Сада;

4.) Представништво општине града Новог Сада може статутима својим одредити, да извесна добра и установе служе искључиво становништву рејона досадашњег града Петроварадина, односно лицима, која су до сад била завичајна у Петроварадину, као што се истим путем могу тим лицима дати и друге олакшице.

Доношењем ове уредбе, која прецизира начин извршења закона о спајању Петроварадина и Новог Сада омогућено је и доношење буџета сад знатно проширеног града Новог Сада, а са којим се до сад чекало због коначног извршења тога спајања двају суседних градова.

РАДОВИ САРАЈЕВСКЕ ОПШТИНЕ

Сарајевска општинска управа почеће ових дана са радовима на асфалтирању Краља Петра улице. Пројектирани радови на асфалтирању пак Војводе Степе Обале и на регулсању улице Краља Александра одложени су за догодине, с обзиром на извршене редуције у нацрту буџета, који је у главном сведен на прошлогодишњи његов износ.

ПРАШКА ОПШТИНСКА УПРАВА ВРШИ ПОКУШАЈЕ СА БЕЗДИМНИМ ГОРИВОМ

При прашкој општинској управи постоји нарочито одељење, које проучава и предлаже мере за заштиту

града од прекомерног дима. Стручњаци овог одељења конструисали су до сад два типа нарочитих пећи за ложење петролејом и бензином, а код којих је развијање дима минимално. Прве пробе су дале задовољавајуће резултате. Нове пећи су лаке и јефтине. По коначно завршеним пробама, речено градско одељење намерава предузети одлучну пропаганду у корист ширења употребе тих својих пећи.

СТРАНЦИ У БЕРЛИНУ

Од три највећа града у Европи (Лондон, Париз, Берлин), Берлин изгледа да има највећи број страних држављана, рачунајући при том само оне странце, којима је Берлин стално боравиште. У погледу самог промета странаца пак, т. ј. броја странаца, који дуже или краће време пробаве у тим градовима, Лондон и Париз су изнад Берлина.

У Берлину, од 4 и по милиона сталних становника, 150.000 су страни држављани, који стално живе у Берлину.

По држављанству најјаче су међу овим странцима у Берлину заступљени држављани:

пољски	око 28.000
аустријски	„ 25.000
чехословачки	„ 17.000
руски	„ 12.000

По народности су међутим ти странци великим делом Немци, т. ј. без мало сви аустријски држављани, велики део чехословачких држављана (и ако у Берлину живи и велики број Чеха и Словака) и извесан део пољских и руских држављана.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад Општинског Одбора****ЗАПИСНИК**

IV — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 21. фебруара 1930. год.
у 6 часова по подне.

Председавао Претседник, г. Милош Савчић.

Деловођа, г. Божидар Павловић.

Потпредседници г. г.: др. Милослав Стојадиновић и Војислав Зајина.

Од одборника били су г. г.: Мих. Л. Ђурић, Драг. Матејић, др. Драг. Ђ. Новаковић, Шемајо де Мајо, Ђура Бајаловић, др. Страшимир Љ. Милетић, Дим. Станчуловић, Негослав Илић, Милован Ј. Матић, Б. Ј. Антонијевић, Триф. Јовановић, др. Б. Тијаде, Свет. Гођевац, Тјеш. Старчевић, Јован Дравић, А. Фирт, др. Милорад Недељковић, Н. Ђорђевић, др. Лазар Генчић, инж. Јоз. Мисирлић, Петар М. Гребенац, К. Гиновић, Р. Живковић, Драг. К. Милошевић, Влад. К. Петровић, др. Мића Анић, др. Љуб. Стојановић, Т. Здравковић, М. М. Стојановић, Милош П. Радојловић, Ст. К. Трпковић, Х. М. Ребац, инж. К. Букавац, др. Драг. Аранђеловић, Јосиф Фрид.

1.

Прочитан је записник прошле седнице, а затим акт Г. Министра Унутрашњих Послова од 13. фебруара 1930. год. IV Бр. 170, којим задржава од извршења одлуке одбора Општине Београдске донесене на седници од 24. јануара тек. год. шод 7./О.Бр. 1389 и 1481 о давању концесија за истицање реклама на трамвајима, јер су исте противне закону из разлога што за давање ове концесије нису претходно прописани услови и расписана лицитација.

За овим је записник примљен.

2.

Код тачке саопштења узео је реч г. др. Букић Тијаде у једном краћем говору велича успону на пок. др. Адолфа Кестера, посланика Немачке на нашем Двору, и истиче велики губитак, који је његовом смрћу претрпео наш народ и наша престоница. Одбор устајући одаје пошту пок. др. Кестеру, узвицима: Слава му!

Претседник г. Савчић обавештава одбор да се опростио у име Београда са пок. др. Кестером и том приликом изјавио да ће једној од Београдских улица дати његово име.

На предлог Суда О.Бр. 4619 Одбор је једногласно

РЕШИО:

Да се у знак трајног сећања на скоро преминулог пуномоћног министра Немачке републике, др. Адолфа Кестера, једној од Београдских улица да његово име.

Улица Краља Милутина, од улице Крунске до улице Краља Александра од данас ће се звати улица Д-р Кестера.

3.

Потпредседник г. др. Стојадиновић обавештава Одбор да је комисија прегледала регулациони план Дедиња па моли Одбор да тако прегледа и предложени регулациони план прими.

За овим је Одбор на предлог Суда О.Бр. 4314

РЕШИО:

Да се усвоји регулациони план Дедиња и околине, као што је изнето у предлогу Техничке Дирекције, а у смислу Закона о атару Општине града Београда од 2. октобра 1929. год.

4.

Код тачке дневног реда — Уговор о преносу репарационог материјала, Потпредседник г. Зајина дао је образложење, а одборник г. Негослав Илић изјавио је да би Општина то требала да врши у својој режији јер би радници дошли до бољих надница, а Општина би прошла јевтиније.

За овим је Одбор на предлог Суда О.Бр. 4460

РЕШИО:

Да усваја комисијски извештај о лицитацији за локални пренос општинске репарационе робе, одржане на дан 15. фебруара 1930. год. и да се уступи:

1. — Превозницима Божидару Милојковићу и Петру Стојковићу из Београда пренос водоводних гвоздених цеви и делова по ценама: за утовар са истоваром по 8.— динара од тоне; за превоз од Шест Топола до општинске Пробирнице по 39.50 динара од тоне; слагање материјала на Пробирници по 7.— динара од тоне.

2. — Превознику Луки Лукићу из Београда пренос керамичких цеви и делова за канализацију, по ценама: за утовар са истоваром по 8.— динара од тоне; превоз од места утовара до слагалишта, које одреди Канализациони Одсек према условима лицитације, по 52.— динара од тоне; слагање на слагалишту по 4.— динара од тоне.

Поменути превозници имају пре склапања уговора поднети протоколације својих радњи за пренос робе.

Овлашћује се Суд да са превозницима склопи уговор саобразно условима лицитације и предлогу комисије.

Потребан кредит у суми од 600.000.— динара исплатити привремено до доношења новог буџета за 1930. год.

5.

Код тачке дневног реда — Осигуравање керамичких цеви противу ломљења — Потпредседник г. Зајина обавештава одбор да постоје свега две понуде, и то: Друштва „Шумадије“, које за осигурање тражи 213.210.— динара и Друштва „Југославија“, које за исто осигурање тражи суму од 112.167.— динара.

За овим је Одбор на предлог Суда О.Бр. 4554

РЕШИО:

Да се усвоји понуда Осигуравајућег Друштва „Југославија“ о осигурању керамичких цеви у вредности од динара 18.000.000.— противу ломљења на путу од Пасаве до Београда, а по премијској стоји 5½%, што укупно износи динара 112.167.— Ако би укупна вредност керамичких цеви била већа то ће се премија процентуално повисити.

Овлашћује се Суд да о овом осигурању склопи уговор са Осигуравајућим Друштвом „Југославија“.

6.

Код тачке дневног реда — Предлог нове трошаринске тарифе — Потпредседник г. Д-р М. Стојадиновић у име Суда је учинио ову изјаву:

У вези ранијих изјава и дискусија вођених у општинском одбору о трошаринској тарифи, дошла су у јавност до нежељеног изражаја и мишљења појединаца, као да је Г. Министар финансија повећавао трошаринске ставове на брашно и намирнице. Услед нетачне обавештености појединаца, добрим делом проузрокована је непотпуношћу самих новинарских извештаја, створена извесна забуна о овом питању.

Као што је утврђено на седницама општинског одбора, предлог за увођење трошарине на брашно није дошао од Г. Министра финансија, него је потекао од Суда и одбора, који су видећи да се умањују приходи услед смањења прихода на алкохол, а немају моментално другог излаза ради покрића увеличаних општинских расхода, сматрали су за потребно да Г. Министру предложе и увођење трошарине на брашно. Г. Министар финансија нити је предложио увођење овога дела тарифе нити је повећао трошаринске ставове на брашно, што Суд овим пред одбором поново констатује. Шта више, Г. Министар финансија је снижио ставове на брашно тако, да је код белог брашна од предложених 25.— динара спустио на 20.— динара.

Суд сматра за дужност да ово лојално пред одбором призна, с обзиром на пажњу коју дугујемо Г. Министру финансија због његове сталне предусретљивости, верујући тако исто да ће та пажња бити указана Оп-

штини и код предстојећег одобравања буџета и нове трошаринске тарифе.

За овим даје обавештење одбору о раду комисије одборника за преглед трошаринске тарифе, која је донела закључак да се предложи одбору да се усвоји предложена трошаринска тарифа и Уредба, пошто она у далеко мањој мери оптерећује народне слојеве него претходна, а при том обезбеђује Општини потребан приход.

Одборник г. Јован Дравић, објашњава због чега је у комисији одвојено мишљење, наглашавајући да би трошаринску тарифу требало дискутовати упоредо са новим буџетом, и да се та тарифа повећа само у онолико, колика је стварна потреба да се буџет уравино тежи.

Одборник г. Негослав Илић такође објашњава због чега је противан увођењу нових намета и истиче да је живот у Београду у 1929. год. према 1924. год. поскупио за 16.6%, да су зараде Београђана, који живе од зараде мање 23%, а да је нова тарифа већа за 15%.

Одборник г. д-р Милорад Недељковић истиче да тарифа мора бити примљена у пленуму одбора, због чега је противан избору нове комисије, после чијег прегледа би нова трошаринска тарифа имала бити упућена надзорној власти на одобрење. Тарифу треба при мити према предлогу комисије, па кад она буде позната заинтересовани ће подносити пред ставке и те представке можемо дати једној комисији да их проучи, и да поднесе предлог одбору за евентуалну поправку појединих ставова.

Одборник г. Милован Матић каже да се према овако израженој тарифи не може унапред знати њен финансијски ефекат као ни да ли одговара потребама потрошача и потребама привреде Београда. Њу би требало из основа проучити и зато би је требало по могућству отштампати, како би сваки одборник могао са њом да се упозна.

Одборници г. г. Милан Стојановић и Петар Гребенац предлажу: први, да се тарифа дискутује став по став на 2—3 конференције одбора; други, да се изабере нова комисија од десет одборника, којима одбор треба да да овлашћење, да се пошаље надзорној власти и да не мора долазити опет пред одбор.

Одборник г. д-р Драгољуб Новаковић предлаже да се ова тарифа прими, а у току од три месеца кад она покаже своје дејство да се у њој измени оно што буде тешко.

Председник г. Савић каже да је технички немогуће у целом одбору вршити измене појединих ставова, јер би онда при сваком смањењу на једној страни требало тражити накнаде на другој. Таквим би се радом изменили принципи на којима је тарифа израђена. Ако ефекат тарифе буде толики, да се поједини ставови могу смањити, онда ћемо те ставове

смањивати. Али ми морамо имати један ефекат ради буџетирања и финансирања целе Општине, зато је потребно да се предложена тарифа прими.

У овој дискусији учествовали су још г. г. Алберт Фирт, д-р Драгољуб Аранђеловић и Крста Гинових, па је одбор на предлог Суда О.Бр. 4603

РЕШИО:

Да се у начелу усвоји од стране Суда предложена нова трошаринска тарифа и Уредба, пошто она према комисијском извештају у далеко мањој мери оптерећује народне слојеве него претходна, а у исто време применом одређених економских начела, фаворизује занате, трговину и индустрију, обезбеђујући при том Општини потребне приходе.

Суд је дужан сазвати конференцију одборника за 24. фебруар те да се тарифа детаљно по ставовима проучи и по том коначно усвоји.

7.

На предлог Суда О.Бр. 3904 Одбор је

РЕШИО:

Да се за потребе Управе Водовода набави по најповољнијој цени за целу 1930. год. и то:

1 вагон (10.000 кгр.) амонијачке соде од Кемичке Творане „Мосте“ по цени од 2.70 динара од 1 кгр.

1 вагон (10.000 кгр.) адонијачке соде од Босанске Солвај Творнице у Лукавцу — Босва, по цени од 207.50 динара за 100 кгр.

Течни хлор од Босанског Дионичког Друштва за електрику у Јајцу по цени од 6.50 динара од 1 кгр.

Набавка течног хлора да се набавља у количинама према потреби.

Овај издатак има пасти на терет партије 30/7.

8.

На предлог Суда О.Бр. 4559 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји извештај комисије за преглед завршног рачуна за 1928. год. и да се према истом тај завршни рачун огласи за тачан и исправан.

Овлашћује се Суд да у границама могућности поступи по примедбама комисије од тач. 1—17.

9.

На предлог Суда О.Бр. 4558 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји извештај комисије по питању повраћаја улога из Пензионог фонда и да се:

1. — Решење Управе Пензионог Фонда Бр. 73 од 17.VII 1929. год. по предмету тражења повраћаја улога Ђорђа Мартиновића поништи, и да се молиоцу Ђорђу допусти да у смислу става 2. чл. 8. Правилника може и

даље улагати у Пензиони Фонд, ради обезбеђења пензије својој породици.

2. — Решење Управе Пензионог Фонда Бр. 114 од 20. IX. 1929. год. по предмету тражења повраћаја улога Драгутина Ранковићу, бив. деговође општинског суда, оснажи, пошто он није био контрактуални чиновник, те према томе нема места примени чл. 6. Правилника.

10.

На предлог Суда О.Бр. 3499 Одбор је

РЕШИО:

Да се за потребе Саобраћајног Одељења Управе Града Београда задржи и на даље зграда масе поч. Николе Николића у Јуновића ул. бр. 13, с тим да закуп траје до 1. маја 1930. год. са месечном киријом од 7.500.— динара и отказом месец дана унапред.

Ово решење важи од 1. јануара 1930. год.

11.

На предлог Суда О. Бр. 3182 Одбор је

РЕШИО:

Да одељак Општине Града Београда на Чукарици остане и даље у досадањој згради Љубомира Ђорђевића, све док за то буде потреба, са месечном киријом од 1.400.— динара почев од 1. фебруара 1930. године, која се има исплаћивати сваког месеца у напред.

12.

На предлог Суда О.Бр. 4556 Одбор је

РЕШИО:

Да се породици проф. Ашика, саветника Скадарске Митрополије и бив. Министра Албаније, уступи бесплатно једна већа гробница у 15. парцели на гробљу у Београду.

13.

На предлог Суда О.Бр. 4557 Одбор је

РЕШИО:

Да се породици поч. Велимира К. Поповића, пешадијског пуковника у пензији — инвалида, уступи бесплатно једна мала гробница на гробљу у Београду.

14.

Код тачке дневног реда — Уступање израде камдрме на кредит Општем Грађевинском А. Д. — повела се дискусија у којој су учествовали: г. г. В. Зађина, Благоје Антонијевић, Клементије Букавац, Милован Матић, д-р Милослав Стојадиновић, д-р Страшимир Милетић, Јован Мисирлић, па је на предлог Суда О.Бр. 4528 Одбор Већином гласова (против г. д-р Драг. Новаковића),

РЕШИО:

Да се у циљу повећања количине радова предвиђене чл. 1. уговора, који је закључен 31. августа 1929. год. између Општине Београдске и Предузеће Опште Грађевинско А. Д. закључи допуна тога уговора под следећим условима:

1. — Да се радови из суме из чл. 1. уговора повећају и то:

- а.) Коловоз од ваљаног асфалта за 52.000 м²
 б.) Коловоз од ситних коцака за 20.000 м²
 в.) асфалтни тротоари за 52.000 м²
 г.) Водоводни радови за 1.300.000 дина.
 д.) Канализациони радови за 1.900.000 „
 Ђ.) Финансирање набавке пивич-
 њака и ситне коцке за 4.000.000 „

с тим да вредност свих ових радова под а., б., в., г., и д. не пређе суму од 27.000.000.— динара укључујући припадајући интерес, тако да вредност радова по уговору од 31. августа 1929. год. заједно са овом допуном не пређе суму од 45,0 + 27,0 = 72,0 милиона динара.

2. — Да општина Београдска исплати Предузећу Опште Грађевинском А. Д. бонове или менице сходно чл. 9. уговора тако да 31. децембра 1932. год. плаћа 7.000.000.— динара плус припадајући интерес, тако да до тога рока буде исплаћено по првобитном уговору цела сума од 45.000.000.— динара у коју је суму ушао и интерес до тога рока. За вишак вредности радова по допуни уговора у суми од 27.000.000.— динара издаваће Општина Београдска Општем Грађевинском А. Д. бонове или менице, који ће бити плативи и то: прва рата у суми од 6.000.000.— динара плус припадајући интерес 15. септембра 1933. год., друга рата у суми од 6.000.000.— динара плус припадајући интерес 21. децембра 1933. год., трећа рата у суми од 6.000.000.— динара плус припадајући интерес 15. септембра 1934. год., а остатак потраживања по боновима или меницама са интересом 31. децембра 1934. год.

3. — Да је Предузеће Опште Грађевинско А. Д. дужно овај продужени програм извршити до краја 1931. године, и да ће му Општина тога ради предавати у израду сваког радног месеца бар 10.000 м² коловоза место 8.000 м² колико је чл. 5. уговора предвиђено.

4. — Да је Општина власна издате бонове или менице платити и пре рокова предвиђених у тач. 2. овог решења, у ком ће се случају одбити Општем Грађевинском А. Д. интерес урачунат у бонове или менице за време за које је бон или меница раније исплаћена.

5. — Да се поред улица из програма по одлуци одбора А.Бр. 20259 од 13. септембра 1929. год. калдрмашу још и следеће улице:

1. Цара Лазара	од Краља Петра	до Вука Караџића
2. Тргачка	Кл. Михајлове	Цара Лазара
3. Ускочка	Кл. Михајлове	Цара Лазара
4. Цара Уроша	Кл. Михајлове	Узуи Миркове
5. Јакшићева	Кл. Михајлове	Обилић. Веша
6. Рајићева	Грачаничке	Узуи Миркове
7. Космајска	Сремске	Поп Лукине
8. Симића	Вишњићеве	Позоришне
9. Кондина	Косовске	Битољске
10. Битољска	Таковске	Владетине
11. Душанова	Кл. Љубице	Петњске
12. Видинска	Цетинске	Таковске
13. Ратарска	Таковске	Александрове
14. Раденичка	Новосадске	Видинске
15. Мајке Јевросиме	Таковске	Кондине

16. Делитрадска	Немањине	Мил. Поперца
17. Југ. Богданова	Зеленог Веша	Босанске
18. Црногорска	Босанске	Карађорђево
19. Бранкова	Зеленог Веша	Поп Лукине
20. Босанска	Балканске	Црногорске

6. — Да за ову допуну уговора у осталом важе све одредбе уговора од 31. августа 1929. године.

7. — Да Суд Општине закључи допуну уговора према овом решењу одбора.

15.

На предлог Суда О.Бр. 4601 Одбор је

РЕШИО:

Да се за утврђивање услова под којима би се могло уступити општинско земљиште на углу старе Тетовске и Босанске улице Удружењу Југословенских Инжењера — Секцији Београд — за изградњу дома изабере једна комисија одборника у коју ће да уђу г. г.: Драгиша Матејић, Петар Гребенац, д-р Букић Пијаде.

Комисија ће поднети Суду свој извештај.

16.

Код тачке дневног реда — Уступање земљишта Удружењу Јужно-Србијанаца — истакао је потребе одборник г. Ставра Трковић, због којих треба уступити потребно земљиште за подизање дома у коме би Јужно-Србијанци који долазе у Београд ради печалбе нашли моралне и материјалне потребе.

За овим је Одбор на предлог Суда О.Бр. 4604

РЕШИО:

Да се Друштву Јужно-Србијанаца уступи општинско земљиште у Млетачкој улици у површини око 1.200 м² на уживање за 25 година под овим условима:

1. — Друштво је дужно да на томе земљишту отпочне подизање зграде најдаље у року од године дана, па од тада за годину дана да заврши грађење; не учини ли се ништа у томе року Општина ће са тим земљиштем даље располагати. Зграда мора одговарати намењеном циљу означеном у правилима друштвеним и његовој молби. План зграде поред Грађевинског Одбора поднеће се на одобрење и Општинском Суду.

2. — Друштво ће почети уживати дато му земљиште од дана када удари темеље грађевине и исту доврши па све до горњег рока, док зграда коју подигне служи хуманим циљевима друштва. Друштво је власно да повећава грађевину или подиже нову, која не сме бити мања од првобитне. Општина има право да контролише употребу зграде на наведени циљ.

3. — Друштво може земљиште задужити само код Државне Хипотекарне Банке или Општинске Штедионице чају ће интабулацију Општина одобрити тек кад зграда буде подигнута. Никакво друго задужење Општина неће одобрити.

4. — У случају да друштво ликвидира или да престане дотичну грађевину употребљавати на наведени циљ, Општина ће с прегледом у својину без икакве накнаде, по Општина може исту дати каквом друштву кое би се образовало са истим циљем.

5. — Ако се према плану грађевине покаже да је земљиште веће по што је потребно, Општина задржава право да тај вишак уступи каквој другој хуманој установи.

6. — Порез на земљиште, ако га буде, плаћаће Општина. Ако друштво не би уредно отплаћивало дуг и одговарало осталим обавезама, Општина је власна да грађевину делимиче или у целини предузме и да обезбеди правилну исплату обавеза.

7. — По истеку горњег рока право уживања продужиће се и даље ако дотична установа буде на савременој висини, о чему ће тадањи Општински одбор решавати. Ако право уживања не буде продужено, земљиште припада Општини, која ће примити и још не исплаћене дугове код Државне Хипотекарне Банке односно Општинске Штедионице.

8. — Друштво ће за уступљено му земљиште плаћати годишњу закупнину у износу од 100 динара тако, да је дужно ту суму доплатити у првој половини дотичне године.

17.

На предлог Суда О.Бр. 4553 Одбор је

РЕШИО:

Да се проучавање молби за помиловање и доношење одлука по њима изабере једна комисија одборника, у коју Суд предлаже г. г.: д-р Мићу Анића, Шемаја де Маја и Петра Гребенаца.

Овлашћује се Суд да донете одлуке ове комисије достави Министарству Правде.

18.

На предлог Суда О.Бр. 3301 Одбор је

РЕШИО:

Да се Милану Станојевићу, бив. раднику Управе Водовода одреди стална помоћ од 700.— динара месечно, рачунајући, од 5. октобра 1929. год. Овај издатак има пасти на терет буџетских партија и позиција предвиђених за издавање помоћи.

19.

На предлог Суда О.Бр. 4602 Одбор је

РЕШИО:

Да се изабере једна комисија одборника, која ће заједно са Судом проучити питање неисплаћених рачуна, као и да ли исте треба исплатити Друштву А. Е. Г. и осталима, за материјал каблове набављене за потребе Дирекције Трамваја и Осветлења у годинама 1925., 26., 27. и 28., за које набавке не постоје решења Суда.

У ову комисију да уђу одборници г. г.: Петар Гребенац, Ђура Бајаловић, д-р Стра-

шимир Милетић, Јован Мизирлић и д-р Мића Анић.

Комисија ће по свршеном раду поднети свој извештај.

20.

Код тачке дневног реда — Закуп локала на Цветном Тргу — развила се дискусија у којој су учествовали г. г.: Крста Гиновић, д-р М. Стојадиновић, Алберт Фирт, па је на предлог Суда О.Бр. 4555 Одбор

РЕШИО:

Да се изабере једна комисија одборника, која ће проучити питање о закупним ценама локала на свима пијацама, као и у опште питање о пијацама, о чему ће поднети Суду и Одбору свој извештај и предлог. У ову комисију да уђу одборници: г. г. Петар Гребенац, д-р Лазар Генчић, Триша Јовановић, Јован Мизирлић, Крста Гиновић и Благоје Антонијевић.

21.

На предлог Суда О.Бр. 4679 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се усвоји предложена измена генералног плана продужења Франкопанове улице, с тим да ново просечена улица на томе месту буде широка 19 метара.

2. — Да се у вези са овом изменом регулације затвори пројектовани Булевар Св. Марка, предвиђен генералним планом у ширини од 50 метара.

3. — Да се допусти изградња новог храма Св. Марка на месту у пресеку осовина Косовске и Франкопанове улице, а према линији означеној плавом бојом у приложеном плану.

4. — Да је Црква Св. Марка дужна бесплатно уступити Општини цео појас свога земљишта из Таковске улице, која се према генералном плану од 14.90 метара проширује на 22 метара.

22.

На предлог Суда О.Бр. 4168 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји парцеларни план земљишта уступљеног Задрузи Државних и Самоуправних Службеника на месту више вождовачке Школе а између Павине улице и новог Авалског друма, као и да се одобри регулациони план тога земљишта израђен од стране Техничке Дирекције у погледу повучених саобраћајних улица и извршене парцелације, с тим да се изградња има вршити по грађевинским прописима са положајем зграда као што се предвиђа у парцеларном плану. При изградњи имају се све пројектоване улице планирати и оспособити са правилно подизање зграда.

23.

На предлог Суда О.Бр. 4650 Одбор је

РЕШИО:

Да се дозволи парцелисање имања на-

следника поч. Петра Видаковића и Браће З. Поповића, код места званог „Проклет“ према приложеном израђеном парцеларном плану, под овим условима:

1. — Да су наследници дужни претходно пренети на Општину града Београда бесплатно тапије свих у плану пројектованих улица и скверова.

2. — Да су дужни извести о свом трошку нивелацију свих улица и скверова, према нивелети коју ће одредити Катастарски Одсек Општине Београдске.

24.

На предлог Суда О.Бр. 3905 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји протокол колаудације извршених радова на довршењу магацинске зграде Дирекције Трамваја и Осветљења и исплати по окончању рачуна колаудир. извештаја сума од 76.501,98 динара и поврати допунска кауција Техничком Предузећу П. Штрунк и Св. Соколовић.

Овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветљења парт. 9/2

25.

На предлог Суда О.Бр. 3471 Одбор је

Да се усвоји протокол колаудирајуће комисије о пријему свршених радова на зидању општинских станова на Топчидерском Брду више Топовских шума, одобри накнадни кредит у суми од 35.953,42 динара по извештају колаудирајуће комисије и поврати допунска кауција предузећу „Неимар“.

Издатак пада на терет швајцарског зајма од 26.000.000.— франака, тач. 7.

26.

На предлог Суда О.Бр. 4226 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о пријему извршених радова инсталације централног парног грејања у згради Техничке Дирекције Општине Београдске, као и поврати основна кауција предузимачу г. Борису Мухину.

27.

Код тачке — Експропријације и апропријације — Одбор је

РЕШИО:

1. — На предлог Суда О.Бр. 4395

„Да се изврше све експропријације на Дедињском путу од Болнице Женских Лекара

до рунделе, а по регулативама уцртаним у ситуацији предвиђеној за извршење Дедињског пута. Ове експропријације да се изврше у смислу чл. 9. Закона о атару Општине града Београда. За општинске процениоце одређују се г. г. Милан Дилбер, инспектор мин. Финансија и Павле Алексић, инжењер“.

2. — На предлог суда О.Бр. 4396.

„Да се експроприше део земљишта са постојећим зградама од имања Друштва Црвеног Крста из Карађорђевој улици, ради подизања угоститељнице а за рачун концесионара, путем комисијске процене. За општинске процениоце одређују се г. г. Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија и Павле Алексић, инжењер“.

3. — Да се за експроприсани део имања г. Самуила Мандила у Александровој улици бр. 93 плати једна трећина површине експроприсаног дела по 400.— динара од квадратног метра, а остатак да уступи бесплатно. Преносну таксу да сноси сопственик“.

4. — На предлог Суда О.Бр. 4398

„Да се изврши апропријација дела земљишта Р. Ф. О. Б. имања Мирка Милутиновића у Милешевској улици у површини од 38 м² по цени од 450.— динара по метру квадратном. Преносну таксу да сноси купац“.

На предлог Суда О.Бр. 4399

„Да се одборска одлука од 7. фебруара 1930. год. о експропријацији земљишта за потребе Управе Водовода ради подизања резервоара на Дедињу прошири и на имање г-ђе Јелене М. Сокић, у величини 1493,80 м²“.

6. — На предлог Суда О. Бр. 4400

„Да се усвоји записник проценитељске комисије за експропријацију имања Браће Боггића у Гундулићевој ул. бр. 8 ради проширења исте“.

„Да се изврши експропријација дела имања масе Петра Николића у Гундулићевој ул. бр. 10 путем законске комисијске процене. За општинске процениоце одређују се г. г. Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија и Павле Алексић, инжењер.“

Седница је закључена у 9.30 часова у вече.

Деловођа,
Бож. Л. Павловић, с. р.

Претседник
Београдске Општине,
Милош Савчић, с. р.

7.

На предлог Суда О.Бр. 5481 Одбор је

РЕШИО:

Да се лифериција разнот материјала за сва одељења Општине Београдске уступи следећим фирмама:

Фирма Спира Гребенаревић за	динара 23.446.—
„ М. Ј. Стојановић за	13.621.—
„ Д. Штајнер за	9.324.50

8.

На предлог Суда О.Бр. 6010 Одбор је

РЕШИО:

Да се од фирме Крижик — Праг набави 900 комада струјомера трофазног типа за укупну суму од ч. к. 292.210.— односно динара 322.757.—

Овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за 1930. годину, парт. 9. поз. 1.

9.

На предлог Суда О.Бр. 6007 Одбор је

РЕШИО:

Да се одобри набавка 12 комада трансформатора од фирме: Свенска Електромеханиска Индустија Еболагет и одобри кредит од динара 116.178.40.

Овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за 1930. годину, парт. 9. поз. 1.

10.

На предлог Суда О.Бр. 6009 Одбор је

РЕШИО:

Да се изврши набавка каблова за потребе Дирекције Трамваја и Осветлења од најповољнијих понуђача на лицитацији од 10. I. 1930. год. и то од следећих фирми:

Од Шкодиних завода за суму од	динара 1.149.876.—
„ Трефилери Ламиноар Ди Хавр	161.880.—
„ Кабел Верке Ројдт А. Г.	28.720.—
„ Крижик	13.000.—
„ Норис	16.650.—

Укупно Динара 1.370.126.—

Овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за 1930. годину, парт. 9. поз. 1.

11.

На предлог Суда О.Бр. 4841 и 4842 Одбор је

РЕШИО:

Да се расходују угинули коњи под Бр. 68, 220 и 192.

12.

Код тач. дневног реда: Измена регулације Призренске улице одборници г. г. Милош Радојловић и Д-р Драгољуб Аранђеловић тражили су да се решавање овога питања од-

ложи пошто налазе да нису довољно обавештени о њему.

Одборници г. г. Јован Мисирлић, Бранко Поповић, Петар Гребенац, Д-р Страшимир Милетић у својим говорима изнели су разлоге због којих одбор треба да прими предлог Суда о измени регулације Призренске улице.

За овим је Одбор на предлог Суда О.Бр. 5274 већином гласова (против четири)

РЕШИО:

Да се усвоји предложена измена регулације Призренске улице у правој линији на целој својој дужини, као што је у плановима означено плавом бојом.

13.

На предлог Суда О.Бр. 5203 Одбор је

РЕШИО:

Да се одреди стална месечна помоћ бив. службеницима Дирекције Трамваја и Осветлења и то: Јовану Штауту 600.— дин. месечно, Живојину Милетићу 600.— дин. месечно и Обраду Чудановићу 1.000.— дин. месечно, пошто су услед старости неспособни за даље вршење службе, с тим да им се ова помоћ има исплаћивати од дана ступања на снагу решења комисије о не превођењу.

Овај издатак има пасти на терет партија и позиција предвиђених за издавање помоћи.

14.

На предлог Суда О.Бр. 4523 Одбор је

РЕШИО:

Да се одобри парцелација имања Аце Поповића у Мајданској улици под следећим условима:

1. — Сопственик је дужан уступити Општини Београдској земљиште под улицом, и пренесе тапије од истих на Општину.

2. — Сопственик је дужан да нивелише о свом трошку све улице које он отвара на куту коју ће одредити отсек Катастра.

3. — Сопственик је дужан да о свом трошку уклопи зграде, које су обухваћене новом регулационом линијом, без икаквог права на накнаду од стране Општине Београдске.

4. — Све улице морају имати баште испред регулационе линије у ширини од 4—5 мет. како је то Генералним планом за овај крај предвиђено.

5. — Земљиште Браће Здравковића, које се има апроприрати парцелама 9, 10 и 11 означеним у овом одобреном плану, г. Поповић има се сам споразумети са Браћом Здравковић, као и за нову улицу, која се има просећи кроз имање Браће Здравковић а изнад имања г. Поповића.

15.

На предлог Суда О.Бр. 4769 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобри протокол колаудације о извршеном калдрмисању Млатишумине,

Триске и Хаџи Ђерине улице, према коме вредност извршеног посла износи дин. 801.412.92.

2. — Да се одобри накнадни кредит у суми од дин. 48.415.20 колико износи разлика између вредности извршеног посла и одобрених кредита.

3. — Да се врати допунска кауција, која је задржата приликом исплата појединих рата.

4. — Да се протокол колаудовања сматра и суперколаудацијом пошто је се сав посао у гарантном року, који је већ прошао одржао добро, но с тим да предузимач претходно положи таксу за суперколаудацију и

5. — Да се предузимачу исплати динара 70.914,30 као остатак његових потраживања од вредности извршеног посла.

Исплата из 1/12 парт. 31. поз. 8. буџета за 1929. годину.

16.

На предлог Суда О.Бр. 5442 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобри протокол колаудације о извршењу радова на грађевинским објектима нове општинске Кланце, које је извело Техничко предузеће архитекте Милана Секулића, а у укупној вредности од дин. 2.299.246.78

2. — Да се врати допунска кауција, која је задржата приликом исплата појединих рата.

3. — Исплати остатак потраживања предузећу у износу од 124.852.56 динара, као разлика између вредности извршеног посла и већ до сада исплаћених рата. Исплата по кредиту за довршење Кланце б. п. 42. поз. 2. — 3/12 за 1930. год. и

4. — Да се предузимач одбије од тражења накнаде 6% по представи од 3. II. 1930. године.

17.

На предлог Суда О.Бр. 4540 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји предлог већине чланова комисије за преглед зида Калиметданске терасе и да се предузимачу Милану Секулићу задржи основна кауција, која ће се употребити за солидно презиђивање.

18.

На предлог Суда О.Бр. 5601 Одбор је

РЕШИО:

Да измени своју одлуку од 2. X. 1929. год. под 4. о закупу зграде у Балканској улици бр. 18 тако, да овај закуп важи до 1. новембра 1931. год. као што је то предвиђено и уговором, који је са сопствеником закључен.

19.

На предлог Суда О.Бр. 6022 Одбор је

РЕШИО:

Да се погођена цена ситним коцкама које буду лифероване по одлуци Одбора О.Бр. 1362/30. има задржати као фиксна само ако

резултати испитивања физичких особина каменних коцака у току лиферације буду стриктно одговарали резултатима испитивања по поднетим уверењима и мустрама, на основу којих је лиферација уступљена, или ако ти резултати буду за Општину бољи, т. ј. мање абације, већи притисак и мања тежина од попуњене. Ако пак ти резултати испитивања буду гори од оних на основу којих је лиферација уступљена, погођена цена смањити, по скали утврђеној од стране комисије и Суда од 14. марта 1930. год. Бр. 6022.

20.

На предлог Суда О.Бр. 5953 Одбор је

РЕШИО:

Да се у свему усвоји предложена измена регулације на делу око Св. Савске цркве, а из разлога изнетих у предлогу Техничке Дирекције по приложеним плановима у којима је измена уцртана плавом бојом у колико одступа од раније одобреног Генералног плана.

21.

На предлог Суда О.Бр. 5898 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да чл. 4., 7. и 10. „Нормалије и технички услови за набавку обрађеног и полу-обрађеног камена за потребе калдрмисања београдских улица” прописане од стране Суда општине Београдске А.Бр. 7190 од 31. марта 1928. године измене и да у будуће гласе овако:

Чл. 4.

Накнадне пробе.

Приликом прве излифероване партије као и у току извршења лиферације општина Београдска (Техничка Дирекција) ће од излиферованог материјала одабрати и слати у завод примерке материјала, ради контроле квалитета материјала.

У овом случају трошкове испитивања сноси Општина ако и ова испитивања даду повољне резултате; у противном случају трошкови испитивања падају на терет лиферанта, а Општина има право обуставити даљу лиферацију и раскинути уговор о лиферовању на штету лиферанта, и то без судске пресуде.

Чл. 7.

Природа, структура и квалитет

Стене од које ће се прерађивати камен за потребе калдрмисања.

Природна стена, која ће се употребљавати за израду каменних призама мора бити првокласна еруптивна стена: као базалт, ситнозрни гранит, дијорит, дијабаз, габро, порфир, базалтна лава, трахит, андезит и т. сл.

Од седиментарних стена могу се употребити само ситнозрни кварцевит пешчар који по тврдоћи и отпорности противу абације испуњује услове прописане за еруптивне стене.

У погледу структуре све врсте стена употребљене за израду каменних призама, морају

бити ситнозрне и апсолутно постојане на мразу; без ласова и шупљина, без икаквих трагова од мржења или сунчаних ослекотина и у свима деловима потпуно свеже и једре.

У погледу густоће, тврдоће отпорности противу абња и хидроскопности камен за калдрму мора задовољавати услове изложене у следећој табели:

Миним. спец. тежина и коефициент.	За I. квал. матер.	За II квал. матер.
Миним. запреминаска тежина	2600 кг.	2300 кг.
Минимал. отпорност на притисак	1800 кг. см ²	1500 кг. см ²
Максимални коефициент абња у см ³ по Banschingerovoj методи	8 см ³	10 см ³
Максимална хидроскопност	1 ^о °	1 ^о °

Понуђач ће у понуди назначити врсту материјала (призма узана, средња, широка, ситна, ивичњаци) класа обраде (I или II), квалитет материјала (I квалитет за улице јакот саобраћаја). С тога понуда која не садржи овај тражени услов неће се ни узимати у поступак.

Чл. 10.

Пријем материјала.

Пријем материјала за калдрмисање ма које врсте вршиће се на месту испоруке путем комисије, коју одређује Суд општине Београдске. Пријем ће се вршити у количинама, које не смеју бити мање од ниже изложених количина за поједине врсте материјала и то:

Призме најмање 10.000 комада.

Ситна калдрма најмање 10 вагона.

Ивичњака најмање 200 м³.

Пошто лиферант по чл. 9. ових услова специфицира, фигурише или распореди материјал на месту предаје, писменом представком у којој морају бити назначене тачне количине сваке врсте лиферованог материјала посебно, извештава Техничку Дирекцију и тражи излазак комисије за пријем истог.

Одређена комисија прегледаће спремљени материјал за предају и утврдити да ли исти у целини одговара условима у погледу квалитета и поступиће сходно пропису чл. 4. ових услова обраде и димензије, те да се може приступити детаљном пријему и премери. У противном случају ако комисија утврди да пријављени материјал за предају са преко 30 не одговара условима одбациће се у целини. Овоме првом генералном прегледу материјала морају присуствовати сви чланови одређене комисије за пријем као и лиферант односно његов заступник.

Детаљан пријем материјала вршиће се помоћу радне снаге коју даје лиферант и надзорног особља општинског у присуству свих чланова комисије.

1.— При овоме послу мора се извршити пребројавање и префигуриравање целокупне спремљене количине призме, за време чега ће се све оне призме, које по обради димензијама или свежини стене не одговарају условима одвојити и шкартирати а исправан материјал сложити поново у правилне фигуре и утврдити њихово тачно бројно стање.

Шкартиран материјал одмах маркирати масном бојом и ставити у дужност лиферанту да га у року од 48 часова однесе са градилишта у противном о трошку лиферанта уклониће га Општина Београдска.

2.— Пријем ситне калдрме вршиће се само генералним прегледом спремљеног материјала са местимичним растурањем фигура. Ако се генералним прегледом ситне калдрме утврди да проценат материјала, који не одговара условима пролази 10% онда ће се одбити укупна спремљена количина.

У случају када се генералним прегледом утврди да је проценат материјала, који не одговара условима мањи од 10% онда се привремено прима укупна количина али се при употреби шкартирају делови, који не одговарају условима и остављају на расположење лиферанту, а у последњем дефинитивном обрачуна вредност овога материјала одбије од рачуна. У случају да је вредност шкартиране ситне калдрме већа од последњег примања лиферантовог, онда ће се разлика у вредности одбити од допунске кауције или сталне кауције лиферантове.

3.— Ивичњаци ће се примати комад по комад при чему ће се утврдити стање примљених ивичњака и њихова укупна дужина.

При пријему материјала по овим условима комисија ће увек за сваку примљену количину материјала саставити у три примерка и обрачун примљеног материјала на основу којег ће се сверити лиферанту рачун за исплату.

Рачуни морају бити састављени у виду ситуације из које се може видети тачна количина дотле примљеног материјала.

2.— Да се према стварно нађеном квалитету камена путем испитивања у заводу за испитивање материјала на Универзитету, и према њовим прописима ове комисије излиферован камен може примити с тим, да се вредност камена при исплати обрачуна према стварном квалитету камена, т. ј. да се она смањи с обзиром на подбацивање према поутврђеним нормама за понашање према притиску и абњу. Ради тога има се за камен I и II класе сваком понуђачу, чији материјал не одговара условима, одбити од понуђене вагонске цене једне суме, која се добија по обрацима:

$$1.) a = Z (ac - an)$$

$$2.) P = a (100 - 100 pe)$$

3.) $O = (a + P)$

4.) $J = (Z - O)$

у којима су:

a = одбитак за абање,

ae = абање, нађено експериментом,

ap = абање прописано,

Pe = Понашање према притиску, нађено експериментом,

Pn = понашање према притиску, прописано,

Z = вагонска цена,

P = одбитак за подбачено понашање према притиску,

O = величина свих одбитака (притисак и абање),

J = вредност за исплату.

Обрасци (формуле) гласе:

1.) $a = Z (ae - ap)$

2.) $P = a (100 - 100 pe)$

pn

3.) $O = (a + P)$

4.) $J = Z - O$

Детаљан преглед одбитака изложен је у ниже изложеном прегледу:

Преглед одбитака оних лифераната из 1929. год. чији камен не одговара ново ублаженим условима за притисак и абање.

1.) Предузеће „Огран“

Абање 9.45 Притисак 1657

Одбија се абање $1.45\% \times 7600 = 110.20$ дин.Одбија се разлика притиска $7.94\% \times 110.20 = 8.75$ „

Одбија се по вагону свега 118.95 дин.

Излиферовано за Општину вагона:

$151.0582 \times 118.95 = 17.968.37$

Излиферовано за Калд. Фонд

$80.0806 \times 118.95 = 9.525.59$

Одбити свега у Динарима 27.493.96

2.) Дим. Тасић и Д-р М. Франк

Абање 9.92 Притисак 1451

Одбија се абање $1.92\% \times 7600 = 145.92$ дин.Одбија се разлика притиска $19.39\% \times 145.92 = 28.29$ „

Одбија се по 1 ваг. свега 174.21 дин.

Излиферовано за Општину вагона:

$300.0735 \times 174.21 = 52.275.80$

Излиферовано за Калдр. Фонд вагона:

$95.1035 \times 174.21 = 15.616.95$

Одбија се свега у Динарима 67.892.75

3.) А. и Е. Ерлих

Абање 8.28 Притисак 1602

Одбија се абање $0.28\% \times 7480 = 20.94$ дин.Одбија се разл. притиска $11\% \times 20.94 = 2.30$ „

Одбија се по 1 вагону свега 23.24 „

Излиферовано за Општину ваг.

$100.1957 \times 2324 = 2.328.54$

Излиферовано за Калд. Фонд

$100 \times 23.24 = 2.324. —$

Одбија се у динарима 4.652.54

4.) А. Д. за Трг. и Индустију

Абање 11.45 Притисак 2109

Одбија се абање $3.45\% \times 7.500 = 258.75$ дин.Одбија се разл. прит. $0\% \times 258.75 = 0.00$ „

Одбија се по 1 ваг. свега 258.75 „

Излиферовано за Општину по

$\text{решењу } 2864/29. 120.1640 \times 258.75 = 31.092.44$

Излиферовано за Општ. по решењу $12754/28. 33.7120 \times 258.75 = 8.722.98$

Одбија се свега у дин. 39.815.42

5.) Влајко Гранжан

Абање 16.35 Притисак 1553

Одбија се за абање $8.35\% \times 6750 = 563.62$ дин.Одбија се раз. притиска $13.72\% \times 563.62 = 77.33$ „

Одбија се по 1 вагону свега 640.95 „

Излиферовано за Општину

$269.6440 \times 640.95 = 172.828.32$

Одбија се свега у дин 172.828.32

6.) Ст. Кошутић и Мајер

Абање 15.55 Притисак 1754

Одбија се за абање $7.55\% \times 6750 = 509.62$ дин.Одбија се разл. притиска $2.56\% \times 509.62 = 13.05$ „

Одбија се по 1 вагону свега 522.67 „

Излиферовано за Општину

$201.6012 \times 522.67 = 105.370.90$

Одбија се свега у динарима 105.370.90

3. — За ивичњаке, као материјал II. класе, Суд усваја у свему одбијен проценат и нову снижену цену датую од стране комисије за пријем овог материјала према квалитету и обради оних ивичњака.

4. — Ови одбитци односе се само на неиспуњавање услова по физичким особинама материјала. Одбитак у погледу обраде камена утврђиваће комисија за пријем материјала.

На предлог Суда О.Бр. 5897 Одбор је

РЕШИО:

Да се уговор о лиферовању 10.000 м. ивичњака закључен између општине Београдске и г. Николе Виторовића А.Бр.2864 јод 8. III. 1929. године и потврђен под Бр. 10149 од 13. IV. 1929. год. раскине према одредбама чл. 24. тач. 2. опшних услова за израду и набавке, пошто је г. Виторовић пао под стечај.

Да се лиферанту г. Николи Виторовићу врати лиценцијона и допушка клаузија положена за овај посао.

23.

Код тачке експропријације и апропријације Одбор је

РЕШИО:

1. — На предлог Суда О.Бр. 6001

„Да се за просецање нове улице између Скопљанске и Поенкареове улице у смислу одборске одлуке од 24. јануара 1930. год. експропријација изврши путем законске комисијске процене за сопственике који нису пристали на ову одборску одлуку.

За општинске процениоце одређују се: г. г. Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија и Павле Алексић, инжењер.”

2. — На предлог Суда О.Бр. 6003:

„Да се одборске одлуке од 24. јануара 1930. год., 14. новембра 1929. год., 5. априла 1929. год., 7. фебруара 1930. год., измене у погледу одређених проценилаца за експропријацију имања и на место њихово одреде г. г. Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија и Павле Алексић, инжењер.”

3. — На предлог Суда О.Бр. 6002

„Да се у свему изврши одборска одлука од 15. марта 1911. год. и тапија пренесе на сопственицу Јулијану Тихи, ако је исплаћена дуговања сума Општини.

Део земљишта, који јој се према новој регулацији има апропријати њеном имању платиће Општини по 400.— дин. метар квадратни. Преносну таксу да сноси купац.”

4. — На предлог Суда О.Бр. 6004

„Да се део земљишта од имања г. Јована Дравића у Румунској улици бр. 134 који је експропријан за потребе Саобраћајног оде-

љења плати сопственику по 100.— дин. метар квадратни. Преносну таксу да сноси сопственик.”

5. — На предлог Суда О.Бр. 6005.

„Да се у вези одборске одлуке од 24. јануара 1930. год. за делове службеног сокачета Г-ђе Зорке Поповић, који се имају апропријати ради изласка на Гуидулићев венац сопственицима имања г.г. Ђорђу Шобићу, Животи Ђорђевићу, Димитрију Бошковићу, Михаилу Николићу и Бранку Д-р Васа Мијовића у површини око 330 м², а у вези њихових датих изјава, да за сада немају могућности, да ове делове земљишта приме и новац исплате, то да Општина ову вредност земљишта рачунајући по 400 дин. мет. квадратни исплати за њихов рачун Г-ђи Поповић, која ће ове делове сокачета пренети на Општину.

Преносне таксе сносиће Г-ђа Поповић.”

6. — На предлог Суда О.Бр. 6006:

„Да се усвоји једногласна комисијска процена за експропријацију имања Г-ђе Јелисавете Матић у Станоја Главаца ул. бр. 10 а за просецање нове улице бр. 79, по тако да ову експропријацију имања поднесу сопственици имања г.г. Ђорђе Христић и Живојин Костић чија имања овим просецањем добијају већу вредност, пошто су на то пристали.

Преносне таксе сносиће обе стране по пола.”

Седница је закључена у 9.15 часова у вече.

Деловођа,

Бож. Л. Павловић, с.р.

Потпретседник

Београдске Општине,

Д-р Милослав Стојадиновић, с.р.

Преглед рада таксено-привредног отсека у 1929. год.

Таксено-привредни отсек радио је у задатости са Управом Општинских Добара све до 2. јула 1929. године, кога је дана отпочео самостално функционисати.

I.

Наредбе и упутства издана у циљу бржег и правилнијег рада и то:

О доласку на дужност, вођењу деловодног протокола, регистра и осталих архивских послова; предаји наплаћеног прихода и дужностима особља у опште, ФУБр. 47. од 2. VII. 1929. год.

О вршењу наплата од лица, која дугују таксе ФУБр. 3127. од 25. IX. 1929. год.

О пријему публике и давању обавештења ФУБр. 5033. од 13. XI. 1929. год.

Упутство за наплату пијачне таксе за локале ФУБр. 5034. од 13. XI. 1929. год.

О општој ревизији партијалника за фир-

ме, поновном попису, изради налога, карто-теке, о изради из основа нових партијалника за фирме ФУБр. 5160. од 15. XI. 1929. год.

О раду пијачног и кланичног подотсека ФУБр. 5305. од 20. XI. 1929. год.

За уредно вршење наплате свију такса као и контроли прихода ФУБр. 5802. од 5. XII. 1929. год.

II.

У циљу интензивнијег рада у погледу појачања прихода издејствована су следећа решења Суда и то:

Решење о наплати таксе за превозна средства по ТБр. 401. таксене тарифе ФУБр. 334. од 16. VII. 1929. год.

О наплати такса за пренос сточних пасоша и за грла, која се доводе ради клања, без обзира на кога је пасош раније гласио АБр. 16171. од 26. VII. 1929. године.

Да наплату пијачне таксе по ТБр. 396. таксене тарифе, врши управа трошарине од свих лица приликом увођења намирница на улазима трошаринских станица, АБр. 16190. од 26. VII. 1929. год.

Да наплату обалске таксе по ТБр. 398. таксене тарифе врши Капетанија Пристаништа, предаје директно благајни, наплаћени приход АБр. 17176. од 9. VIII. 1929. год.

О исправљању разрезане таксе на фирме по ТБр. 404. таксене тарифе АБр. 18455 од 27. VIII. 1929. год.

О примени ТБр. 407, таксене тарифе за наплату таксе за музику АБр. 18456. од 27. VIII. 1929. год.

Да наплату дуговане таксе врши ивршни отсек АБр. 18460. од 27. VIII. 1929. год.

О обустави наплате пијачне таксе на ракију и вино АБр. 19315. од 7. IX. 1929. год.

О изради 100 пијачних тезги АБр. 20438. од 20. IX. 1929. године.

Одредба о наплати таксе за заузеће тротоара АБр. 20440. од 20. IX. 1929. године.

О ослобођењу сопственика од плаћања пијачне таксе за баракe на пијацама када су исте затворене и у њима нико не ради АБр. 20439. од 21. IX. 1929. године.

Одредба, да се такса на фирме за филијале трговачких радњи наплаћује по 500 динара годишње, АБр. 25963. од 30. XI. 1929. г.

О наплати таксе на фирме по ТБр. 404., без обзира да ли је иста истажнута АБр. 25964 од 30. XI. 1929. године.

О категорисању хотела и то: „Ројала“ и „Косова“ из другог у први, „Спленид“, „Праг“ и „Српска Круна“ у други ред АБр. 27049. од 14. XII. 1929. године.

III.

У току 1929. године отсек је примио и окончао 13.528 предмета и то:

У месецу јануару	584 предмета
„ фебруару	703 „
„ марту	1297 „
„ априлу	881 „
„ мају	1928 „
„ јуну	1441 „
„ јулу	1299 „
„ августу	1011 „
„ септембру	1028 „
„ октобру	1244 „
„ новембру	1057 „
„ децембру	1055 „

Свега 13.528 предмета

IV.

Наплата разних такса у дин. 26,741.245.64 извршена је од 19.786 лица, но овде није

ушао број оних лица, од којих је наплаћена пијачна посведневна такса.

Наплата је извршена и то:

у 1928. години.

у Јануару	од 1.798 лица дин.	1,647.085.43
„ фебруару	„ 1.914 „	1,874.889.77
„ марту	„ 2.043 „	1,765.646.22
„ априлу	„ 1.433 „	2,544.912.90
„ мају	„ 1.552 „	1,729.263.80
„ јуну	„ 1.151 „	1,333.263.15
„ јулу	„ 1.170 „	1,143.080.43
„ августу	„ 1.345 „	1,764.769.84
„ септембру	„ 1.033 „	1,540.802.15
„ октобру	„ 1.199 „	1,648.462.70
„ новембру	„ 1.128 „	1,327.346.18
„ децембру	„ 1.331 „	1,242.760.55

Укупно: 17.097 Дин. 19,562.283.12

у 1929. години.

у Јануару	од 1.818 лица дин.	1,642.949.44
„ фебруару	„ 2.088 „	1,498.724.40
„ марту	„ 2.251 „	2,089.903.38
„ априлу	„ 1.731 „	2,306.657.69
„ мају	„ 1.583 „	1,823.233.97
„ јуну	„ 1.238 „	2,024.882.74
„ јулу	„ 1.256 „	2,153.241.17
„ августу	„ 1.074 „	2,694.850.19
„ септембру	„ 1.125 „	2,513.932.61
„ октобру	„ 2.052 „	2,730.616.50
„ новембру	„ 1.899 „	2,772.008.55
„ децембру	„ 1.671 „	2,490.240.—

Укупно: 19.786 26,741.245.64

Према томе наплаћено је више у 1929. години динара 7,178.962.52, као и од већег броја лица у 1929. него у 1928. години.

V.

Наплата по таксеним облицима кретала се, и то:

1. — По ТБр. 396. таксене тарифе наплаћено је динара 682.797.70 на име редовне и дин. 167.415.04 на име дуговане таксе за заузеће тротоара а то заузеће било је:

За зидање нових зграда	96.—
„ оправке старих, канализацију, малтерисање и т. д.	563.—
„ изношење разне робе и столова испред кафана и других радњи	350.—
	1.143.—

2. — По ТБр. 397. таксене тарифе на име редовне пијачне таксе наплаћено је динара 11,566.572.07 на име дуговане дин. 116.256.50.

У циљу правилног рада на пијацама, предузете су још и мере за одржавање чистоће, те су и све старе тезге, које су биле покривене асурама, цакловима и плеховима и т. д. уклоњене и замењене новима са модерном настрешницом; одређено је, да сопственици

ових тезга перу сваке недеље најмање један пут; ограђен је сточни трг, извршено је калдрисање пута од штала до сточног трга, насуће су шљаком оне пијаце које немају модерну калдру, поред тога да се свакодневно у подне пијаце перу и чисте.

Извршене су потребне оправке на зградама, а на Сењској пијаци, постављена је барака за надзорника, поред тога, на свима трговима одређена су за сваку врсту намирница засебна места, те се је на тај начин спречило несолидно побијање цена, а, купцима је олакшано, да на једном месту виде сву изложену робу.

3. — На име обалске таксе по ТБр. 398. таксене тарифе, коју наплаћује Капетанија Пристаништа наплаћено је динара 304.816.65.

4. — Такса по ТБр. 400., 401. и 401. а, 402. и 402. а за подвозна средства наплаћена је у динара 923.200.— Ову таксу наплаћује од стране овога отсека одређени инкасанти, који наплату врши при Саобраћајном одељењу Управе града Београда.

5. — Такса по ТБр. 404. у дин. 1.538.578 наплаћена је на име редовне и дин. 1.587.369 на име дуговане таксе за држање и истицање фирме.

Партијалници, задужења и попис фирми извршен је потпуно из основа од радње до радње у свима улицама, јер целокупан ранији извршен попис није био тачан и задужење је било неправилно у извесној мери. Пошто је попис извршен, приступило се је изради новог партијалника и картотеке. Пописаних улица са радњама има 450.

6. — По ТБр. 406. на име таксе за држање паса наплаћено је динара 82.400.

7. — По ТБр. 407. на име таксе за приређивање забава, држање музике, биоскопске представе и друго наплаћено је динара 2.714.782.29 на име редовне и дин. 51.882.— на име дуговане таксе.

Наплата ових такса врши се посведненим и ноћном контролом по локалитетима у којима свира музика, те су контролни органи у току године доставити 1.273 реферата, по којима је предузет и окончан поступак за наплату.

8. — По ТБр. 409. на име таксе на странце наплаћено је у току године 1.311.603 дин., а прошло је 186.333 путника, од којих је извршена наплата таксе, и то:

	у 1928. год.	у 1929. год.
у месецу јануару	18.171	11.749
„ „ фебруару	17.053	12.720
„ „ марту	19.121	16.969
„ „ априлу	16.932	16.372
„ „ мају	17.529	15.616
„ „ јуну	14.165	13.229
„ „ јулу	13.147	13.201
„ „ августу	12.868	13.015
„ „ септембру	15.747	18.488
„ „ октобру	17.991	21.372
„ „ новембру	16.369	18.927
„ „ децембру	13.489	14.675

Свега путника: 192.582 186.333

Овде није уведен број оних лица, која су ослобођена од плаћања такса, по ТБр. 407. напомена 1. као државни чиновници, официри, самоуправни чиновници и др. који се баве службеним послом и буду то доказали уредном јавном исправом од надлежности при коме су на служби.

Прилаже се преглед кретања путника по појединим хотелима.

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД пролаза путника у току 1928. и 1929. године

Хотели кафане и механе	1928.	1929.	Хотели кафане и механе	1928.	1929.
Гранд	2903	1656	Кланица	2025	1677
Петроград	19850	19191	Карађорђе	1012	512
Москва	6204	6023	Крагујевац	3116	2475
Палас	11908	11908	Унион-Косово	7049	15437
Српски Краљ	15524	15714	Тетово	1743	79
Српска Круна	2233	2091	Златан Коњ	1448	434
Ексцелзиор	7672	10154	Гинић	1288	1122
Бристол	6732	6328	Битољ	2305	1436
Спашица	10591	9423	Лазаревац	2826	1450
Балкан	6332	4733	Семија	1843	1604
Таково	903	620	Родина	3584	2752
Париз	3275	2813	Руски Одак	1109	1004
Лондон	5340	4219	Суви Ђерам	1351	1241
Србија	3330	1735	Сав. Касина	661	463
Опера	903	608	Каф. Европа	992	338
Империјал	3845	2909	Чедић	1697	1229
Македонија	3494	2955	Стоичи Трг	401	228
Славија	3181	3802	Мали Оријент	1377	1375
Маринковић	1970	2144	Желез. Касина	1205	1223
Америка	817	231	Мирнијево	210	28
Асторија	1419	1151	Два Дула	120	71
Грчка Краљница	2190	1236	Лектић	467	57
Национал	946	662	Јужна Србија	1377	1657
Милојевић	982	1340	(Пирот) Сарајев	449	434
Јадран	1768	1867	Слобода	200	—
Оријент Бајл.	4618	1423	Лов. Рог	686	894
Солун	6434	5093	Лепи Изглед	2373	2544
Вилзон	5484	5538	Елита	349	—
Европа	569	34	Човић	335	1216
Престолонасл.	1304	501	Мали Палас	—	87
Крстић	1586	546	Стиг	10	—
Стара Лоза	—	362	Пиљар. Касина	—	44
Експрес	—	556	Праг	—	349
Вашингтон	3129	4784	Ројал	2538	8343

укупно у 1928. год. 192.582

„ „ 1929. „ 186.333

9. — По ТБр. 410. наплаћено је динара 719.658.62 на име редовне и дин. 1,963.092.58 на име дуговане таксе на чисту добит новчаних завода, осигуравајућих и акционарских друштава.

Решењем г. Министра Финансија ДРБр. 111045. од 7. IX. 1929. год. укинута је право разреза и наплате ове таксе од 15. септембра 1929. године па на даље, али је накнадним решењем ДРБр. 160006. од 23. IX. 1929. године одобрена наплата разрезане, а не наплаћене таксе од 15. IX. 1929. године.

10. — За оверу карата — аутобуског предузећа Љубише Перишића, наплаћена је такса у динара 339.287.50.

Осим свију напред наведених такса, овај отсек врши наплату и таксе за подизање тротоара од асфалта у износу ефективних трошкова, а испред имања појединих сопственика зграда, сходно чл. 324. финансијског закона за 1927/28. год., чл. 364. за 1928/29. год. и чл. 8. закона од 28. XI. 1929. године, о продужењу важности измена и допуна одредаба ранијих финансиских закона, односећи се на самоуправна тела, која се такса плаћа свега једанпут у четири семестралне рате, или месечно.

На име ове таксе наплаћено је у току године динара 353.992.22.

VI.

По дугованим таксама, предузет је поступак, и, предмети су послати извршном отсеку на поступак. За време од 9. IX. до 31. XII. 1929. године, послато је извршном отсеку предмета у вредности 1,914.294.13 динара.

Прилаже се преглед о посланим предметима извршном отсеку.

Преглед тражења и наплате таксе преко извршног отсека од 9.-XI. до 31.-XII. 1929. год.

КОЈА ТАКСА	Послато за наплату динара	Наплаћено до 31.-XII-1929. г. динара	Враћено неонаплаћено дин.	На дан 1.-I-1930. издато се код Извршног Отсека
ТБр. 358.	13.850.—	2.825.—	3.245.—	7.780.—
" 377.	—	305.—	—	—
" 396.	588.158.28	44.014.90	159.066.83	385.076.55
" 397.	170.837.—	24.874.40	38.874.35	107.088.25
" 398.	21.066.—	1.950.—	5.286.—	13.830.—
" 400.	2.994.—	420.—	1.644.—	930.—
" 401.	36.380.—	6.750.—	3.570.—	26.060.—
" 402.	6.260.—	—	120.—	6.140.—
" 403.	80.—	—	—	80.—
" 404.	242.356.—	66.994.—	64.620.—	110.742.—
" 405.	16.655.—	350.—	—	16.305.—
" 406.	4.032.—	1.272.—	1.230.—	1.530.—
" 407.	246.413.25	17.490.—	87.040.—	141.883.25
" 408.	34.345.50	5.484.—	13.450.—	15.411.50
" 409.	5.461.—	—	402.—	5.059.—
" 410.	517.397.75	—	517.397.75	—
" 411.	241.—	150.—	71.—	20.—
Дезинсекција	37.—	37.—	—	—
болн. трошак	686.—	—	—	686.—
Стерил. млека	313.35	—	236.75	76.60
Акис	6.131.—	991.—	581.—	4.559.—
Приход од пи-соара	600.—	—	600.—	—
СВЕГА:	1914294.13	173.907.30	897.434.68	843.257.15

VII.

У току 1929. године отсек је израдио и поднео Суду предлог правилника о раду за таксено-привредни отсек, пијачни и кланични пододељак; поднет је предлог за уређење сењске, житне и других пијаца, као и њихово проширење, под ФУБр. 2347. од 24. IX. 1929. г. Актом ФУБр. 2348. од 2. IX. 1929. год. тражено је увођење општинске полиције.

Сви остали послови обављени су на време, а у току 1930. године, предузеће се потребни кораци за израду таксене тарифе и уређење целокупне службе.

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

РЕФЕРАТ ТАКСЕНОГ ОТСЕКА И РЕШЕЊЕ СУДА О. Г. Б. ПО ПИТАЊУ БЕСПРАВНОГ КЛАЊА СТОКЕ

СУДУ ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

По правилнику о слободном клању стокe и продаји меса у вароши Београду и атару општине града Београда од 20. XI. 1890. године, забрањено је бесправно клање стокe и исто је угрожено повчаном казном по чл. 16. и 17. поменутог правилника као и забраном обављања рада; а месо које ухвати кланични контролори преноси се о трошку кривца на кланицу београдске општине, где се врши лекарски преглед и премер, и, затим излаже се продаји путем кратког надметања а новац добивени предаје се општинској благајни.

Пре неколико дана ухваћено је једно лице на Чукарици и том приликом пронађено је 19 кгр. говећег меса и 69 кгр. сирове сланине.

Приликом покушане продаје понуђене су цене и то: за говеће месо по 6.50 дин, а за сланину по 10 дин. од једног килограма, па, како је понуђена и сувише мала цена а општина за дом стараца и старица купује месо и сланину — маст — по много скупијој цени, то је потписани наредио, да се месо и сланина предаду дому стараца и старица, с тим, да исту употреби за исхрану свога људства и у толико мање купи — требају, а одговарајућу суму новца послати благајни привредно-финансијског одељења ради књижења у корист партије ТБр. 382 таксене тарифе.

Сем тога, дешава се, да контролори једновременно приликом одузимања меса од кривца наплате и казнену таксу и то: за прво бесправно клање четворогубу, за другу десетогубу од основне таксе, која се наплаћује за клање стокe на основу ТБр. 382 таксене тарифе од које се казне даје 30% на име награде хватачу по решењу Суда О.Бр. 1561 од 18. I. 1930. године, а у вези чл. 21. поменутог правилника.

Мишљења сам, да би у сваком оваквом конкретном случају, требало одмах извршити исплату одговарајуће награде контролору односно хватачу и уредно потписану признаницу о исплаћеној награди сајузити новчаном реферату, који се остатак наплаћене казне предаје благајни привредно-финансијског одељења као општински приход, у корист партије Тар. Бр. 382 таксене тарифе.

Налазим, да се овакав начин исплате не би косио са законским прописима, а међутим би се брзом исплатом награде у већем степену појачала воља за сузбијање бесправног клања.

На основу свега напред изложеног част ми је умолити, да се донесе решење да се месо предаје дому стараца и старица као и да се одмах исплаћује награда у 30% хватачима за ухваћену бесправно клању стоку.

ФУБр. 2610

3.-III.-1930. год.
Београд.

Шеф

Таксено-привредног отсека
Драг. О. Новаковић, с. р.

Таксено-привредни одсек актом својим ФУБр. 2610. од 1. марта т. год. известио је Суд, да је по чл. 16. и 17. правилника за бесправно клање стокe одређена казна, а месо ухваћено односи се на општинску кланицу ради прегледа и премера, на потом продаје, путем јавног надметања. Како се том приликом добијају мале цене, то је одсек ухваћену количину меса и сланине предао дому стараца и старица за исхрану људства, те стога предлаже, да се и у будуће сво месо и сланина одузета од лица, која бесправно кољу стоку, по извршеном лекарском прегледу и премери, упућују дому стараца и старица за исхрану људства.

Једновременно моли, да се хватачима, који одмах изврше наплату казнене таксе, одређена награда у 30% одмах исплаћује, да би се на тај начин дала још јача воља контролним органима за рад на сузбијању бесправног клања стокe.

Усвајајући предњи предлог таксено-привредног отсека на основи чл. 94. и 97. Закона о изменама и допунама истог закона од 12. II. 1929. године, Суд општине града Београда

РЕШАВА:

1.— Да се ухваћено и одузето месо и сланина од клача бесправно заклане стокe по извршеном лекарском прегледу и премери упућује дому стараца и старица за исхрану људства, који ће у толико мање да требају — купује, и, одговарајућу суму слати благајни привредно-финансијског одељења.

2.— Да се контролорима-хватачима бесправно заклане стокe, који казнену таксу одмах наплате, одређена награда решењем Суда О.Бр. 1516 од 18. I. 1930. године у 30% исплаћује одмах на уредно потписану признаницу, коју треба сајузити новчаном реферату, којим се остатак наплаћене казне предаје благајни као општински приход.

Одговарајуће суме под т. 1. и 2. имају се књижити у корист партије Тар. Бр. Бр. 382.

О овоме решењу известили: таксено-привредни одсек, санитарско одељење, кланични одељак, одељак за социјалну политику, дом стараца и старица, државну месну контролу, главно књиговодство и уредништво „Општинских Новина“.

Решено у Суду општине града Београда на дн 5. марта 1930. године О.Бр. 5408 у Београду.

Претседник
Београдске Општине
М. Савчић, с. р.

Потпредседници:
В. Зафина, с. р.
Д-р М. Стојадиновић, с. р.

РЕШЕЊЕ СУДА О. Г. Б. КОЈИМ СЕ ЗАБРАЊУЈЕ БЕСПРАВНО УСТУПАЊЕ ПИЈАЧНИХ ТЕЗГИ СУДУ ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Последњих дана учестала су разна лица са подношењем молби, да им Суд дозволи да своје тезге или локале на трговина уступе оним лицима, са којима су се они погодили и споразумели за уступање.

На овај начин, примећено је, нарочито за места истакнута на угловима и на лицу, где је већи пролаз публике, да сопственици преносом врше недозволјену трговину са општинским пијачним местима и тиме се ствара оправдан протест од стране постојећих сопственика тезги, који би имали прече право на то место него нова пријављена лица.

Извештавајући о предјем Суд, част ми је умолити, да се донесе решење о забрани уступања тезги овакве природе.

Шеф

Таксено-привредног отсека
Драг. О. Новаковић, с.р.

Пошто је предњи реферат узет у разматрање и оцену, то усвајајући исти, а с обзиром на чл. 94. и 97. Закона о општинама и чл. 3. Закона о изменама и допунама истог закона од 12. II. 1929. год. Суд општине града Београда

РЕШАВА:

Да се забрани уступање ма у каквом виду пијачних тезги, већ да се исте издају на начин прописан § 14. пијачног реда.

О овоме решењу извести Таксено-привредни отсек.

ОБр. 5520
6. III. 1930. год.
Београд.

Претседник
Београдске Општине
М. Савчић, с.р.
Потпредседници:
В. Заћина, с.р.
И. А. Протић, с.р.

РЕШЕЊЕ СУДА О. Г. Б. ПО ПИТАЊУ ОСЛОБОЂЕЊА РАЗНИХ ДРУШТАВА ОД ТАКСЕ Т.БР. 407

СУДУ ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Разна хумана удружења, установе и т. д. обраћају се приликом приређивања забава, концерата, соаре-а, матине-а и т. д. с молбом за ослобођење од плаћања одређене таксе предвиђене Т.БР. 407 таксене тарифе.

Молим Суд, да изволи донети решење о томе, да ли и у којој мери треба вршити ослобођења или молимоце одбијати од тражења, како би се могле доносити потребне одлуке с позивом на то решење и на тај начин избегло поднашање појединачних решења Суда на потпис.

ФУБр. 2858
5. III. 1930.

Шеф
Таксено-привредног отсека,
Драг. О. Новаковић, с.р.

Предњи реферат узет је у разматрање и оцену, те с обзиром да општина црпи највећи део својих прихода из ових такса, из којих подмирује своје расходе предвиђене буџетом као и помаже повчано разна удружења са сумом преко 2.000.000 динара, то на основи чл. 94. и 97. Закона о општинама и чл. 3. Закона о изменама и допунама истог закона од 12. II. 1929. године, Суд општине града Београда

РЕШАВА:

Да се ни по једној представи хуманих и других установа ништа чине предлози ништа врши ослобођење од плаћања таксе по Т.БР. 407 таксене тарифе, изузев случајева предвиђених напред поменутих тарифним бројем.

О овоме решењу извести таксено-привредни отсек ради знања и даљег управљања.

Решење у Суду општине града Београда 6. марта 1930. године ОБр. 5519 у Београду.

Претседник
Београдске Општине
М. Савчић, с.р.
Потпредседници:
В. Заћина, с.р.
И. А. Протић, с.р.

ИЗ ТАКСЕНО-ПРИВРЕДНОГ ОТСЕКА

Поједина лица запремају улице и уличне тротоаре: столовима, грађевинским материјалом, робом и другим, не пријављујући то запремање таксено-привредном отсеку општине града Београда, ради разреза и наплате таксе по Т.БР. 396 и 397. таксене тарифе.

Поред тога, дешава се још и то, да хотелијери, ресторатери и закупци осталих локала држе музичке групе, приређују концерте, забаве, представе, часове играња, хрвачке, боксерске утакмице и друге без предходне пријаве, неуплативши предвиђену таксу по Т.БР. 407. таксене тарифе. Приређивање представа, забаве и друго сопственици односно закупци хотела, ресторана, кафана и механа несмеју дозвољавати никоме, док приређивачи не покажу признаницу о уплатеној такси код овога отсека; у противном случају наплата ове таксе тражиће се од сопственика, односно закупца локала у коме буде приређен ма који од горе поменутих концерата, забава, представа и томе слично.

Како се овакав поступак — непријављивање противи постојећим законским одредбама, и, на тај начин, очигледно штети интереси општине, која готово највећим делом црпи своје приходе путем наплате такса, то се овим скреће пажња свима лицима, која су позвана самим законским прописима на пријаву и уплату општинске таксе, да за сваки напред наведени случај благовремено подносе пријаве ради разреза и наплате таксе. Тако исто се позивају да подносе и потребне

одјаве о престанку било заузећа или музике, како би се отворене партије могле затворити, да се не би разрезана такса и даље водила на дугу и на тај начин излагати изливним трошковима.

Све напред наведено важи и за таксене обвезнике за истицање и држање фирми по ТБр. 404. таксене тарифе, с тим, да се они дужни поред пријаве о истицању фирме, подносити и одјаве на случај престанка фирме, као и извештај о свакој промени, на случај пресељавања радње из једног у други локал и уступања радње другоме лицу.

За непријаву, одјаву и неблаговремено плаћање ма које од напред означених такса поред редовне таксе, дотично лице, осудиће се на основи члана 52. закона о таксама и на плаћање казнене таксе и то у троструком износу поред редовне таксе, па се с тога препоручује свима, да одређену таксу благовремено положи, да не би без потребе били изложени новчаним казнама.

Позивају се сви сопственици паса, да одмах пријаве своје псе и одређену таксу у динара 100.— на основи ТБр. 406. таксене тарифе положио благајни овога отсека; у противном, биће кажњени поред редовне још и троструком казненом таксом.

У исто време саопштава се свима, да је Суд донео одлуку под ОБр. 6195. од 17. III. 1930. год., да се потказивачима за лица, која имају псе, а нису их пријавили и таксу уплатили, да је по 15% на име наплате од редовне пријављене и наплаћене таксе од сваког пса.

Хотелијери, кафеџије, механџије и сопственици, односно закупци хотела, кафана, механа и јавних домова, који служе за преноћиште путника, таксу наплаћену по ТБр. 409. таксене тарифе полагаће на време благајни овог отсека по истеку сваких десет дана, у противном случају, одговорност и накнаду сносиће исти у смислу тач. в. трећег става напред поменутог члана као и казнену таксу у смислу члана 52. Закона о таксама.

Најзад, обавештавају се и сва она лица, која буду добила налоге како за уплату дугованих такса, тако и за уплату редовних — текућих такса да исту одмах исплате, како се не би вршила наплата егзекутивним путем на основи чл. 32. Закона о таксама.

Из таксоно-привредног отсека општине града Београда 17. III. 1930. год. ФУБр. 3599.

ПАЖЊА СВИМА ПРОДАВЦИМА ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА У БЕОГРАДУ.

Саобразно § 26. новог Закона о надзору над намирницама за живот (објављеном у „Службеним Новинама“ од 15. Фебруара ов. год.) овај закон добио је обавезну снагу од 15. Марта ове године.

Упозоравају се сви продавци и трговци са намирницама за живот у Београду да под

контролу власти по овоме закону, потпадају (§ 1.) промет и прерада ових артикала:

1. Намирница за живот и напитака свих врста,

2. зачина и срестава за поправку изгледа, укуса и боје под 1) наведених предмета,

3. справе, које се употребљују или су намењене за употребу при производњи, мерењу, паковању, чувању и отпремању под 1) и 2) наведених предмета.

Надзор над прометом и прерадом напред поменутих артикала врше органи првостепене власти опште Управе (Управа Града Београда) и Општина Града Београда (§§ 4. и 6.)

Органи надзора су, по овоме закону (§ 10.) овлашћени:

1. да прегледају просторије и места за производњу, прерађивање, продају и оставу, у § 1—3 наведених предмета у обично радно време и кад су просторије за рад отворене, а да тиме не ометају сам посао,

2. да по потреби узимају узорке предмета наведених у претходној тачци као и предмета, из којих се они праве било у просторијама за производњу и прераду, било у другим местима где се ови предмети стављају.

Ималац радње или његов заступник дужан је да надзорним органима на њихов захтев покаже просторије, справе, алате, робу, и да им не смета при прегледу и узимању узорака (§ 15).

Предњи закон забрањује (§ 21.):

1. паковање, излагање, разношење и растурање намирница за живот на начин штетан по здравље;

2. запослење лица оболелих од заразних болести или лица која би могла заразу пренети при преради, спремању, смештању, разношењу и стављању у промет намирница за живот.

3. употребу шкољиве боје, зачина и срестава при производњи, преради и промету намирница за живот;

4. производњу срестава за фалсификовање намирница за живот;

5. употребу штетних или отровних срестава за чистићење и одржавање апарата, судова, алата;

6. промет сировинама или намирницама за живот подложним кварењу, на местима где се не могу стално одржавати у оставама за спречавање кварења.

Ко повреди прописе овог закона, а тиме није учинио кривично дело по кривичном законнику, или ком другом закону, кажњава се затвором до 1 месеца или новчано до 10.000 динара, а у тежим случајевима могу се применити обе казне.

Казне изричу првостепене власти опште управе (Управа Града Београда).

Предње се саопштава грађанству Града Београда ради знања и управљања.

Из канцеларије Санитетског Одељења Општине Града Београда.

ОТПУШТАЊЕ ИЗ СЛУЖБЕ ПО КАЗНИ ШЕФА И СЕКРЕТАРА ПРАВНОГ ОДСЕКА ОГБ.

— Судско решење —

Од дужег времена учестали су протести и жалбе Општинском Суду од стране публике, да се у Правном Одељењу Општине Града Београда, чији је Шеф Г. Радован Јефтић а секретар Г. Боровоје Станковић, не свршавају послови потребном брзином и да услед тога појединци трпе штету у својим правима и правним односима са Општином Београдском.

Ови протести одлучили су Општински Суд да својим решењем од 31. марта тек. год. Бр. 7371 образује комисију са задатком, да изврши преглед целокупног рада Правног Одељења и записнички констатује нађено стање, па о томе поднесе Суду писмени извештај.

Према предњем решењу Општинског Суда комисија је у присуству Шефа Правног Одељења Г. Радована Јефтића и секретара Боровоја Станковића на дан 1. априла 1930. год. одпочела рад у овоме Одељењу и истога дана завршила. У току рада комисије напустио је канцеларију Правног Одељења Г. Радован Јефтић изјављујући да неће да присуствује прегледу, док је секретар Г. Боровоје Станковић остао присутан за све време рада комисије.

Из записника комисије од 1. априла 1930. год. Обр. 7509 који је приложен овоме решењу, види се, да је комисија у Правном Одељењу затекла 734 неовршених предмета.

Од тога броја нађено је 9 предмета по којима није ништа рађено још од 1927. год.

Поред тога нађено је: 18 предмета по којима није ништа рађено од 1928. год.; 87 предмета по којима ништа није рађено од 1929. год. као и 64 предмета из 1930. год. Осталих 553 предмета датирају из разних времена и накнадним детаљним прегледом утврдиће се шта је по коме предмету рађено.

У овоме броју налази се 52 предмета који се односе на експропријацију приватних имања а 25 неовршених предмета који се односе на апропријацију.

Већи део ових предмета који су хитне и материјалне природе у вези су са правима и обавезама било Општине било појединаца, из чега се види да овај застој у раду наноси материјалне штете и Општини и појединцима.

Изјава секретара Г. Станковића, на протоколу КБр. 7509, да је он додељене му послове на време свршавао, неумесна је јер је у противности са нађеним стањем предмета у Правном Одељењу.

На против из саслушања Правног Референта Г. Ивковића на протоколу КБр. 7509 види се: да је разлог застоја у раду и тај, што Шеф Правног Одељења није водио довољан надзор над особљем и што је извесне предмете задржавао за себе и сам их радио.

Од Г. Радована Јефтића, Шефа Правног Одељења није могла бити узета реч о овоме, пошто је својеволјно напустио да присуствује раду комисије а такође није био присутан ни приликом завршетка рада комисије.

РАЗЛОГ СУДА

Узимајући у оцену целокупан извештај комисије о нађеном стању у канцеларији Правног Одсека Општине Града Београда, чији је Шеф Г. Радован Јефтић а секретар Г. Бора Станковић, — Суд Општине Града Београда налази:

По члану 30. Статута Општине Града Београда службеници су дужни да дужност врше савесно, марљиво, непристрасно и несебично, имајући на уму једино Опште јавне интересе и избегавајући све оно што би било на штету поверене им службе.

Па како се из извештаја комисије утврђује да је у Правном Одељењу Општине Града Београда, чији је Шеф Г. Радован Јефтић а секретар Г. Боровоје Станковић, нађено хаотично стање као последица крајње немарљивости у отпављању службе и додељених им послова, што је у многим случајевима било и од материјалне штете по саме Општинске интересе а и од рђавих последица по интересе појединих грађана и углед самог Општинског Суда, — то Општински Суд налази, да оваквим вршењем службе, поменути службеници, не испуњавају своју дужност онако како је то законом и Статутом одређено.

Изјава секретара Правног Одсека Г. Станковића на протоколу КБр. 7509 не може се усвојити јер је у потпуној противности са нађеним стањем предмета тога Одсека.

Кад се има на уму да је природа функције Правног Одсека, да он има да функционише брзо и да акта код себе задржава само онолико колико је потребно да се ставе кратке и јасне одлуке, а да то у великом броју случајева из несобљашњивих разлога није учињено, — онда се најбоље може уочити штетни и немарљиви рад Шефа овог Одсека Г. Радована Јефтића и секретара Г. Боровоја Станковића.

Узимајући у оцену све напред изложено а сходно прописима чл. 91. и 97. Закона о Општинама и чл. 3. измена и допуна у истом Закону од 12. фебруара 1929. год. као чл. 2. измена и допуна од 11. марта 1929. год. у вези са чл. 1., 5., 7., 30., 32. и 47. Статута Општине Града Београда и Закона о чиновницима Грађанског реда, — Суд Општине Града Београда

РЕШАВА:

Да се Г. Радован Јефтић, шеф Правног Одсека Општине Града Београда и Г. Боровоје Станковић, секретар Правног Одсека Општине Града Београда, у интересу служби и одржавања реда у њој по казни отпусте из оп-

штинске службе, коју су до сада у Општини Београдској вршили, без права на отпущину.

Ово решење на потпис саопштити г. Јефтићу и г. Сташковићу.

Решено у Суду Општине Града Београда на дан 2. априла 1930. год. у Београду.

Претседник
Београдске Општине
М. Савчић,
Потпредседници:
Д-р М. Стојадиновић
Вој. Заћина

РОК ЗА ПЛАЋАЊЕ СТРУЈЕ

„Извештавају се претплатници да су ови обрачуни за месец јануар и фебруар 1930. године испослати, и да је крајњи рок за плаћање 15. април т. г., после овог рока струја ће се укидати без икакве друге опомене.

Ко од претплатника није добио извештај може се обратити Благајни за наплату позивајући се само на број рачуна.

Претплатници који имају какву рекламацију имају поднети претплатнички картон, којима је испослат, претплатници који мењају стан поред претплатничког картона подносе и полицијску пријаву за нов стан иначе се пријава неће пријети.

Нови претплатници који нису раније били претплатници у Београду подносе само полицијску пријаву и плаћају прикључак и депозит у целости“.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења ДБр. 9532.

ОПОМЕНА ГРАЂАНСТВА О ПРЕГЛЕДУ ШАХТОВА КАНАЛСКИХ И ВОДОВОДНИХ

Суд Општине Града Београда скреће пажњу грађанству, да извесна сумњива лица врше преглед шахтова каналских и водоводних и наплаћују извесне таксе за преглед, уписујући исте оловком у књижице водоводне.

Како се све таксе плаћају искључиво на благајни Општине Београдске — Узун Миркова ул. бр. 1. треба ова лица одмах доставити полицији.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА ЕЛЕКТРИЧНОГ ОСВЕТЉЕЊА

Учестали су случајеви да поједини претплатници не дозвољавају органима Отсека за претплату отварање сандучића за струјомере, ради прегледа контроле исправности истих, већ стварају тешкоће и чак приморавају службенике да се обраћају за интервенцију полиције.

Да се то у будуће не би дешавало, Дирекција ставља до знања претплатницима, да су дужни у свако доба дана дозволити органима Отсека за претплату, отварање ормана за струјомере и преглед и контролу истих.

Претплатницима који буду спречавали легитимисане службенике у вршењу своје дужности, биће одмах струја укинута.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења Бр. 6845/30.

СПИСАК

ОДОБРЕНИХ ПЛАНОВА ЗИДАЊА ОД 13. ФЕБРУАРА ДО 11. МАРТА 1930. ГОД.

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Мојсиловић Мојсило	угао Страх. Бана и Цара Уроша	Секулић Милан		препр. и дозиђ.
Dr. Милошевић Миливоје	Макензијева 30	Гранић Дујам		преправке
Dr. Кујунцић Зора Љ.	Ратарска 5	Дингарац Душан	са 1 спратом	
Јанковић Милева	Смиљанићева 11	Дингарац Душан		дозиђ. и надз.
Dr. Перић Нинка Стаменка	Нова-Топчид. Брдо	Влаисављевић Никола	са 1 спратом	според. зграда
Пешић Милан	Дубљанска 151	Ђорђевић Ђорђе	приземна	
Бауер Шандор	Сарајевска 16	Нахман Марсел	са 1 спратом	
Поповић Љубиша	Дубљанска 75	Костић Вој.	приземна	
Ing. Антић Милош	Престолонаслед. 45	Ing. Антић Милош	са 1 спратом	
Фројнд Александар	Гробљанска 43	Пајовић Жарко		стаклара
Стојиљковић Јован	Бистричка 22	Матејић Никола	приземна	
Dr. Марковић Влада	Кр. Александра 44	Јанковић Алекс.	са 3 спр. и манс.	
Турин Антон	Златиборска 54	Франја Урбан		препр. и дозиђ.
Петровић Љубисав	Катанићева 12	Јан Дубови	са 2 спр. и манс	
Јованић Милосав	Балканска 31	Сташевски Валерије	са 3 спр. и међ.	
Шутић Божићар	Далматинска 8-10	" "	приземна	
Ing. Поповић Серафим	Кнез Милетина 17	Поповић Серафим	2 спр. и манс.	
Петровић Љубисав	Проте Матеје 13	Поповић Божићар	са 2 спрата	
Миловановић Васа	Захумска 31	Матејић Никола		дозиђив.
Пешић Андра	Ситничка 39а	Дингарац Душан		надзиђив.
Лисичић Нинифор	Корушка 4	Шићански Драг.	приземна	гаража
Стојановић Коста	Захумска 66	Дингарац Душан	са 1 спратом	
Ing. Рајичковић Никола	Битољска 39	Несторовић Богдан	2 зграде: 1. са 3 спр. — 1. са 2 спр.	
Поповић Стеван	Југ Богданова 1	Петровић Јордан	приземна	
Хајман Маргита	Крунска 67	Илкић Павле		гаража
Срдоч Александар	Молерова 49	Палигорић Симче	приземна	гаража
Ичељић Чедомир	Грчића Миленка и	Јовановић Милутин	приземна	
Манчић Милосав и Јован	Тодора од Сталаћа	Живадиновић Бож.	приземна	
Ђуровић Драга	Скадарска 59-61	Јовановић Милутин		препр. и дозиђ.
Срећковић Даница	Хаџи Ђерина 6	Франја Урбан		дозиђив.
Милутиновић Софија	Соколска 7	Петровић Слободан		дозиђив.
Митровић Чедомир	Војв. Драгомира 3	Ђурић Бранко	приземна	шупа
Ing. Ђурић Здравко	Мутапова 26	Ђурић Здравко	приземна	
	Дубровачка 150			

Из Одсека Контроле Зиданја

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

О Г Л А С

Лицитација за штампање завршних рачуна

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду, расписује прву оферталну лицитацију за штампање по 100 комада завршних рачуна за године: 1926., 1927. и 1928., на дан 14. априла 1930. године, у 11 часова пре подне у Дирекцији.

Понуђачи су дужни на дан лицитације, а најдаље до 10 часова пре подне, положити на Благајници Дирекције Т. и О. кауцију у 2.000.— динара у готовом новцу, државним хартијама од вредности или у гарантном писму какве веће Банке, које мора бити регистровано у Министарству Финансија.

Понуде ће се предавати у запечатеним завојима у канцеларији Пом. Директора најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације, са назначом: „Лицитација за штампање завршних рачуна за године: 1926., 1927. и 1928.“

Услови и ближа обавештења могу се добити сваког радног дана у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 7991 од 3. априла 1930. године, у Београду.

О Г Л А С

Лицитација за замену 15.000 кгр. старе бакарне жице и ужета, новом бакарном жицом

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду, расписује прву оферталну лицитацију за замену 15.000 кгр. старе бакарне жице и ужета, за нову бакарну жицу, на дан 16. априла 1930. године, у 11 часова пре подне, у Дирекцији.

Понуђачи су дужни на дан лицитације, а најдаље до 10 часова пре подне, положити на Благајни Дирекције Т. и О. кауцију од 15.000.— дин. у готовом новцу, државним хартијама од вредности или у гарантном писму какве веће Банке, које мора бити регистровано у Министарству Финансија.

Понуде ће се предавати у запечатеним завојима у канцеларији Пом. Директора, најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације, са назначом: „Понуде за замену 15.000 кгр. старе бакарне жице и ужета, за Д. Т. О.“

Преглед материјала и ближа обавештења могу се добити сваког радног дана у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 5905. од 3. априла 1930. године, у Београду.

О Г Л А С

II офертална лицитација за израду канализације у сливу Мокролушког и Чубурског потока

На основу решења Суда Општине Београдске ТДБр. 6699-30. год. расписује се на дан 25. априла о. г.

II офертална лицитација за израду канализације у сливу Мокролушког и Чубурског потока.

Услове и обрасце за понуду лициданти добијају у Канализационом Одсеку по цени од 100.— динара, а планови се могу разгледати радним данима пре подне.

Кауција за овај посао износи динара 1.600.000.— и прима се на Главној Благајни све до дана лицитације, када ће се у 11 часова приступити отварању оферата у Канцеларији Канализационог Одсека — Југовића ул. бр. 1/II.

О Г Л А С

Оглас за истицање реклама у трамвајима

Дирекција Трамваја и Осветлења издаће путем понуда истицање реклама у унутрашњости трамваја као и на бочним странама крова прикључних кола.

Исто тако издаће се под закуп израда и монтажа рукодржа — држалица чија ће слободна површина служити за истицање реклама.

Скице и ближи услови са објашњењем добиће се у Саобраћајном Одељењу Дирекције Трамваја и Осветлења сваки дан од 10—12 часова пре подне.

Рок предаје понуда 16. април до 10 часова пре подне.

Из Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 7201 од 2. априла 1930 године, у Београду.

О Г Л А С

Лицитација за зидање зграде завода за стерилизацију млека и дечји диспансер

Техничка Дирекција Општине Београдске одржаће на дан 15. маја 1930. год. у 11 часова пре подне у канцеларији Архитектонског Одсека (угао Југовића ул. бр. 1 и Књег. Љубице — нова зграда Техничке Дирекције III спрат) I. оферталну лицитацију за зидање зграде „Завода за стерилизацију млека и дечјег диспансера“ у Ломиној ул. бр. 17.

Општи услови и остала погодбена документа могу се прегледати сваког радног дана у канцеларији Архитект. Одсека. Предмер, опис радова и планови могу се добити по цени 100.— дин. један комплет.

Предузимачи су дужни собом довести: доказе о испуњењу чл. 87. Закона о Држ. Рачуновод. и уверење о плаћеној порези за прошло тромесечје.

Из канцеларије Техничке Дирекције Општине Београдске ОБр. 7930 од 8. априла 1930. год.

О Г Л А С

Оглас за израду разних водоводних постројења у Београду

На дан 24. априла 1930 год. одржаће се у канцеларији Управе Водовода — Југовићева ул. 1

I офертална лицитација

за израду разних водоводних постројења у Београду.

Кауција од 500.000.— динара полаже се на Главној Благајни Суда Општине Београдске према прописима услова за лицитацију све до уочи дана лицитације.

Отварање понуда извршиће се на дан лицитације у 11 час. пре подне.

Формулар понуде за ову лицитацију и услови добијају се у канцеларији Управе Водовода по цени од 50.— динара.

Из Техничке Дирекције Општине Града Београда ТДБр. 5868/30 од 28. марта 1930. год.

ОГЛАС ТРГОВАЧКОГ СУДА О УНИШТАЈУ ЧЕКА ВАЉЕВСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

Вагнер Стеван, адв. овд., пуномоћник Ваљевске Штедионице из Ваљева актом својим од 11-II-1930 год. молио је овај суд да огласи за уништен чек следеће садржине:

Бр. 32627/8279

Salonique de huit Janvier 1930.

Banque Franco-Serbe

Belgrade

Payer contre ce cheque par le dehit de contre avoir a l'ordre de M. Kyratsides et Patrikelis au du porteur la somme de vingt sing mille dinars. Din. 25.000.—

Banque Franco-Serbe

Agence de Salonique

Kyratsides et Patrikellis

Salonique

На основу § 90. меничног закона и § 23. зак. о чек. Београдски Првостепени Трговачки Суд позива сваког онога у чијим се рукама горњи чек налази, да га у року од 60 дана од дана изласка огласа у I. „Службеним Новинама“ II. „Општинским Новинама“ суду покаже иначе ће га суд, по протеклу овога рока огласити за уништен.

Од Првостепеног Београдског Трговачког Суда 28-II-1930 год. Бр. 15814/B. 227.

ВАСКРС!

ПРИПРАВИТЕ
ВАШИМ
ГОСТИМА

„ДОБАР ПРИЈЕМ“!

Ваша пријемна станица мора да је за празнике у најбољем реду!

Лепу прославу празника може да Вам поквари Ваш радио апарат, ако цеви нису исправне. Најчешће оне затаје управо за време каквог лепог програма, а по несрећи су онда још и све радње затворене.

Приправите Вашим гостима срдчан дочек и забављајте их добром радио репродукцијом. Ви се морате моћи поуздати у Ваш пријемник.

Philips-ове „Miniwatt“ цеви дају јасан и снажан пријем, а што је главно... поуздане су.

Свака цев Philips-ова „Miniwatt“, а као крајна цев Philips-ова pentoda!

PHILIPS

